

Cax 245. lib. 37.

Int 55
—
2

$$\frac{R.17}{6/5}$$

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data.

In the second section, the author outlines the various methods used to collect and analyze the data. This includes both primary and secondary data collection techniques. The analysis focuses on identifying trends and patterns over time, which is crucial for making informed decisions.

The third part of the report details the challenges encountered during the data collection process. These include issues related to data quality, such as missing values and inconsistencies. The author provides strategies to address these challenges, such as data cleaning and validation procedures.

Finally, the document concludes with a summary of the findings and recommendations. It highlights the key insights gained from the analysis and suggests areas for future research. The author stresses the need for continuous monitoring and evaluation to ensure the long-term success of the project.

SIMILITVDI- NVM AC PARABOLA- RVM QVAE IN BIBLIIS EX

Herbis atque Arboribus desumuntur dilucida
explicatio: In qua narratione singula loca
explanantur, quibus Prophetae, ob-
seruata stirpium naturá, concio-
nes suas illustrent, diuinaque
oracula fulciunt. LEVINO

LEMNIO Sacrarum
Literarum studio-
so auctore.

*expurgare
quædam hi
2000 140
y 17
F. L. B. Glor.*

ANTVERPIÆ.

Apud Gulielmum Simonem ad insigne
scuti Basilænsis. 1568.

Cum Privilegio ad sexennium.

de cella Prioris.

OMNIA

ANNO 60

SERIO

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date, which is mostly illegible due to fading.

EXIMIO SUM-
MAEQVE VIRTUTIS
AC DIGNITATIS VIRO
D. THOMAE THIELDIO DIVI

Bernardi in consuejis Antuerpianis

ad Scaldam, Antistiti cum primis

reuerendo Leuinus Lemnius

Medicus Zirizeus sacra-

rum literarum stu-

diosus.

S. P. D.

QUVM mihi nuper amplis-
simè depredicaret virtutis
tuae decus, & mentis præ-
stantiam, Antistes specta-
tissime, Iacobus Susius vir,
præter antiquæ nobilitatis insignia, omni
disciplinarum genere excultissimus: cœpit
ilico animus noster in tui nominis amorem
ac venerationē incitari. Quis enim erga illum
non afficiatur? qui in pacificandis optimatū
dissidijs, in dirimendis sopiendisq; controuer-

sus hæreditarijs, de fundis ac suburbanis prædijs singulari pollet dexteritate ac prudentia. Quis nõ vnice illũ diligat, veneretur, suspiciat? qui institutis erectisq; aliquot palæstris literarijs, artes ingenuas ac liberales disciplinas fouere non desinant: qui rebus tam exbulceratis, tantisque opinionum disidijs distractis ac diuulsis sana consilia adhibere curat, ac propositis præmijs doctos quosque ad concionandi munus exstimulare, quo famelica ac dissipata multitudo salutaris doctrinæ pabulo saturetur, mentesque aridæ ac siticulosæ Verbi Dei irrigatione reuiuiscant ac reficiantur. Nullum profecto excogitari potest opus, quod plus solidæ laudis promereatur, & quod humano generi sit vtilius, magisq; frugiferum aut salutare. Quocirca excogitation est à me argumentũ vir præstantissime, tuæ dignitati aptum, tuoque tam salutari instituto accommodum, quo omnibus innotescat laudatissimus tuus iste conatus, ac longe lateque propagetur nominis tui bonos, tuoque exemplo complures

ad illu

ad illustrandam fouendamque religionem
Christianam, ac sincerum Dei cultum stabi-
liendum exstimulentur. Eo autem magis gra-
tum acceptumque Amplitudini tuae munus-
culum hoc literarium fore confido, quod ta-
le quiddam à nullo hætenus tractatum sit,
ipsaque rei narratio non minus habeat utili-
tatis quam oblectamenti. Tametsi non de-
futuros ominor, qui ubi conspexerint Medi-
cum tractare argumentum Theologicum,
confestim exclament, Ne sutor ultra crepi-
dam, tum id, Quam cuiusque norit artem, in
hac se exerceat.

Quod Medicorum est.

Promittunt medici, tractant fabrilia fa-
bri.

Verum hæc voces non sunt tanti, ut ab hæ-
rum rerum tractatione me deterreant: quum
par sit ut omnes qui Christo nomen dede-
runt, ea consecrentur quæ maximè saluta-
ria sunt, illiusque doctrinam cum primis il-
lustrent. Quod præter alios spectasse obser-
uo virum illustrem Ioachimum Hopperum

iurisconsultum, Hispaniarum regi Philip-
po à consilijs secretioribus, in enarrando De-
calogo. Quamobrem non decet id mihi frau-
di esse, quum sacrosancta religio à Regi-
bus etiam atque magnatibus (quorum ple-
rique non semper res prophanas tractant)
exculta sit et propagata, diuinoque afflatu
in commentarios redacta. Documento
sunt Abrahamus, Isaac, Iacob, Moses, Da-
uid, Solomon, Esdras, à quibus primùm
profluxit ac dimanauit cultus & doctrina
celestis, ac quum scripo, tum uia uoce po-
steris per manus tradita. Eo autem minus
uellicari aut arrodi mereur nostra hæc lu-
cubratiõ, quòd pro dimidiã parte sit profes-
sionis Medicæ. Siquidem ad Medicum pctis-
sime spectat herbarum tractatũ, etsi quæ ex
his sumitur Metaphora, Similitudo, Exem-
plum, Comparatio, non alienum est ab eius
professione dilucidè ea explicare. Quum au-
tem professores sacri minùs fere exercitati
esse soleant in herbarum cognitione, ac
vix vulgatas passimque obuias herbas
cogni-

cognitas perspectasque habeant, fieri nequit ut omnia exactè atque adamussim perspiciant aut interpretentur, suaque dignitate singula exornent destituti notitia stirpium, aut minùs explorata earum natura. Quocirca boni consulet æquus rerum estimator nostram hanc qualem-
cunque industriam, quum ea tractem quæ magna ex parte ad Medicum spectant, quem naturæ inuestigatio, cui scdulo incumbit, ad contemplandas etiam res diuinas erigit, ad Opificis notitiam, ^{Rc^{ma}} eiusque amorem atque admirationem inflammat. Spero autem candidum lectorem minus alienum futurum erga opusculi huius autorem, vbi eius gustu se expleuerit, ac nonnihil fructus ac commodi ex illius lectione conceperit. Hac enim commendatione Genium consequi libri solent, ac plausibiles esse, summamque auiditate à studiosis expeti, præsertim vbi viri alicuius excellentis patrocinio in lucem prodeunt: Quæ res hoc apud me effecit Antistes cumprimis

obseruande, vt passus sum hoc nostrum com-
mentariolum tuis auspicijs : tuique nominis
fauore in vulgus efferri, multorumque iudi-
cij ac censuris subijci . quod vnum nonnun-
quam viros quamlibet eruditos ad lucubra-
tionum suarum editionem retardare solet
ac remorari . Quis est enim ea dicendi peri-
tia imbutus, eaque rerum cognitione instru-
ctus, vt censors passim tam rigidos Ari-
starchos, tam oculatos non pertimescat ac
reformidet? aut quis sua scripta omnibus
approbare, omni que ex parte calumniam
abs se depellere posse confidat? presertim in
argumento quod detegit vitia erroresque ho-
minum qui fere salutaria monita respuunt,
eosque aut odio prosequuntur, aut vellicant,
qui illis ad virtutem, ad decus, ad probita-
tem, ad sinceram religionem sunt incitamen-
to. Quod ipsum nusquam non deplorant sa-
cri vates ijs locis quae illustranda suscepi,
qui in eo toti sunt, omnemque suam operam
atque industriam conferunt, vt quum om-
nes, tum illos potissimè officij sui commone-
faciant

faciant qui Ecclesiastico munere funguntur, ac diuinis ministerijs sunt addicti, quo subditis absolutum virtutis ac pietatis exemplar exprimant, summoque studio enitentur, ac rationem ineant, qua collapsæ atque inclinatæ Religioni medelam adferre queant, eamque erigere atque instaurare. Illorum enim interest, ac munus delegatum exposcit, vt deuias palantesque ac dissipatas oues ad Christi ouile dirigant, atque ad saluberrima celestis doctrinæ pascua reducant, vt egenis ac calamitosis, omnique præsidio destitutis subueniant, atque illis aliquid solatiij, nonnihil subsidij adferant, vt ingenuos ac bonæ indolis adolescentes in quibus elucet ac se profert aliquod viuidæ erectæque ac generosæ mentis indicium, liberalibus disciplinis institui curent, quo aliquando Patriæ vsui sint atque ornamento: vt virgunculis maturis ac coniugio aptis dotem conferant, ne quâ pudicitiam expugnari contingat, ac publicè vt mercenarias prostitui. Hac enim ratione obtinebimus ne

Pastoris officium.

passim

passim tot existant validi erronei ac gras-
satores nocturni qui aliena inuadant ac
deprædentur, nec tot contaminatæ integri-
tatis puellæ quæ in lustris ac fornicibus ex-
tra legitimam vitæ societatem, corporis sui
vsu omnibus promiscuè concedunt. Quod
dedecus, fœdâque vitæ consuetudo ne inter
Christianos inolesceret, in fragilem illum se-
xum sua beneficia ac munificentiam libera-
liter contulerunt veteres illi Ecclesiæ proce-
res, qui quòd cæteris virtute morumque in-
tegritate prælucere, ac subditorum vsu-
bus commodisque sedulo prospicerent, Epis-
copi, præsules, antistites vocabantur, atque
à paterno pioque affectu ac propensione in
gregem suæ fidei ac tutelæ commissum Ab-
bates ac Cœnobiarchæ, sic vt dignitati &
honori sollicitudo & cura coniuncta esset.
Consopiebant illi tumultus ac dissidia quæ
in magnum Reipublicæ detrimentum erant
euasura, resarserunt laceratam ac di-
uulsam ciuium ac popularium concordiam,
omniaque reddiderunt tranquilla ac po-

cata: mitigabant Regum ac Principum ir-
ritatos animos, qui sinistris parumque au-
spicatis nonnullorum consilijs inflammati,
graviora quàm pro æquitate, onera subdi-
tis inferre meditabantur. Quale exemplum
editum est in Roboam Solomonis filio, qui ^{3. Reg. 12.}
quam in paternam hereditatem ascitus, at-
que inauguratus imperio, iuuenum potius
quàm senū consilio acquiesceret, florentissimū
regnum abs se ditulsum alienauit. His ac
plerisque alijs præclaris virtutibus enituē-
re veteris Ecclesiæ ministri, atque ijs se po-
tissimū exercuerunt in quibus situs est
præcipuus Charitatis fructus, totiusque pie-
tatis ac religionis summa consistit, vt Iaco-
bus Apostolus palā testatur. Nam erigere ^{Cap. 16}
operosa palatia, magnisq; sumptibus extrue-
re porticus, pauimenta, xystos, ambulacra,
peristylia, conuiuari lautius, ac magnifico
splendidoq; ferculorum apparatu, aut deni-
que exquisito cultu opes profundere suble-
uandis tenuioribus destinatas, alienum pror-
sus esse decet ab illorum conditione, natura,
mori-

moribus quorum professio atque institutum frugalitatem ac moderationem rerum usum exigit, ab omni luxu, pompa, fastu, ambitione, strepitu, aliaq̄ mundana ostentatione remotum. Hæc vir humanissime libere quidem, at amanter ac sincero affectu à me amplificata sunt, quo plerique exstimulentur, ut Spartam suam exornent, suamq̄ minam aut talentum auclione conduplicent, illi inquam, qui in clarissima luce hominum versantur, ac velut in totius orbis theatro constituti omnium ora atque oculos in se conuertunt. Sic enim futurum confido, ut qui nunc multorum animos abs se habent auersos atque alienatos, sibi magna veneratione ac reuerentia deuotos deuinctosque experiantur. Est enim virtus vitæq̄ integritas fauoris ac beneuolentiæ, totiusque humane societatis conciliatrix. Qua de re quàm nuper in amœnissimo tuo secessu serio sumus philosophati præsentē clarissimo ac Senatorij ordinis viro Nicolao de Voocht Iurisperitissimo, ac multa vltro citroq̄ agitata sunt.

Honor viri
tatis præ-
minori.

*sint, non visum est operæ precium diutius
huic argumento inhaerere. Deus opti. max.
cui, Christi fiducia, vota precesque nostras
deferimus, te diu nobis seruet incolu-
mem, ac tuos conatus promoueat
magnaque incrementa ac pro-
gressus conferat. Ziri-
zæa ex Museo nostro
Nonis Maij
Anno.
D. M. LXVI.*

PASCHASII OENII HEL-
CRVCINI IN AVTORIS

& operis commendationem Carmen.

*Venturo quotquot Medicus clarissimus ævo
Sacrauit, Genium constat habere libros.
Hic tamen inprimis docti suffragia cætus
Promeritus, nullo sine superstes erit.
Res magnas, res difficileis, res denique sacras
Erui eximium candide lector opus.
A utor enim silvas inter reptando salubres
Celestis Sophiæ largiter hausit aquas.
Quando vel arboribus, vel humi serpentib. herbis
Accessit prisco tempore tantus bonos?
Ecquis crediderit sacri tot mystica Verbi,
Clausa sub extremo cortice sensa tegi?
Si non assiduo diuinæ Pallados vsu
Lemnius occultas explicuisset opes.
Nullos inuoluet posthac Labyrinthicus error
Flexibus ambiguis, multiplicique via.
Seu per odorato vestitos gramine colles,
Seu per frondosum te iuuat ire nemus:
Non secus, ac Theseus Ariadnes fila sequutus,
Quò te cunque feres, hoc duce tutus eris.
Si iucunda igitur si quæris idonea vita,
Hanc prope a in siluâ ferre subinde gradum
Fatidicæ stirpes, pleno quasi Copia cornu,
Pascendis animis pabula leta dabunt.*

RERVM ET MATERIARVM huius operis Index.

ex A ronis Historia docu- mentum	112.	<i>Aqua Lustralis origo</i>	104.
<i>Abietis descriptio.</i>	92.	<i>Aqua refinaram vis</i>	104.
<i>Ex abfynthio simile</i>	49.	<i>Arboribus celsis magnates com- parantur</i>	115.
<i>Acrifolium</i>	38.	<i>Ab arboribus fructuantibus si- mile</i>	22.
<i>Adulterio comparatur idolola- tria</i>	30.	<i>Arboris mali Punici descriptio</i>	83.
<i>Ex adulterio prognati infaufti</i>	119.	<i>A rebus odoratis simile</i>	19.
<i>Allegoria ex Myribeto</i>	89.	<i>Arundine mobilior proverbium</i>	68.
<i>Aloe</i>	55.	<i>Arundinis radix apostemata ma- turat</i>	68.
<i>Aloes lignum</i>	55.	<i>Arundinis radix efcofenta</i>	68.
<i>Amaroreni pulmentis qua ratio- ne farina exinat</i>	21.	<i>Asylum homicidarum Galaad</i>	61.
<i>Ambitio ruinae obnoxia</i>	118.		B.
<i>Amygdala amara vulpi noxia & quare</i>	106.	<i>Baccho hedera sacra, & cur</i>	78.
<i>Amygdala amara quid praestet</i>	106.	<i>Baptismi effectus</i>	13.
<i>Amygdala zelandis non denega- ta</i>	106.	<i>In Belgas videtis proverbium</i>	22.
<i>Amygdali metaphora</i>	109.	<i>Buxens color</i>	93.
<i>Amygdalina nux vine Christiana- nae fymbolum</i>	113.	<i>Buxi natura</i>	93.
<i>Amygdalinum gummi</i>	107.	<i>De Buxo rei gestae narratio</i>	93.
<i>Amos locus, Verum abduxit me Dominus Deus &c. explica- tus</i>	82. 83.	<i>Buxum male morbo gallico ad- hibetur</i>	93.
<i>Amos locus, Offendit mihi Do- minus Deus vacuum pomor- rum aestivorum &c. expli. 97.</i>			C.
<i>Apocalypsea locus, Recesserunt animo tuo desiderata poma &c. explicatus</i>	98.	<i>Caliba flus luteus</i>	87.
<i>Apostemata maturat arundinis radix</i>	68.	<i>Cauna palustris</i>	68.
<i>Aqua nuxum qua virtute</i>	96.	<i>Carex grammosa fraticatio</i>	41.
		<i>Carice</i>	50.
		<i>Carolo quinto Cesari ficus inasi- tata magnitudinis oblata in ze- landia</i>	50.
		<i>Cerebrum vitiae imaginatio- nis causa</i>	50.
		<i>Christi doctrina quid menti pra- set</i>	70.
		<i>Christi de Igname praeconium</i>	68.

I N D E X.

de Christo prophētia	63.	nis	112.
Cichorium hepatis salubre	14.		F.
Citrus lignum Scitoni	99.	Eboris natura & ex eo fitiale	
Cynorhodus odoratus	85.	54.	
Color Buxens	93.	Ecclesiaste cap. 12. explicatum	
Colorum nomina ex Croco	87.	108.	
Conceptum fingit imaginatio	111.	Ecclesiastici locus, Ego quasi ce-	
Christi Corporis symbolum in		drus exaltata sum & c. explicatus	100
quem vsam exhibitum	13.		
Ex Croco colorum nomina	87.	Effectus par verbo Dei & Sina	
Cucurbita	79.	pi	77.
Cumini vires & natura	33.	Effectus Baptismi	13.
D.		Effectus hyssopi	66.
Davidis locus Adhuc pusillum		Effectus herbarum varij	2.
& non erit peccator & c. explicatus	116.	Elephantis rabro colore effertur	81.
Davidis selectissimæ similitudines de saluati hominum pabulo	2.	Eryca, beyde	58.
Davidis locus Deus repulisti nos & c. illustratus	46.	Esaiæ locus, Arescent que à mari & c. explicatus	44.
Davidis locus, antequam spina vestra & c. explicatus	20.	Esaiæ locus, Ecce seruus meus quem elegi & c. explicatus	69. 70.
Demon se in monstra transformat	49.	Esaiæ locus, Nobiles eius erunt absque regno & c. explicatus	49.
Descriptio arboris mali punici	83.	Esaiæ locus, Lapides ceciderunt & collapsi sunt & c. explicatus	82.
Descriptio tyranni	126.	Esaiæ & Osee locus, Ostendens vobis quid facturus sim vinctus mee & c. explicatus	48.
in Deum fiducia quo designetur	134.	Esaiæ metaphora, Letabitur deferta & inuisa explicata	41.
Deus silentij Harpocrates	101.	Esaiæ locus, Nunc ergo vade scribe hanc prophetiam super Buxum & c. explicatus	94.
Deus vi cogit, & blandimentis allicit	4.	Esaiæ locus, Egredietur virga de radice Jesse & c. explic.	124.
Differentia rosarum	99.	Esaiæ Metaphora de regis Babylonis sententia explicata	117.
Discrimen inter verbum Dei & nega hominum	71.	Esaiæ locus, Omnes Principes in	
Dysenteria granata acida apta	84.		
Doctrina Christi quid menti prestat	70.		
Documentum ex historia Aara-			

I N D E X.

<i>si non dicent explicatus</i> 118.	H	
<i>Esaiæ metaphora de messie expli- cata</i> 65.	<i>Harpocrates Silentij Deus</i> 101.	
<i>Esaiæ locus Multiplicabitur que derelicta erat &c. explicata</i> 56	<i>Hebenus</i> 54.	
<i>Esaiæ locus de virgineo aut sur- culo explicatus</i> 121.	<i>Hedera vino obsistit</i> 79.	
<i>Ezechielus, cap. 16. paraphrasi ac enarratum</i> 40.	<i>Hedera baccho sacra & cur</i> 78.	
<i>Ezechielis locus Factum est ver- bū Domini ad me &c. expl. 115</i>	<i>Hedera natura</i> 79.	
<i>Ezechielis locus Mater tua quasi vinea &c. physici explicata</i> 126	<i>Heyde, erica</i> 58.	
F	<i>Heliæ profugus</i> 74.	
<i>Farina qua ratione amarorem pulveris eximat</i> 21	<i>Herba Phœnix</i> 102.	
<i>Ficus fructus duplices profert</i> 50.	<i>Herbarum effectus varij</i> 2.	
<i>Ficus inasitate magnitudinis ob- late Carolo quinto cesari in ze- landia</i> 50.	<i>Herbarum studiosus fuit Solo- mon</i> 1.	
<i>Fiducia in Deum qua designetur</i> 134.	<i>Herbarum cultores olim fuerunt etiam reges & qui</i> 1.	
<i>ex Flore Metaphora</i> 129.	<i>Hesper oleo Myrthino vsa</i> 88.	
<i>Fructus pro herede sumitur</i> 133	<i>Hyacinthus gemma</i> 39.	
<i>Fructus Hirpinum quid designet</i> 132.	<i>Hyacinthus herba</i> 39.	
<i>Frutex quid</i> 119.	<i>Hieremie locus Peccatum Iuda scriptum &c. explicatus</i> 94.	
<i>In fuitiles proverbia.</i> 101	<i>Hieremie locus Maledictus qui confidit in homine, &c. expli- catus</i> 19.	
G	<i>Hieremie locus Numquid solitu- do factus sum Israel, &c. ex- plicatus</i> 61.	
<i>Galaad Levitarum statio & ho- micidarum Asylum</i> 61.	<i>Hieremie locus, Numquid Domi- nus non est in Sion, explic. 60</i>	
<i>Gemma in vitæ quid</i> 120.	<i>Hieremie locus Et si fures ades- sus inuasissent explicatus</i> 65	
<i>Gemmare quid</i> 120.	<i>Hieremie loca diversa explica- tur</i> 45.	
<i>Germen quid</i> 120.	<i>Hieremie cap. 8 & 48. expli- catus</i> 64.	
<i>Granata acida dysenteria apta.</i> 84.	<i>Hieremie caput secundum expli- catus</i> 25.	
<i>Grossi</i> 50.	<i>Hysopi effectus</i> 66.	
<i>Gummi Amygdalinum</i> 107.	<i>Historia ex lib. Machab.</i> 81.	
<i>Gutta</i> 35.	<i>Ex Historia Aaronis documen- tum</i> 112.	
	<i>Homicidarū Asylū Galaad</i> 61.	
	<i>Mordai natura & vires</i> 33.	
	<i>Horta.</i>	

INDEX.

Hortatio ut quisque suam mini- serium exequatur	112.	explicatus	130.
<i>I</i>		Locus Ezechie in Factum est ver- bum Domini ad me, &c. expli- catus	115.
Idolatria adulterio comparatur	30.	Locus Iob Scio enim quod re- demptor, &c. explicatus	95.
Imaginatio conceptum fingit	111.	Locus Pauli Si enim primitie, &c. explicatus	128.
Imaginatio visitate causa est cerebrum	50.	Locus Esaiæ Egredietur virga de radice Iesse, &c. explic. 122.	
Impietatem successus pios aliquã- do vitit	116.	Locus Davidis Adhuc pusillum & non eris peccator &c. ex- plicatus	116.
in Improbos præuertitur	126.	Locus Ezechielis; Mater tua qua si vinea, etc. physicus, expli. 126	
de Ioanne præconiâ Christi	68.	Locus Solomonis Memento Crea- toris tui, &c. allegoricus expli- catus	107. 108.
Iob locus cap. 8. de humana vi- te cursu, &c. explicatus	44.	Locus Esaiæ de virgulto aut sur- culo explicatus	121.
Iobi locus Scio enim quod redẽ- ptor, etc. explicatus	95.	Locus Amos Verum abduxit me Dominus Deus, &c. explica- tus	83.
Iuuci maritimi	42.	Locus Esaiæ, Lapidet ceciderunt & collapsi sunt &c. explic. 82.	
Iuuce scirpus affuit	42.	Locus Esaiæ Arescent aquæ mari &c. explicatus	44.
<i>L</i>		Locus Esaiæ Ecce seruus meus quem elegi &c. etc. explicatus	69. 70.
Lacedæmoniorum institutum de silentio	101.	Locus Moysi de vite sadorum, &c. explicatus	65.
Lachrima ex vitis sarmentis	96.	Locus Hieremie Maledictus qui confidit in homine, &c. expli- catus	57.
Lactuca Hebræis in vsu & que	14.	Locus Hieremie Et si fures ad- itus inuassent, &c. explic.	65.
Lactuca silvestris vera que	15.	Locus Esaiæ, Omnes Principes hanc prophetiam super Na- tionem dicent, &c. explica.	118.
Laurus Viteria sacra	78.	Locus Osæ; Tanquam vicius deserto, etc. explicatus	91.
Leuitarum habitatio Galaad	61.		
Lignum Aloe	55.		
Loci diuersa Esaiæ explicat.	45.		
Locus sapientiæ Quam etas no- stra, &c. explicatus	100.		
Locus Apocalypseus Recesserunt animæ tunc desiderata poma, &c. explicatus	98.		
Locus Amos Osedit mihi Domi- nus Deus viciuum pomorum astimorum, &c. explicatus	97.		
Locus Esaiæ Nunc ergo vade et scri- be hanc prophetiam super Na- tionem &c. explicatus	94.		
Locus Pauli de feno & stipulis			

INDEX.

<p>Locus Osee Ipsi respiciunt ad deos extraneos, &c. explic. 65</p> <p>Locus Esaiæ Multiplicabitur que derelicta erat, etc. explic. 56.</p> <p>Locus Iobi cap. 8. de humane vi te cursu explicatus 44.</p> <p>Locus Esaiæ, Nobiles eius erunt absque regno &c. explicatus 49.</p> <p>Locus Davidis, Antequam spina vestra &c. explicatus 20.</p> <p>Locus Pauli De Olcastri in oleã insuione explicatus 37.</p> <p>Locus Hieremie Nunquid Domi nus non est in Sion, explic. 60</p> <p>Locus Hieremie Nunquid solita do factus sum Israeli, etc. expli catus 61.</p> <p>Locus Hieremie Peccatum Iuda scriptum, etc. explicatus 94.</p> <p>Locus Pauli Qui cum esset in for ma Dei, &c. explicatus 121.</p> <p>Locus Esaiæ & Osee, Ostendam vobis quid facturum sum vince mea &c. explicatus 48.</p> <p>Locus Ecclesiastici, Ego quasi ce drus exaltatus sum etc. explicatus 100.</p> <p>Locus Davidis Deus repulisti nos &c. illustratus 46.</p> <p>Lolium viticare proverbium 102</p> <p>Lolium frugibus noxium 102.</p>	<p>Malum medicum 85.</p> <p>Mandragora due species & que 5.</p> <p>De Mandragora pomis Historia 7.</p> <p>Mandragora pomum blandimẽ tum amoris 5.</p> <p>Manna adulterina que 12.</p> <p>A matura ficu simile 51.</p> <p>Melanthium adulterinum 102.</p> <p>Metaphora Esaiæ de messe ex plicata 65.</p> <p>Metaphora ex ramis 128.</p> <p>Metaphora Esaiæ de regis Ba bylonis sanitis explicata 117.</p> <p>Metaphora Esaiæ Letabitur de serta & iuxta &c. explicata 45.</p> <p>Metaphora ex flore 129.</p> <p>Milij natura & vires 34.</p> <p>Myrrha 55.</p> <p>De Myribeto zacharie quid designet 89.</p> <p>Myrthetum & ex eo allegoria 89.</p> <p>Myribino ales Hester vsa 88.</p> <p>Myrti descriptio 87.</p> <p>Myrtus Sylvestris 90.</p> <p>Mars quando edenda 80.</p> <p>Morbi regij remedium 104.</p> <p>Mosi Locus De vice Sodomorũ &c. explicatus 65.</p>
M	
<p>ex Machabæorum libri: Hi storia 81.</p> <p>Magnates celsis arboribus com parantur 115.</p> <p>Mala Citrea 85.</p> <p>Mali Punici arboris descriptio 83.</p> <p>Malleoli & palmites quid 119.</p>	<p style="text-align: center; font-weight: bold; letter-spacing: 0.5em;">N</p> <p>Natura & vires Cuminum, Hor dei, tritici, milij & viciorum 33-34.</p> <p>Natura Terebinthi 56.</p> <p>de Nuce proverbium Plautinũ 96.</p> <p>Nuces virides comite 96.</p> <p style="text-align: right;">Nucia</p>

INDEX,

<i>Nucis tyologia</i>	96.	<i>Platani umbra delectatus Xero-</i>	
<i>Nucis arboris descriptio</i>	95.	<i>xes</i>	114.
<i>Nucum aqua qua virtute</i>	96.	<i>Poma precocia que</i>	97.
<i>Nasquam in ea fides</i>	31.	<i>Poma serotina que</i>	97
<i>Nux amygdalina vite Christi-</i>		<i>Potio consolidans ruina oppres-</i>	
<i>nae symbolum</i>	113.	<i>fos</i>	17.
<i>Nux aduersitatis & prosperita-</i>		<i>Proconium Christi de Ioãne</i>	68
<i>tis symbolum</i>	96.	<i>Prophete omniu rerum cognitio</i>	
O		<i>ne fuerunt instructi</i>	3.
<i>ex Olea similitudines</i>	17.	<i>Prophetia de Christo</i>	63.
<i>Oleo Myrbino Heber vsa</i>	88.	<i>Proverbia in impiis</i>	126.
<i>Olivarium vsus</i>	17.	<i>Proverbum Plauti de Nuce</i>	96
<i>Oratio sacrificium christianum</i>		<i>Proverbum in scirpo nodum</i>	
	105.	<i>querere</i>	42.
<i>Origo aque consecrate</i>	104.	<i>Proverbum in viduas Belgas</i>	
<i>Olea locus Ipsi respiciunt ad deos</i>			22.
<i>extraneos etc. explicatus</i>	65.	<i>Proverbiũ Loliũ visitare</i>	102.
<i>Olea locus Tanquam vnas in de</i>		<i>Proverbum in fuites</i>	101
<i>ferto etc. explicatus</i>	51.	<i>Proverbum Plauti de Nuce</i>	96
P		<i>Proverbum arundine mobilior</i>	
<i>De. Pabulo hominũ saluari, Da</i>			68.
<i>nides similitudines selectissi-</i>		<i>Pseudomyrtus</i>	90.
<i>me</i>	2.	<i>Pulmenis amaroem qua ratio-</i>	
<i>Palma elata quid</i>	53.	<i>ne farina eximat</i>	21.
<i>Palma victorie index</i>	52.	Q	
<i>Palma Christi herba</i>	113.	<i>Quisquiliæ et alia reiectamenta</i>	
<i>Palmites & malleoli quid</i>	119	<i>quid significent</i>	70.
<i>Palmites quid designent</i>	125.	R	
<i>ex Papyro scipiones</i>	43.	<i>ex Radice stirpium desumptæ si-</i>	
<i>Papyrus frutex</i>	43.	<i>militudines</i>	122.
<i>Pauli locus Si enim primitiæ</i>		<i>Radix arundinis esculenta</i>	68.
<i>etc. explicatus</i>	128.	<i>Radix arundinis apostemata me-</i>	
<i>Pauli locus Qui cum esse in for-</i>		<i>turæ</i>	68.
<i>ma dei etc. explicatus</i>	121	<i>ex Ramis Metaphora</i>	128.
<i>Pauli locus de feno & stipulis</i>		<i>Reges olim fuerunt herbarum</i>	
<i>explicatus</i>	130	<i>cultores, et qui</i>	1.
<i>Pauli locus De oleatri in oleam</i>		<i>Remedium morbi regij</i>	104
<i>injectione explicatus</i>	37	<i>Resina quid</i>	59.
<i>Phate quare institutus</i>	13.	<i>Resina terebinthina</i>	56.
<i>Phoenix herba</i>	102.	<i>Resina mulie species</i>	60.
<i>Platani vis & natura</i>	114	<i>Ricinus herba</i>	105

INDEX.

<i>Rhodopharmacum</i>	99.	<i>Simile à rebus odoratis</i>	19.
<i>Rosa cur mensa affigatur</i>	101.	<i>Simile ex absinthio</i>	45.
<i>Rosa silentij symbolum</i>	101.	<i>Simile à vitello cretto</i>	63.
<i>Rosarum diff. eunt</i>	99.	<i>Simile à fructuantibus arbori-</i>	
<i>Rose vires</i>	99.	<i>bus</i>	22.
<i>Rosmarina aqua vis</i>	104.	<i>Simile à sinapis cataplasmate.</i>	
<i>Ruina oppressas, potio consoli-</i>	77.		
<i>dans</i>	17.	<i>Simile à sinapis vi ignita</i>	77.
<i>Ruina oppressi quomodo tra-</i>		<i>Simile à matura ficu</i>	51.
<i>di</i>	16.	<i>Simile à tritico & paleis</i>	72.
<i>Ruinae obnoxia ambitio</i>	118.	<i>Similitudines ex olea</i>	17.
<i>Ruscus</i>	90.	<i>Similitudines de sumpta ex radice</i>	
<i>S.</i>		<i>et stirpium</i>	133.
<i>Sacramenta in quem usum ex-</i>		<i>Similitudines selectissime Dani-</i>	
<i>hibita</i>	13.	<i>dis de saluari hominum pa-</i>	
<i>Sacra prophanis potiora</i>	3.	<i>bulis</i>	2.
<i>Sacrificium Christianum ora-</i>		<i>Sinapi & verbo dei per effectus</i>	
<i>tio</i>	105.		77.
<i>Sapientie locus Quam aetate no-</i>		<i>a Sinapis vi ignita simile</i>	77.
<i>stra &c. explicans</i>	100.	<i>q Sinapis cataplasmate simile</i>	
<i>Scipiones ex papyro</i>	41.		77.
<i>In Scorpo nodum querere, pro-</i>		<i>Solida Spectanda</i>	130.
<i>uerbium in scrupulosos</i>	42.	<i>Solomon Herbarum suis studi-</i>	
<i>Scirpus iunco affinis</i>	42.	<i>sus</i>	1.
<i>Semen stirpium quid designet</i>		<i>Solomonis locus Memento crea-</i>	
	132.	<i>toris tui &c. allegaricus, ex-</i>	
<i>Semen in biblijs quid designet</i>		<i>plicans.</i>	107. 108.
	131.	<i>Spectra qui sibi obuersari fru-</i>	
<i>Sicomori descriptio</i>	81.	<i>gant</i>	49.
<i>Silentij symbolum rosa</i>	101.	<i>Spina dorfi carine maris a simi-</i>	
<i>Silentij deus Harpocrates</i>	101.	<i>lis</i>	100.
<i>De silentio Lacodemoniõrum inli-</i>		<i>Spruyte</i>	124.
<i>tium</i>	101.	<i>Stacte</i>	55.
<i>Symbolum aduersitatis & pro-</i>		<i>Syrax</i>	55.
<i>speritatis nux</i>	96.	<i>Sturpium semen quid designet</i>	
<i>Symbolum silentij rosa</i>	101.		132.
<i>Symbolum vite Christiane</i>		<i>Sturpium fructus quid designet</i>	
<i>Amygdalina nux</i>	113.		132.
<i>Symbolum corporis Christi in</i>		<i>Successus impiorum pias aliquan-</i>	
<i>quem usum exhibitum</i>	13.	<i>do vit</i>	116.
<i>Simile ex ebore</i>	54.	<i>Surgulare quid</i>	119.
			50.

<i>Sarcotus quid</i>	119.	<i>Virgultum quid</i>	119.
<i>T.</i>		<i>Visio zachariae de myrribus</i>	
<i>Terebinthi natura.</i>	56.	<i>quid designet</i>	89.
<i>Terebinthina resina.</i>	56	<i>de Vita humane cursu, &c. locus</i>	
<i>Termes quid</i>	120.	<i>Iobi, cap. 3. explicatus</i>	44.
<i>Typhopalustris quid</i>	67.	<i>ex Vitis sarmatica Lachrima</i>	96
<i>Tyranni descriptio</i>	116.	<i>X</i>	
<i>Tous</i>	55.	<i>Xerxes delectatus umbra Plata</i>	
<i>Trivici natura & vires</i>	33	<i>ni</i>	114.
<i>a Trivico & paleis simile</i>	72.	<i>Z</i>	
<i>V</i>		<i>Zachariae visio de Myrribus</i>	
<i>Verbi Dei & uugarum hominum</i>		<i>quid designet</i>	89.
<i>discrimen</i>	72	<i>Zedechias in Babylonia abdu-</i>	
<i>Verbo Dei & sinapi par esse-</i>		<i>ctus</i>	127.
<i>ctus</i>	77	<i>Zelandis amygdala non denega-</i>	
<i>a Vexillo erecto simile</i>	63.	<i>ta</i>	106
<i>Viciorum natura & vires</i>	34.	<i>Ziquiorum nemine quid desig-</i>	
<i>Viclorie index palma</i>	52.	<i>netur,</i>	121.
<i>Viclorie Laurus sacra</i>	78.		

FINIS.

Priailegij Sententia.

Philippi Hispaniarum re-
gis auctoritate cautum est,
ne quis alius præter Gulielmum
Simonem, hanc Herbarum
atque arborum quæ in biblijs
passim obuiæ sunt explicatio-
nem ante sexennium impri-
mat, neue alibi quocunque modo
excusam, venalem exponere
tentet, sub pœna in diplomate
contenta.

Datum bruxellis 27.

Maij. 1566.

Subsignauit

Facimus.

Errata.

Pag. 1. Linea 6 Lege parabola. Pag. 3. Linea 13
lege. Nec sane. Pag. 5. inuersa linea .1. lege
Huius pomi fuisse auidam. Pag. 7. linea 9 lege
Cardamomi. Pag. 7. inuersa, linea 3 lege soporosa
Pag. 8. linea 8 lege terra. Pag. 8. linea 17. lege for-
mam. Pag. 17. linea. 10. lege millesolium. Pag. 20.
Linea 15. lege ononis. pag. 107. inuersa, linea 26.
lege conspici. pag. 129. linea 9 lege frustrantur.

1
AMPLISSIMOS

REGES AC SACRA-^{up}

TISSIMOS VATES HER-

barum cognitione exactè fuisse

imbutos, desumptæ ab iis tot

Metaphoræ ac porabole

declariant: quæ hic spe-

ctandæ exhibentur.

bentur.

Caput primum.

RÆSTANTISSIMOS Re-

ges ac magnanimos illustresq;

Heroes in ipso etiam armorum

strepitu tumultuq; bellico, stu-

diosè olim excoluisse rem Herbariam, ac

stirpium cognitione cum primis fuisse

delectatos, præter veterum historias, Bi-

bliorū codices abundè testantur. Quam

enim harum rerum inuestigatio amœnif-

sima varietatè exornata sit, nec minus

habeat vtilitatis, quàm oblectamēti, non

visum est Regū amplitudini, nec Impe-

ratoriæ maiestati indecorum huiusmodi

occupationibus distineri, præsertim ubi

ab vrgentissimis negotijs, ac functioni-

B

bus

LEVINI LEMNII

Reges herbarum cultores.

bus publicis respirare, atque aliquid sibi laxamenti impetrare licuit. Hac enim quam animi, tum corporis cultura non minùs celebris facta est illorum memoria, non minùs illustratus nominis splendor & magnificentia, quam rebus alijs preclare gestis, aut hostibus vel subactis, vel ad internecionem deletis. Sic Mitridates Ponti atque vndeiginti regnorum Rex, propter eximiam herbarum notitiam, & singulare antidoton contra venena morbosque omnes contagiosos presentantem, illius nomine insignitam immortale nomen est consequutus. Lysimachus Eupator, Gentius Illicorum rex, Artemisia Mausoli Caria regis vxor, multi que alij, præter belli gloriam, herbarum cognitione illustres sunt. Marcus Curius imperator Romanus post deuictum Pyrrhum Epirotarum regem, Lucius Cincinnatus, Marcus Valerius Corvinus plantarum amœnitate allecti procul à strepitu & ambitione ciuili ruri consenuerunt. Solomon verò regum amplissimus, qui præter immensas opes eam consecutus est à Deo Opt. Max. sapientiam, ac rerum cognitionem vt nullus regum illi sit comparandus, in herbarum

Solomon herbarum studiosus.

rum

rum notitia mirificè excultus, exactè què
 versatus legitur, ac differuisse non solum
 de piscibus, alitibus, quadrupedibus,
 astris, sed de arboribus etiam & stirpibus
 à cedro Libani vsque ad Hissopum qui
 egredirur è pariete, hoc est, à minutissi-
 ma herba ad procerissimas, celsissimasq;
 arbores vsque, omnia habuisse cognita
 & explorata. Sunt præter Solomonem
 proceres aliquot vatesq; Hebrai qui
 passim vaticinijs suis herbarum nomina
 effectusq; interserunt, ac comparatio-
 nes ex ijs mutuatur. Quum enim stipes
 aliæ alijs rebus adhiberi soleant, ac non-
 nullæ alimenti vsum præbeant, aliæ me-
 dicamenti, pleræq; vtrumq; nonnullæ
 noxiæ sint ac naturæ infestæ, aliæ saluta-
 res morbisq; expugnandis accommodæ:
 ex ijs Prophetæ appositissimas similitu-
 dines, scitalq; & concinnas compara-
 tiones desumunt, quibus conciones ex-
 ornant, ac fidem narrationi adstruunt.
 Quum autem multa sint in humaniori-
 bus disciplinis ac politioribus literis, to-
 taq; philosophia humana quæ hominum
 animos affatim oblectant, illorumq; mē-
 tes exemplis ac morum integritate im-
 buunt, tum nulla ad hæc perficienda

3. Reg. 4.

Sapient. 7.

Varij her-
 barum effe-
 ctus.

maiores vim atq; efficaciam obtinent, quàm ea quæ sacri vates quorum nemo non diuinitus adflatus, cõcionibus adhibent, adeo vt quiuis vel in naturæ operibus vel diuinis contemplationibus mediocriter exercitatus, facilè perspexerit, quàm non sit sterilis & ieiuna illorum narratio, quàm non prorsus infecunda illorum doctrina, sed utilis, salutaris, fructuosa. Siquidem scriptura sacra à cœlesti patre diuini Spiritus afflatu promanans, mentes hominum suauissimo pabulo pastuq; salutari reficit. Quod ipsum Dauid rex indicat, desumpta peramcœna similitudine à viridante floridoq; prato ac saluberrimis aquis, quibus armenta maxime pinguescunt & saginantur: Dominus regit me, nihil mihi deerit in loco pascuæ ubi me constituit, Super aquas refectiois. Sic quum sibi gratularetur ac plauderet, quod Dei munere in diuidenda hereditate, vberima pecora, solumq; ac fundum maxime fecundum sortitus esset, Funes, inquit, ceciderunt mihi in præclaris, quod Belgæ cfferunt, *Ic heb een goedē Cavel, Ic ben int beste genallē.* Solent enim olim funibus extētis metiri iugera, suosq; limites cuiq; assignare ac partiri prata: quod apud nos nunc

Dauidis se
 Test. 179
 179

psal. 22.

psalm. 15

decēpeda perficitur. Huius generis quū innumera exempla in veteri nouoq; instrumento se proferant, nō solūm in vulgato vitæ vsū & consuetudine, sed ex natura rerum, quæ nihil non suppeditat, deprompta: operæpretium visum est ista eruere, atque auido lectori spectanda exhibere, quo illi innotescat, quantus scientiæ ac sapientiæ thesaurus recōditus sit in arcanis literis, quæ non tam dulcia, quàm salutaria hominibus proferunt. Hæc sanè quisquam ex vllis Philosophorum aut Rhetorum Poëtarumq; scriptis tam vberem & copiosam doctrinæ frugem, tam salutare animæ mentisque pabulum est percepturus, quàm ex vberri- mo atque inexhausto Diuinitatis fonte, illorumque oraculis quæ diuino adflatu sunt prodita. Quòd si cui libeat attentè considerare atque intimè excutere diuina eloquia, quantaque vsi sint sapientia qui tam salutaria documenta nobis prodiderunt, mentemque ac voluntatem Dei mortalibus indicant, dilucidè per- specturus est, quid diuina prophanis præ- stent, & quàm sint res æternæ ac solidæ caducis ac momentaneis præstantiores; Sacros verò vates præter exactam diui-

*Sacro pro-
phanis præ-
stantiores.*

*Propheta
quoniam re-
rum cogita-
tionem in, ru-
li.*

nitatis cognitionem in naturæ rebus ex-
quisitè versatos, nec ulli° disciplinæ fuisse
rudes, vel illud argumento est, quòd
ex intimis atque arcanis naturæ similitu-
dines & comparationes desumant, deni-
que ab animantibus, herbis, arboribus,
elementis, igni, terra, aquis, aëre, flumi-
nibus, riuulis, fontib°, cisternis, Oceano,
astris, gemmis, lapidibus, à fulmine, plu-
via, rore, æstu, frigore, flatibus, grandine,
niue, gelu, glacie, à satis & semēte, à sale,
à fermēto, à sagina, verriculo, nassa, reti-
bus, ab humoribus qui corpori humano
subsunt, vel ab eo promanāt, sanguine, la-
cte, semine, mēstruis, à pariēte & partu, à
scoria, ferro, auro, argento, alijsque innu-
meris Tropos ac figuratas elocutiones,
Metaphoras seu Translationes, parabolas,
collationes, exempla, Schemata, hoc
est, ornamenta verborum & Sententia-
rū, & quæ quasi aliquo gestu orationem
illustrant, narrationibus suis accommo-
dant, quibus multum lucis atque intelli-
gentiæ, plurimum dignitatis ac splendoris
concionibus adferunt, mentesque ac
animos socordes atque oscitantes, suiq;
oblitos ad veritatis cognitionem incitat
atque inflammant: improbos adducta

exijs rebus similitudine, à maleficijs deterrēt, atque ad virtutem, ad solidā felicitatem, ad Dei metum & fiduciam extimulant, illisq̄ue omni adhibita industria, diuinitatis notitiam infigunt: probos verò & qui vitæ integritatem conſectantur, ſtabiliunt, vtq̄ue perſeuerent atque in ſuſcepto negotio perſiſtant, ſedulò exhortantur: obiter, quod & Paulus præcipit, inordinatos, intraſtabiles, incompoſitos officij ſui commonefaciunt, ac ſalubri placidaq̄ue monitione increpant: puſillanimos & mœrentes ſolantur, imbecilles ac labantes ſulciūt: collapſos erigunt: lenitate & clementia vtuntur erga omnes, lentī ad iram, ad vindictam àc violentiā tardī, medentur iuxta Ezaie ac Chriſti vaticinium contritis fractiſq̄ue mentibus, atque animis deiectis, mœſtis, afflictiſ salutarem medelam adhibent, prædicant captiuis remiſſionem & indulgentiam, occecatis viſum: ita vt diuinæ lucis efficiantur capaces, calamitoſis ſolatium, vincētis ac diaboli tyrannide oppreſſis relaxationem ac libertatem: eaq̄ue omnia elegantiffimis parabolis & collationibns in ſuis paſſim ſcriptis perſiciunt. Quum autem nemo non prophe-

Deus
b. l. m.
dimentis
allicat.

1. Pet. 5.

Eſai. 61.
Luc. 4.

tarum, inter quos multi regia maiestate existunt, harum rerum specimen exhibeat, atque etiam Iesus Christus qui que eius nomine apostolicæ legationis munere funguntur, in eodem doctrinæ genere versentur: operæpretium me facturum sum arbitratus, si obiter commonstrem quanta sit eruditio, quàm recondita sapiëntia, quæ rerum cognitio ac nature inuestigatio, quantus ardor propagandæ religionis, atq; expulsa omni superstitione & idololatria, proferendi cultus diuini, in ijs hominibus qui diuino spiritu cœlestique afflatu imbuti tam salutaria nobis prodiderunt, accita ad orationis decus & ornamentum vniuersa rerum natura: quod ipsum patefacere iam meditor.

DE CONDITIONE ET

natura Mandragoræ, quam à Lia

Sorore eblandita est Rachel

Caput 2.

INter herbas virentes ac floridas, quarum innumeras naturæ ac rerû omnium conditor Deus in vsum hominum è terra produxit, Mandragora non infimum locum obtinet, nec prorsus ignobilis

nobilis est. Cuius quum in sacris Biblijs *Genes. 1.* extet mentio, atque in delicijs habita sit; in edendiq̄ue vsum expetita: de hac instituti argumenti sumetur exordium. Constituuntur huius stirpis duæ species: quarū *Mandrage-
re due spe-
cies.* vna est folijs lactuce ꝯmulis, sed angustioribus, saturati vmbrosiq̄ue viroris. Pomū verò emergit è centro imoq̄; stirpis meditullio, quod herbaceo stilo incumbit, auellanę nucis, nonnunquam iuglandis aut castaneę magnitudine. Hęc species foeminę nomine insignitur. Mas verò speciosā magnaq̄ue foliorum amplitudine ac pompa luxuriat, lacteo virore perpolita. Pomum verò quod ex passis patulisq̄; quaquaversum folijs è media stirpe prodit orbiculatum ac circinatę rotūdinitatis, oui gallinacei vitello aut luteo prorsus affine est, odore nō sine grauitate quadam soporata, iucundo, radice crassā, pilosāq̄; ac bifida, atque in humanę coxendicis aut cruris formam bifurcata. Qua occasione circumforanci quidā impostores ex huius & brionię radice imagūculas cōfingunt humana specie, atq; vtrūmque sexum emoliantur, ac credulę turbę persuadēt ea forma ac specie è terra enatas. Nonnulli seriò prædicant vitalem fuisse

subterraneum hunc foetum, atque ex locis quibusdam funestis eruisse, quibus sub plicio affici solent fontes ac facinorosi, qua persuasione rudi atque imperita plebi imponunt, atque huiusmodi impostura argento illos emungunt, Belgæ Mandragoræ poma *Doelappeln* vocant, quo nomine & radicem designant, quòd mētera amatorio quodam fascino in errorem pertrahant, & quodam modo incantent. Huius pomi auidam rachaëlem, summoque eius desiderio occupatam sacri codices referunt. Quum enim triticeæ messis tempore Ruben in rus digressus Lia matri attulisset mandragoras, Rachel sterilis ac sororiæ foecunditatis æmula, eas sibi concedi offerrique postulavit. Lia exasperata importuna interpellatione, poma illi denegavit: tandem sopita altercatione hac lege ac conditione res transacta est, ut Lia subsequente nocte mariti concubitu frueretur (nam id alternis vicibus, duabus sororibus vni marito dedicatis perfici solet) Rachel verò potiretur mandragoris, quas ea mēte atque animi intentione à sorore eblandita creditur, quò amabili ac gratioso cū patriarcha Iacobo congressu, esu illius

pomi,

Pomum
Mandragoræ
blandimentum
anoris.

Gen. 3.

pomi, conceptui effici posset idonea. Quum enim inuidia in sororem permota, sterilitatis probum à se depellere atque amoliri cuperet, exostulauit cum marito, quòd sterilis degeret, quum soror numerosa prole ferax esset & foecunda. Iacobus indignatus se perfunctum maritali munere profitetur, ipsumque nec culpari posse, nec ignauiae argui. ceterum foecunditatem ac conceptum Dei donum esse, illiusque arbitrio negotium istud perfici. Ceterum an mandragora foetificandi vim mulieribus conferat, atque utero retinendi seminis efficaciam conciliet, in dubium vocari posset. Quum enim soporifero effectu praedita sit, & impense frigida, haec qualitas ad tale quiddam praestandum prorsus inefficax censi solet & idonea. Quod tamen ita dilui posse video, ut in frigidis humidisque regionibus. atque in utero humecto & algido tale quiddam perficere nequeat, sed in torrido aestuatiq; & exusto. Sic in Africa, Hispania, Iudaea, Mauritania, Numidia, Aegypto, in quibus ferè regionibus mulieres adustos arentesque habent uteros ac feruidos, tum squallidos ac strigosos: non incommodè hoc pomum adhiberi posse

se crediderim. Siquidem eius esu corpus ad temperiē reduci posse existimo: quum post amplexū & congressum maritalem soluto in somnum corpore, vterus retinendi vim seminis asciscat, nec id in fumos ac fuliginem evanescat, vt in calido atque æstuante vtero assolet, in quo vtriusq; semina minùs coalescunt aut vniuntur, sublata omni posteritatis spe. quod multis vsu venisse obseruavi etiam in Belgica, qui ob plus satis calidam vteri intēperiem effœtæ extiterunt, tametsi mariti sedulo illis suam operam præstarent, suoq; officio alacriter fungerentur: quin & viri ex frequenti illorum concubitu aliquando pudendarum partium vitia contrahunt à salsuginosa atque acri mordaciq; vligine, quæ genitali virus infert ac cōtagione inficit. Huiusmodi mulieribus quæ fere sunt indomitę libidinis ob ignitos vrentesque locos, poma Mandragoræ inoffensē, imo magno commodo exhiberi possunt, tum pepones, cucumeres, cucurbitæ, melones, portulaca, lactuca, solanum, aliáq; refrigerantia, quibus intensus ille feruor ac vitiosa vteri qualitas retūditur, & quò minus concumbēti deleteria sit, cohibetur. Scio equidē multa esse

esse stirpium genera apud Belgas & Septentrioni obuersas regiones quib⁹ quum subsit noxia vis & pernitiōsa, valetudinē deteriorefficiunt ac depopulantur, nisi illorum effectus in destruenda nature temperie coërceatur. Sic omnēs herbæ quæ frigida qualitate imbutę sunt, pipere, zinzibere, & grano paradisi, quod nōnulli inter species cardiamomi statuunt, condiuntur, quibus refrenatur illarum malitia, & obtunditur hebescītq; ferocia. Sic fungi, boleti, tubera, aliāq; excremēta terrę Italis ac Transalpinis innoxia sunt: Cisalpinis verò ac Belgis nocentissima ac venenata, nisi condimentis caloricis mitigetur venenosa illorum qualitas. adde quòd in calidis regionibus, quæque Sole affatim illustrantur & incalescunt, omnia meliùs maturescūt. quę vis efficit vt illa fercula vtpote libidinis incitamēta à delicatis ac ganeonibus in delicijs habita, atque in excitandę tentigenis vsu expetita, minus incommodi corporibus inferant. Ceterum mandragoram odoris fragrantia ac suauitate recreasse olim Hebreos epithalamium siue canticum Solomonis indicat, sic vt existimē in Iudęa illam ea ratione expetitam, ac manibus

contractari solitam, quòd suavi quodam odore imbuta sit non sine vi somnifica & soporifera, quæ lassos & lâguidos recreat: vt fere esse solét qui amorib^o deiti sunt aut aliquem depereunt, tanquam amatorio philtro incantati. Mihi verò quid de mandragora accidit, obiter enarrabo.

De mandragora pomologia.

Quum autem æstiuis mensibus (nam eo tempore poma mandragoræ se proferunt) semel atq; iterum in museo nostro amabilem ac speciosum eius stirpis fructum negligenter collocassem, ita somnolentum effectus, vt egrè sopor excuti possit.

Quum autem obnixè obluéctarer somnolentiæ, illamq; excussisse conarer, egrè id obtinui, nec rationem tanti veterni inire potui: tandem quum quaquauersum dimouissem oculos, obtulit le à tergo pomum mandragoræ, quo amoto, atque in alium locû translato, factus sum alacrior atque torporem depuli, omnemque ocitantiam discussi. Cæterùm ab hoc suauolenti mirèq; odorato pomo quod gratiam fauorèmq; gestanti apud amicum conciliat, Spòsus captat occasionem ex-patiandi. Quum enim vernis æstiuisque mensibus omnia frondeant ac nitescant ac mandragora stirpesq; aliæ odorem su-

auite

cæter in auras diffundât, Sponsam extra
 limen & conclaue euocat, quò relicta vr-
 be ruri atq; in suburbanis prædijs se ob-
 lectet, ac tot passim florentibus herbis &
 arboribus, narciso, viola, lilijs, malo puni-
 ca, mandragoris, ipsaq; florescente vite se
 reficiat. Quum autem singula quæ è ter-
 ra emergunt, verno tempore frondes-
 cant, ac florum quum amœnitate, tum
 fragrantia homini blandiantur, tum ipsa
 vitis præ cæteris fragrantissimū odorem
 exspirat, ac naribus suavis halitus effun-
 dit: profert hæc sub finem veris flosculū
 minutū & stellatū festucis ramētisq; orbi-
 culatis obsitū, vt lichen, vulgo vinea, co-
 lore subspiceo aut flauescēte, eximiæque
 suauitatis, quo in asterisci forman deci-
 duo, cōfestim specimē racemorū exhibe-
 tur. Odor huius flosculi cerebrum & cor
 mirificè recreat, sic vt mihi gratissimum
 sit florescente vite sub vinea pergulata,
 ac pampinis cōcamerata fornice ac testu-
 dine prandium cœnamq; absoluere, aut
 cum æqualibus eruditis fabulis tempo-
 ris tædium fallere. Huius autem flosculi
 odor, tanti effectus prædicatur, vt vene-
 natas bestias abigat adeo vt serpētes, co-
 lubri, bufones hunc perferre nequeant,

sed

sed remotissimè ab eo se subducât. Quocirca florescente vite non solùm salubris est & peramoena ambulatio, sed etiam secura & tuta: licet enim in herbido thoro ac viridante gramine decumbere, ac sub arbore patulis diffusa ramis opacum frigus captare, atq; æstum propulsare, vel apricatione Solis radijs incalescere & illustrari, nullo metu aut trepidatione serpentum qui aliquando latenter in herba delitescunt, atque improvisò obrepunt, hominiquè terrorem incutiunt. Quum autem sponsus (quo nomine Christus à Ioanne baptista designatur, qui erga suâ Sponsam nempe Ecclesiam, coetumq; illi fidentium vnicè afficitur) nusquam non speciè, & venustatem, decoremq; Sponsæ amplificet, atque è diuerso Spôsa mutua compensatione illi paria faciat ac vires rependat, quidquid præclarum est, & admiratione dignum in natura vniuersi, coelo, sideribus, montibus, siluis, nemoribus, campis, herbis, flosculis ex quibus suavis odor emanat, arboribus quæ non minùs salubres quàm spectabiles & speciosos fructus proferunt, vino generoso ac saporis eximij quod ex lectissima vitæ exprimitur: huc vterq; congerit, ac similitudine

litudines appositissimas pro vtriusq; dignitate producit. Sic nardo Sponsus comparatur herbæ cum primis odoratæ, fasciculo mirrhæ, botro aut vuae Cypriæ ex generosissima vite decerptæ. Sponsus verò amicam lilio comparat ob eximiū candorem, atq; odorem suauissimum, adeo ut si pedisequæ & quibus stipari solet, Sponsæ conferantur, Spinæ sint nulla specie, nulla forinæ dignitate comédabiles, hoc est, puellæ quæ illam comitantur velut hybridæ, parumq; ingenuæ, nihil habent amabile aut speciosum, nihil spectabile aut vlla gratiosa venustate visendū. Huiusmodi metaphoris ac figuratis elocutionibus scætet non solùm hoc canticum, sed tota passim scriptura sacra, ita ut amplissimus se campus aperiât, quo studiosus lector possit oblectari, tota mente ac cogitatione à naturæ præstantia, in Opificis admirationem erecta. Sumuntur in hoc Cantico elegantissimæ similitudines ab ijs rebus quæ syncopi atque animi deliquio collapsos erigunt ac spiritus sopitos labantesq; instaurant: vt sunt vinum odoriferum, fasciculi manuales & olfactoriola ex redolentibus herbis concinnata ac congesta. Sic spósa quum

Cant. 1.

languescit ac iam defectura videtur immodico Sponsi amore, puellari clientelæ imperat, vt aliquid fomenti adferant, vt odorata quæq; naribus admoueat: *Fulcite me*, inquit, *malis, sustentate odoribus, ne deficiam*. Sic etiam noitrates, defectu animi periclitantibus cinamomum, gariophyllos, acetum sambucinum, poma citria, & quæ sub eodem genere compræhensâ limones dicuntur, myrtum, saliuuncam, aliâ que odorifera olfacienda exhibent, quibus passim Scriptura vtitur, ac salutarem doctrinam designat, quæ mentes languidas refocillat ac reficit.

De Manna Cœlitus delapsa, tum ea quæ Medicis in vsu est.

Cap. 3.

Exod. 16.
Deut. 8.

QUOD Hebræi in vasta illa ac siticulosa solitudine Manna pasti sunt, nō prorsus naturali causæ adscribi potest, sed Diuinæ potentia, quæ tamen naturæ vsâ sit ministerio, vt etiam coturnicibus, nostri *Quackelen* vocant, gregatim in castra delatis, aut quum percussa petra, refocillando populo aqua proflueret, lignoque aqua amara dulcesceret, tum etiam quum

Num. 11.
Psal. 77.
Exod. 15.

Euri

pis adumbrata sunt, sed etiam in Euangelio in quo promissa exhibita sunt, atque omnia ad vnicum vsque apicem, vt Christus expirans testatus est, consummata peractaque. Sic signis quibusdam, certisque symbolis ac sacramētis quæ sub sensum cadunt ac sunt visibilia, promissiones suas, atque erga homines gratiam & reconciliationem testificatur. Siquidem Baptismus signaculum fidei ac primus in Ecclesiam aditus, Circumcisione ac maris rubri transitu adumbratus nos Deo consecrat, eoque illi inserimur,

Sacramenta in quorum usum exhibita.

Baptismi effectus.

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
 In agni verò Paschalis-esum surrogata est Synaxis, hoc est, Corporis & sanguinis Christi communio, quam palam exerceri voluit, atque in cœtu Christianorum publicitus peragi, ne vnquam intermoreretur aut exolesceret mortis & resurrectionis eius memoria, sed continenter in mentem reuocetur insigne illud beneficium, quo genus humanum Diaboli Mortisque tyrannide oppressum, gratuito ac nullis meritis libertati assertum est, atque impetrata per I E S V M C H R I S T V M pacificatorem om-

1688. L.

nium scelerum remissione, salutem adeptum. Siquidem *Lex per Moſen promulgata, gratia autem & veritas per Ieſum Chriſtū exorta eſt.* Exhibitum eſt olim huius myſterij, quod in Chriſto expreſſum eſt, ſpecimen quoddam atque adumbratio, dum Abrahamus filium vnicum Iſaac victime deſtinat, dum Moſes ex Dei præſcripto, agni immaculati ac maſculi eſum inſtituit, cumque veſcendum cum agreſtibus lactucis quæ inſigni amaritudine ſunt imbutæ, præſcribit, quò aſſiduè in recenti memoria verſaretur miſeranda ſervitus qua olim ſub Pharaone oppreſſi ſunt, excuſſoque intolerando iugo, in libertatem reſtituti. Quocirca inſtituta ſunt agni Paſchalis anniuerſaria ſacra, vt memoriam ſibi renouarent eius diei qua olim apud Ægyptios agni ſanguine poſtibus illito à periculo angeli exempti ſunt, qui in primogenita Ægyptiorum graſſabatur, atque incolumes mare rubrum tranſierunt: quem diem cum primis celebrem & ſacroſanctum à tranſitu angeli, qui illos intactos præterijt, denique à mari rubro feliciter magnoque ſucceſſu emenſo appellabant Phaſe, quibus nobis dicitur Paſcha, Gallicè *paſſage*

*Phaſe que
re inſtituta
eſt.*

apto

apto apppositoque ad huius ævi decursum vocabulo. quia nobis in hac mundi impedita ac vasta solitudine, ad immortalitatem ac cœlestem patriam sedesque beatas sit transitus. Præcipitur autem edendus agnus cum lactucis silvestribus, siue herbis amaris. Siquidem in huius sæculi curriculo omnia amara sunt, acerba, tristia, calamitosa, & quæ plus aloës quàm mellis habeant. Sunt qui lactucæ nomine Seridis species designari credunt, & Intiba, hoc est, Cichorium & quæ corrupta voce Scariola dicitur, Belgis à candore *witte*, hoc est, candida *Endivia*, ceruleo flore eoque in lascivias dissecto spectabilis, hanc sabulo obrutam hibernis mensibus inter acetaria primis mensis inferunt. Hoc siquidem artificio tractata amaritudinem exuit, atque eximium candorem adsciscit, ut sunt interia brassicæ capitæ folia. Com-

Bel-

Que lactuca in usu Hebræis.

Cichorium hepatis salubre.

Belgæ à flavescente colore quo cutem inficit, *Geel zucht* vocant, discutiunt. fellis em̄ atq; hepatis intēperiē, cui ferè Iudæos esse obnoxios color mustellinus indicat, mitigāt. Sūt autē istę stirpes Virgilio decātata in Georg. *Net amaris intiba fibris*

Lib. 1.

Georg. lib.

4.

Officiunt. Rursus

*Forſitan & pingues hortos qua cura colendi
Ornaret, canerem: biſeri que roſaria Paſti,
Quò que modo potis gauderent intiba rivis,
Et virides apio ripa, tortuſque per herbam
Crefceret in ventrem cucumis.*

Lib. 10.

Commendat hæc quoq; Columella in hortulo, eaq; excolenda præcipit tanquā alteram succidiam (sic enim prouentum hortensem nominat Cicero)

De Senect.

*Spargite quoq; viros acuum, armantq; puella
Iam breue Cherephilū, & torpenti grata palati
Intiba, iam teneris frondens lactucula fibris.*

Congeneres, istisq; sunt affines Chondrilla, Sonchos siue Cicerbita, & qua vulgari voce Dens leonis, & rostrum porcinum vocatur, hieracium; que omnia lacteo succo madescunt, ac ita uescenti flosculo conspiciuntur, leporibus cuniculisque gratissimum pabulum. Siquidem earum stirpium esu minus hydropicæ hæc animalcula turgescunt, amaritudi

tudi

tudine exiccante humiditatem. Quocirca earum nonnullæ quæ non intentiùs amarescunt, ineunte verè vbi folia tenerescunt, acetarijs immiscentur, *Peer de bloemē* ob id belgis vocantur, quoniam ferè in pratis obuiæ equino generi pabulationem suppeditant, aliæ *Melck viet*, partim quòd lacte turgescant, partim quòd inuitis hortorum cultoribus erumpant atque eruncandæ eruendæque sint, ne salutare herbas strangulent. Cæterùm lactucam illam siluestrem quæ Endiuia nomine insignita est, in edendi agni Paschalis vsum adhibitam, velut condimenti loco, nõ facilè mihi persuaderi potest: quum ob insignem vrentemq; amaritudinem quæ linguam vellicat, non sit esculenta, nisi quum primùm emergit; nec adhuc spinis in dorso partèque auersa armata sit: vincit enim Endiuia vulgaris quæ germana est lactuca siluestris, amaritudine reliquas stirpes quæ succo lacteo madescunt. Quocirca medici nouellam ac teneram in vsum medicamenti adhibent, non adultam quæ aculeata est ac spinulis horret, tum vetustate amarescit: Intibę verò species cocto elixoq; agniculo cõdimeti vice adhibitã prorsus credide-

*Quæ vera
lactuca sil-
uestris.*

rim, nempe Cichorium & Seriolam, ex quorum non solùm folijs, sed radicibus etiam acetaria conficere Belgæ didicerunt. Siquidem radix ad sesquicubiti ferè longitudinem se porrigit; quam autumno enatam in taleolas ac tessellas dissecant, vt rubram pastinacam, quam Carotam vocant, eamque ex aceto atque oleo, insperso piperis polline, esitant, vt etiam cucumeres, crithmum, rapistrum, vulgò *Reponse*, compluraque alia quæ tempestiuè suaque anni parte hortus profundit.

DE OLEA, OLEA-
stro, oliua, oleo.

Caput 5.

Apocal. 7. **V**T palma quæ ponderi non cedit, victoriæ insigne, ita Olea pacis index: cuius rei specimen columba ex arca Nohæ emissâ edidit, quum desinente diluuiio defluxisq; ac subsidētibus aquis, *Gen. 8.* oliuæ fruticem attulit, mitigatæ iræ Dei argumentum. Folio autem est hæc arbor salicis aut ligustri, supernè viridi, auersâ imaque parte qua terram spectat, albescente atque incano vt alba populus, quæ Belgis *Abeel* dicitur, flosculo minuto sed folio-

Euri violentissimo flatu rubrum mare
 exiccatum transitum Hebræis pateface-
 ret, ad internecionem deletis insequen-
 tibus. Similis est ratio de farina multi-
 plicata & adaucto oleo Helix & Halifæ
 precibus, de Coruo illi adferente panem
 & carnes: quod etiam de Antonio &
 Paulo Heremita refertur, ~~etiam de~~

Exod. 17:

Num. 20.

Exod. 14:

3. Reg. 17:

~~etiam de~~ angelo mini-
 strante Helix panem subcinericeum &
 aquæ poculum, quibus corroboratus
 quadraginta dierum ac noctium iter
 cemens, peruenit ad montem Dei Ho-
 reb, in cuius spelunca tutus erat à Iesabe-
 lis tyrannide, quæ omnes prophetas in
 mortem crudeliter venabatur. Hæc atq;
 alia admiranda quæ passim in sacro codi-
 ce memorantur, Deus iussu nutuque suo
 perficere potuisset nulla adhibitâ mate-
 ria, sed tamen uti voluit rerum natura-
 lium (quarum ipse effector est & mode-
 rator) adminiculo ac velut instrumento,
 eaque ratione suis prospicere visum est,
 atque afflictis mentibus solatia adferre.

Quod etiam in Ezechia moribundo ac
 Dei sententia morti destinato obseruari
 potest, cuius apostema, admoto cataplas-
 mate ex ficibus contusis quæ maturan-

Ezech. 38:

di facultate pollent , ad sanitatem perductum est : quo argumento declaratur, morbis vrgentibus, non respuenda medicamentorum præsidia , sed ea, implorata Dei ope, alacriter adhibenda, quibus vita in aliquot annos producitur. Eodé vsus est medendi modo Christus in dispellenda cæcitate mendicæ, confecto collyrio ex luto & salua, eaque abluta extersaque in piscina Siloë. Similiter in discutienda surditate , digitos in aures inseruit, immissoque in linguam sputo , loquelam muto restituit . Cuius generis miracula aliàs solo tactu , aut verbo peregit , ab ijs tantùm stipulatus impetrandi fiduciam, quam quum inter alios clamosus ille cæcus Bartimæus inter turbæ fremitus testaretur , confestim nullo adhibito visibili externoque signo, visum recepit. Quum autem Deus pro immensi erga genus humanum bonitate ac favore, multis magnisque rebus munificentiam suam declaret , tum præcipuè inauditis stupendisque miraculis mirandam potentiam patefecit : quod inter innumera Manna demonstrat tam affluenter ex aëre in terram effusum, vt numerosissimas

Iohannis. 9.

Marc. 7.

Matth. 9.

Marc. 10.

Lucæ. 18.

simā multitudinem satiaret. Dum enim fremeret confusa multitudo sexcentorum milium, Deoque ac Mosis obstreperet, quòd ex Ægypto in tam vastam solitudinem perducti, inedia conficerentur: Deus vespere incredibilem coturnicum vim & copiam in castra coëgit, mane autem ros vndique diffusus est per castra, solique planiciem: quumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum quiddam, rotundum, tenue, perinde ac si pruina esset constrata humi similitudine seminis coriandri, specie bdellij, gustu saporeque similaginis, melle confectæ. Quum autem tam subita innouatio, atque insolita rerum facies admirationi esset turbulento populo, ac nonnullis stuporem incuteret, plerisque (vt quidam opinantur) contemptum & irrisionem adferret, *Man bu*, inquit, quid est hoc? quod etiam efferri solet in vtramque partem à Belgis, quum aliquid aut admirantur aut fastidiunt: *wat willet wesen? wat is dat? Het sebynt wonder te wesen*. Similis est illa Chremetis ironia & subsannatio in Clitiphonem fi- Heant. scena. 5. actus. 3. lium personatæ atq; emētitiæ probitatis,

Sed ipse egreditur, quam seuerus! rem quum videas, censeas. Cæterum Manna quæ medicis in vsu est, calida & humida abscessu primo, huic non prorsus dissimilis est; colligitur enim in calidis regionibus aëreum rossidumq; mel, quod æstiuis mensibus, feruescente interdiu Sole, nocturno frigore in grummos coit, atq; in ramenta conglobatur ex defluxu rorulenti humoris ac madore aëreo, omnibusque passim arboribus, herbis, lapidibus incumbit mellita ista concretio, colore flauescente, quæ lingua agitata zaccari more liquefcit, ac palatum faucesq; dulcedine imbuit: quo fit vt gulæ & faucium asperitatem leniat. verum quum illi subsit medicamentosa quædam facultas, zaccaro minus alit: ventrem autem vt cassia fistularis & Cylindræa emolliat, sed paulò clementiùs. quocirca tutò impuberibus, seniculis, prægnantibus, puerperis exhiberi potest, vnciæ pondere, obseruata cuiusque natura ac corporis constitutione. Mannæ autem vel mellis aërei nomine insignitur, quoniam ex halitu ac vapore terræ, calore solis sublato, ex aëre defluit, atque æstiuæ noctis frigore concreta plantis insidet

ea propemodū forma ac saporis dulcedi-
 ne, qua in Biblijs Manna describitur, cu-
 ius esu multis annis pasti sunt Israēlite,
 ita vt a sīdūo eius vsū nauseam illis pa-
 reret, ac Dei donum fastidirent. Exemi
 ego aliquando vulgare hoc mannæ ge-
 nus aut rossidum mel ex plantarum fo-
 lijs, quum antelucanis horis Academiae
 Louaniensis pomeria egressus, perqui-
 rendis herbis essē occupatus, desinen-
 te potissimūm vere, aēre tranquillo ac
 placido, nullisque ventis incitato. Di-
 uenditur autē adulterinum mela aēreū
 ex Sena incrustata, zaccaro confecta: ve-
 rūm vbi id ore volutum liquefcit, prodi-
 tur dolus. Colligunt quidem nonnulli
 circa aluearia, illaque loca in quibus a-
 pes mellificānt ac fauum confingunt, ex-
 crementa quædam flauescēte colore,
 sapore melleo, quæ nonnulli existimant
 ex aēreo concretu coaluisse: quum nihil
 aliud sint, quā excrementiceus liquor
 & salua quæ a vespis, fucis & culicibus
 prodijt. Siquidem insecta apum labori-
 bus insidiantur, & mel exugunt: quod
 obseruantes apes in illa insiliunt, ac
 turmatim conficiunt: quod indicat Vir-
 gilius.

*Adulterinū
Manna.*

LEVINI LEMNII

Georg. lib. 4. *Prima sauis ponunt fundamina: deinde tenaces
Suspendunt ceras: alia spem gentis adultos
Educunt fœtus, alia purissima mella
Stripant, & liquido distendunt nectare cellas.
Aut onera accipiunt venientũ, aut agmine facta
Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

De Lactuca siluestri.

Caput. 4.

Exodi. 12. Numer. 9. **Q**UUM Deus pro inexhausta sua boni-
tate erga homines afficiatur, omni-
bus modis illorum commodis prospicit
ac salutis inuigilat, suamque munificen-
tiam cumulatè illis impendit, non aliud
pro tam obuia ac benigna prom-
ptaque liberalitate ac gratuitis muneribus
exigit, quàm summum amorem & venera-
tionem solidamque fiduciam, qua illi innitimur,
atque indubitata certamque spem concipimus de eius
promissis. Commonefacit Deus sedulo
oscitantes ac socordes sui officij, suæque
beneficia subinde illis in mentem reuocat,
ne vel excidere contingat, vel oblivione obrui:
atque huius rei causæ certos ritus ac statas
solennesque ceremonias instituit, non solum
in veteri lege, qua omnia de Christo eiusque regno

folioso, colore luteo, non sine grauitate odorato: fructifera verò est foecundaque numerosis bacéis, oblonga forma atque ouali, quæ vbi maturefcunt, atque ingrefcere incipiunt, oleoso pinguique succo turgescunt, ex quibus oleum exprimitur articulis firmâdis, fouendisque membris, tum mitigandis doloribus accommodum. agilitatem enim vigorémque ijs præstat foris adhibitum potius, quàm in corpus admissum: eo siquidem corpora perfusa non solùm nitescunt, sed robur etiam concipiunt atque ad obeundos labores redduntur habiliora: Quod indicasse Dauidem obseruo, atque Deum Psal. 103. ob huius aliarumque rerum munificentiam in immensum extulisse. Ipse est enim qui germinare facit fœnum & gramina iumentis, herbas in vsum hominum, panem vt vires augeat ac confirmet, vinum vt cor hominis lætificent, oleum vt corpus eo niteat ac vires concipiat. Quò spectat illud Plinij: *Duo liquores corporibus humanis saluberrimi, intus vini, foris olei.* Quin & Samaritanus quo Ezai. 37. Christus designatur, duo hæc fomenta vulnerato adhibuit: vinum, quod abstergit & emundat: oleum, quod lenit, quod dolo-

dolorem mitigat, quod vulnus ad sanita-
tem perducit: quo indicatur Christum
secus quàm sacerdotes Leuitásque offi-
cij sui negligentes, salubri doctrina affli-
ctis ac sauciatis mentibus mederi animi-
que vulnera obligare, ac cicatrice ita ob-
ducere vt nullum vestigium appareat,
~~hanc~~
~~illud~~ Oleum autem iustus exhibi-
bitum, aluum mollit ac lubricum efficit,
aspera quæq; mitigat, venena paulò an-
tè hausta retundit atque hebetat, eaque
innoxia facit, ac ventriculum ad vomitu-
m incitat, quo ferè noxia ac perniciosá
quæque excutit, efficitque lubrica vi, ne
venenatæ potiones venas subeant, mor-
temque inferát: qua facultate hoc etiam
adfert commodi, vt præsumptum temer-
lentiaè obsistat, & ne quis cõfestim ebricitati succumbat. Præter artis rationes
faciunt qui ruptis, luxatis, contusis, colle-
psis, ruináque oppressis oleum vel buty-
rum exhibent, vt membra afflicta consoli-
dident atque instaurent nisi omphaceum
oleum, hoc est, immaturum quod non-
dum maturescente oliua exprimitur. N-
id astrictiõnis est particeps, qua vi corpo-
ris partes hiantes ac dissolute coalescunt
atque

*Ex modo
trahendi
ruina op-
pressi.*

atque vniuntur. Butyrum verò & oleum maturum inter initia, incisa primùm vena, si ætas patitur, non incommodè exhibentur ad dolorem mitigandum, ac dissoluendum conglobatum concretumq; sanguinem, in quem vsus potionem cōficio ex ramentis rubiæ internis quæ Belgis *Meede crappe* dicitur, ac nuce muscata: postmodum consolidantia propinari curo, millifolium, rosas rubras antequam profus dehiscere incipiant aut folia dilatare, myrti baccas, omnes symphiti, hoc est, consolidæ species, succinum marinum, quod sperma Ceti, Belgis *valschoot* vocatur, gnesiã ac germanam muniam, rhabarbarum, ac nucem muscatam tostam, eaque omnia decocta in vino rubro stiptico atque astringentis naturæ: baccæ quæ omni ferè nationi oliuæ dicuntur, ante maturitatem lectæ, quum adhuc viridescunt in muria asservantur ad pellenda ciborū fastidia; ac nauseam, acuunt enim appetentiam, atque vt amygdalæ amare, ebrietati obsistunt. Sumuntur autem ab huius stirpis fructu & floribus à scriptoribus sacris similitudines concinnæ cum primis & elegantes. Sic Iob quum improbo cuique & facinoro-

Pctio consolidans.

Oliuarum vsus.

so præmaturum interitum denunciat, *Antequam, inquit, dies eius impleantur, peribit, & virtus illius arescet: ledetur quasi vna florescens botrus eius, & velut olea proijciens florem suum: hoc est, ante diem ac properata subitaque morte conficietur, nec ad ætatē maturam, aut ad statutū legitimū que vitæ tempus est peruenturus: similitudine desumpta ab arboribus ac florentibus herbis, quæ ineunte vere spectatissimè prodeunt, ac florescunt: sed quarum flosculi vel vrede pereunt, vel ab Aquilone seu Borea decutiantur. Deus enim non finit nefarios diuturna prosperitate frui, aut optatum successum consequi, adeo ut quum multum vitæ superesse possit, atq; illud produci longiùs, præmaturam mortem illis accelerat. Sic legimus in Genesi acceleratiùs oppressisse homines diluviū, quòd moniti non resipiscerent, nec ad frugem se conuerterēt, sed in dies in deteriora prolaberētur. Et quum Deus Sacerdotibus & optimatibus Effraim mittatur atque inopinatum exitium denunciat ob religionis neglectū, in quē propter ebrietatē ac temulentiam erant devoluti sic in illos per Esaiam irā suā exacuit*

cap. 15.
& 17.
similitudines ex
olea.

cap. 6.

cap. 28.

ac vaticiniū fulminat: *Ve Corona superba, flori decidenti & defluo, & erit flos deciduus & quasi temporarius ante maturitatem: Quo* indicat illos cum omni fastu & arrogancia, vt flores decussum iri, vt ficus primas & præcoces quæ confestim decerptæ de uorari solent: Nostrates *Somer* oest vocant, hoc est, æstiuos fructus qui in hiemem asseruari nequeunt. Non dissimile argumentum amplificat contra Aegyptios, obita Dei nomine legatione Esaias: *Ante messem totus effloruit Aegypti populus, & præmatura perfectione germinavit, & præscinduntur ramusculi eius.* Quo designat Aegyptijs tale quiddam obuenturū, quale præcocibus fructibus ac primitiuis baccis, ipsisq; segetibus & vitibus quæ festinantiùs erumpūt, atque intēpestiuè ac præter temporis rationem maturescūt. Citissimè enim huiusmodi fructus corrūpuntur, nec ad conseruandū vsui sunt. Quo denunciat illorum felicitatem non fore diurnā. Per Oleam etiam aliasq; arbores indicatur piorum successus, rerumque omnium affluentia, & præter hæc progressus & incrementa virtutum: Quod ipsum omnibus testatū esse vult Dauid, qui virū piū ac Deo ad-

cap. 18.

ps. 130. 16

dictum arbori frondosæ & fœcundæ æquiparat, quæ non otiosa est & sterilis, sed fructuosa & fertilis, suosque ramos latè diffundit, & fructus edit salutare, quibus non tam ipsa, quàm alij se oblectant ac reficiunt. Hieremias quoque idem argumentū amplificat, atq; improbis qui nulla habita Dei ratione, humanis præsidij innituntur, ac rebus caducis fidunt, omnia aduersa pollicetur: *Maledictus, inquit, qui confidit in homine, & à Domino recedit cor eius: erit enim velut mirica qua in sicculosa ac ieiuna terra posita, nullum bonum, nihil sentit commodi ex æris clementia. Felix & beatus qui confidit in Domino, in eoque omnem spem & fiduciam collocat. is arbori similis est qua in irriguis locis consistit, suasque radices ad humorem diffundit, nec æstum pertimescit, quo ferè excrescere solent qua in arido solo sunt: & erit folium eius viride, frondosum, & tempore siccitatis fructum proferre non desinat.* Commédatur huiusmodi Metaphoræ fiducia in Deum, nec aliò deflectenda mentem, aliò dirigendum cor, quàm ad illum à quo omne bonum promanat, & qui hoibus nihil nõ præstare sit paratus. Hinc David Deo potiº quàm rebus fluxis, caducis, mométaneis innixus, secus qui

impij, *Ego, inquit. sicut oliua fructifera flore-* psalm. 51.
bo in domo Dei, quoniam confido in misericor-
dia eius. Rursus quum indicat homini mi-
 nimè otioso, & qui se in Dei eloquijs ex-
 ercet vberem rerum prouentum, vxori
 numerosa prole fœcunditatem, *Beatus, in* psalm. 127.
quit, qui timet Dominum, & ambulat in vijs e-
ius, prosperabitur manuum suarum labore, felix
& beatus ipse erit. Vxor tua, sicut vitis fœcunda,
in lateribus domus tuæ: Filij tui, sicut plantulae
olivarum, in circuitu mensæ tuæ. Ecce sic beari
ac diuescere solet homo qui timet Dominum. cap. 11.
 Similiter apud Hieremiam Deus illum cui
 vnicè afficitur, quo se oblectat ac reficit,
 oliuam pulchram vocat, vberem, specio-
 sam, fructiferam, hoc est, nomen eius ap-
 ud illum gratiosum est & amabile. Huic
 Oseas consonat qui ex eodem fonte ora-
 cula sua hausit, eodem spiritu conciones
 suas perfecit. *Et erit quasi oliua, gloria eius,* cap. 14.
& odor eius vt Libani. Quo designat illos
 qui Deo indiuulsè adherent, illiusq; pla-
 citis se oblectant, fauorabiles esse illique
 gratos & acceptos. Vt enim suauis hali-
 tus & fragrantia, spiritus fouet ac recreat:
 ita Deum reficit & oblectat odor homi-
 nis qui salutarem illius doctrinam ample-
 ctitur, ac Diuinæ voluntati se præbet ob-

*Simile è re-
 bus odora-
 tis.*

2. Cor. 2. sequentem. Sic Paulus quò ostendat illos apud Deum gratiosos esse & fauorabiles, qui eius Euangelium propagāt, ac fide alios instruunt, *Christi*, inquit, *bonus gratiusq; odor sumus in omni loco*. Et Patriarcha Isaac, *Odor filij mei, tanquā odor agri pleni, cui bene dixit Dominus*, Veni que in Canticò Spōsa, *Curramus in odorem unguentorum suorum*, hoc est, id quisque efficere studeat, vt pasci possit ac refici salutari illius doctrinā, quæ lassos ac labantes fulcit ac recreat, non secus quā suauissim⁹ odor naribus oblat⁹ collapsos animi que deliquio sopitos instaurat atque erigit.

De Rhamno aculeato frutice.

Caput 6.

RHamnus vbi adoleuit, validis robustisque quaquauerſum vallata aculeis, homini si manum incauti⁹ admo-ueat, infesta est: adhærent illi racematim exiguo minimoq; petiolo numerosę bac- cæ colore ciocce, orbiculatæ, magnitudi- ne vel myrti vel iuniperi, sapore acidissi- mo, quas qui improvisò decerpere ten- tat, crebrò infixò aculeo ac mucronata cuspide manū vulnerat. bacce vbi denti-
bus

bus linguâque atteruntur, vel prementibus digitis contrectantur, croceo succo manus inficiunt: sunt enim flaccidæ & vliginosæ. Quum autem tres sint Rhamni species, ista Zelandicis sabuletis, dumosisq; colliculis copiosè innascitur, Oceani accolæ *Dunen* vocant, quæ vox corrupta an à Dumo ac dumeto deducta sit, non ausim certò statuere. Sunt tamen arenosi isti, maritimiq; tractus passim multis densisq; virgultis, viminibus, spinosisq; ac lenticolis fruticibus, atque aculeatis stirpibus fœcundi, vt sunt Rhamnus, rubus, Halimus, paliurus, oxyachanta, carduus stellatus, iringium, Onouis siue resta bouis, præter insignes alias herbas quas affatim ea loca suppeditant. Bellonius qui Palestinam ac Syriam peragrauit, existimat *CHRISTI* Seruatoris sertum, seu spineam coronam illius capiti implicatam, ex Rhamno fuisse confectam, quòd in ijs regionibus nulla alterius generis spina se proferat. Desumit autem David ex spinoso hoc frutice appositissimam similitudinem contra factum ac tyrannidem, contra factiones & sæuitiam improborum qui innocentibus insidiantur atque infesti

Psal. 57.

sunt, damnâque inferre meditantur, quorum conatus & molimina irrita fore prædicat & inualida. *Antequam spina vestra*, inquit, *indurescunt in Rhamnum*, ullosque aculeos infigere possint. Dominus velut tempestate quadam exorta conteret & conficiet vos, infringétque vires vestras, & robur imminuet. Quibus verbis indicat illos fraudes, imposturas, technas, sycophantias, cædes, omniâque hostilia comminisci ac meditari, sed antequam vires illis suppetant ad perficienda quæ animo conceperint, conficientur ætate immatura, hoc est, priusquàm adolescant, ac vires ad inferenda incommoda sint consequuti. quibus verbis hæc quoque sententia subest, vt ex hac vitæ statione, in qua in tenuiores tyrannidem exercent, exturbandi sint, vt ex olla aut lebete eximi solent carnes semicrudæ, quæ non satis elixatæ esui sunt inidoneæ, quum vix calorem conceperit ab igne qui ex spinoso atque aculeato stridentique rhamno extruitur. Solent enim strues lignorum aut fasciculi ex paliuro, rhâno, iunipero, rubo, vepribus, ac sentibus confecti non solùm manibus tractantium vulnus infigere, sed foco immissi crepitantibus flammis ac stridore quodam

Locus Darnidii expli-
catus.

horrendo assidētes territatę: sic vt etiam
 fauillas scintillantes atque ignitas facu-
 las in obuios quosq̄ue eiaculentur. Hic
 itaque sensus ex prophetę verbis erui de-
 bet, Quàmlibet illi seuiant atque inno-
 centes opprimere tentent, nihil illis ex
 voto aut animi sententia successurum,
 sed inopinato ac repentino illorū interi-
 tu insontes periculo eximēdos. De Rhā-
 no ac desumpta ex hac stirpe similitudi-
 ne nōnulla tractata sunt lib. 4. capite 9.

De Cucurbita siluestri, vulgò

Colloquintida.

Caput. 7.

COlocynthis seu agrestis cucurbita
 Medicis vsui est in expugnāda pitui-
 ra, & bilę tum flaua tū atra. quos humo-
 res violenter & validè extundit non sine
 virium detrimento, & reseratis venarum
 fibris, sanguinis educatione, quocirca co-
 èrcetur illius ferocia mastiche & alijs quę
 ventriculo robur conciliant. Fructus hu-
 ius stirpis orbiculatus est, vbi maturuit,
 candidus pilę magnitudine, vel vt ma-
 lum Medicum seu citrium, quod ab auri
 colore *aurangium* vulgò vocant, si extima
 putaminis pars flauescens cultro adima-

Reg. 4.
cap. 4.

tur, eximiae nec prorsus ferendae amaritudinis: quod indicatur in Regum historia. Quum enim Helisæi famulus in Rus ingressus herbas colligendo pulmento collegisset, inter alias cucurbitam siliaticam quam vulgus *Colloquintidam* vocat, ignarus quid esset, in ollam coquinariam cōiecit, illisque edendum apposuit, ubi degustassent, *Mors in olla*, conclamant, hoc est, venenum nobis exhibitum est. Helisæus non imperitus rerum naturæ, confestim inita ratione qua amaritudo eximi posset, farinam ollæ immiscuit: quo facto pulmentarium esculentum perfecit, abolito exotico atque alieno sapore quo erat imbutum. Subest huic rei ratio Physica: habet enim farina polentaria eam vim ut extraneum atque amarulentum saporem diluat atque aboleat, præsertim ordeacea vulgò *Gbersten meel* est *zemel*, ex qua polenta conficitur, tum cremor massaque polentaria, Belgicè *Mout*, zythi aut cervisiæ materia, maceratis aqua frugibus, auena, ordeo, ac lupi salictarij floribus, quæ triviali voce lupulus dicitur, Belgis *Hoppe*. quo fit, ut quoniam cervisiæ potus ex istis ferè conficitur, qui ex hoc li-

Farina,
que ratio-
ne amaro-
rem pulmē-
tis eximat.

quore vuidi sunt, ac zytho madidi, quod identidem vsuuenit inferioris Germaniæ populis, lupulo & auena perfusi dicantur, *Zybeben de hoppel of de hauere int lys*. Cæterum quotidiano experimento comprobatum habemus salsam atque amaram aquam dulcescere admixta polenta siue ex ordeo confecto cremore qui ex hac stirpe est concretus liquor, vt etiam lomentum ex farina fabacea, adeo vt duarum horarum spatio mitescat ac poculenta efficiatur, citràque offensam in corpus admitti possit.

*Preseribit
in vuidos
Belgas.*

DE SALICE.

Caput. 8.

SALIX nota arbor à saliendo nomen sortita, quòd celeriter affiliat ac confestim arborescat, Belgis à simili etymologia *willige* dicta, quoniam prompta est ac volùtaria in crescèdo. Quù aut huius stirpis plures sint differètiæ, ea Belgæ estiuiscalorib^o coenacula adornât, atq; etiã virèti hac fròde ac pãpinis, egrotantiũ lectos velât, quæ Virgilio *glauca* dicitur, & ad albedinẽ vergat: hæc liquidam gratũ odorẽ in auras diffundit, atq; aëris feruorem estumque mitigat. Ex hac Deus per

Esa-

Esaiam similitudinem cum primis elegit, tem desumit, quæ pollicetur pijs omnibus qui illi fidunt, rerum omnium affluentiam, vberem annonæ ac rei frumentariæ proventum, prosperum in omnibus negotijs successum, nec solum externa bona & quæ corpori inserviunt, se exhibiturum confirmat ac pollicetur, sed solida & æternâ, quæque menses quàm libet aridas & fiticulosas vberissimo Spiritus diuini pabulo foucant, atque inexhausto Diuinitatis fonte perfundant, qua irrigatione moerentes arentesque animi in optimam spem eriguntur, atque vberimos fructus amoris & charitatis erga Deum & proximum proferunt. Sic enim cõcionem suam orditur Vates eximius, atque huius seriem prosequitur, *Ne timeas aut metu cutiaris serue mi Iacob quem elegi: nam effundam aquas super sitientem, & fluentia super aridam, perfundam spiritu meo semine tuum, & benedictionum super stirpem tuam, ita vt gramina more germinent, & quasi salices iuxta profluentes aquas.* Vt enim stirpes in locis irrigatis consitas spectatissimè frondescunt ac foliorum pompa luxuriant; ita animus humanus salutari doctrina perfusus ac Diuini spiritus fonte irrigatus, omnium virtutum

simile à
fructuanti
bus arbori
bus.

tutum splendore nitescit, ac solida viuidaque fide fultus fusissimè ramos diffundit, ac solidis Deoque acceptis operibus exornatur, vt arbor foecunda fronde & fructibus, quæ alios etiã reficit ac fructibus satiat. Iudæi abducti in Babilona, omni solatio destituti, suspēderunt in salicibus citharas suas quibus modulari solēt diuinos hymnos ac cantilenas gratulatorias Deo viuēti, omniãque queruntur in tam tristi exilio, lamētosa, lugubria, funesta, amara, luētiosa, ita vt nulla ratione induci potuerint, quò vllum letitiæ argumentum proferrent, scitè tractandis organis. Appositè in salicibus suspēdisse describuntur à Psalmographo instrumenta Musica, quum hæc arbor sterilis sit & frugiperda, & quæ vt polluti, semen ante maturitatem abijciat. his accedit quòd amara sit, nec admodum spectabilis & amœna vti platanus, palma, cedr°, cupressus, the rebinthus. quocirca huic arbori accommoda aptaq; exilij cōparatio, & quòd eius rami s citharæ affixæ sint. Vt enim salix amaritudine imbuta est, nec admodum speciosa aut aspectu grata: ita exilium & transmigratio in Chaldæam fuit acerba, tristis, amara, calamitosa Iudæis, eoque magis

Psal. 136

magis quòd identidè recrudesceret dolor, & acerbitas renouaretur continenti recordatione Sionis & vrbis Hierosolymæ, ipsiusq; augustissimi templi, in quo sacris carminibus Deû soliti sunt honorare. Tantus siquidem mœror illorum animos occupavit ob conculcatam sacratissimam religionem, atque abactos prophetas, vrbemq; dirutam ac solo æquatam, vt nulla oblectamenta, nulla solatia admitterent, nec vllis blandimentis perpelli potuerint, vt sacris Deo que dicatis cantionibus alienas profanasque aures demulcerent, quum ad irridenda sacra modulamina essent arrecti, qua petulantia victis dolor non sopiri, sed recrudescere cepit ac redulcerari. Siquidem vt habet Proverbium, *Musica in luctu, importuna narratio*. scitè itaque ab ijs responsum: *Quomodo cantabimus canticû Domini in terra aliena, atque inter illos qui nostræ miserię & calamitati non indolescent, sed insultant ac subsannant eum cultum quem exhibere consueuimus Deo immortalis, itaque frustra fatigant nos, vt illos oblectemus citharis nostris, quum & nos, & Deum Hebræorum despiciant, ac deris-*

*Hierem.
Trag.*

Eccl. 2.

tatis

DE SALIVNCA.

Caput. 9.

SALiunca quam nonnulli Celticam nardum exiſtimant, puſillus eſt frutex non in eam altitudinem aſurgens, in quam noſtra *Laundula*. Siquidem ab humo ſe non attollit: quod Virgilius annotavit, ducta comparatione à nonnullis ſtirpibus in commendationem eius qui ſcitè calamum tibiamq; inflare novit, atque emulo peritiorè pronunciauit.

Lenta ſaliſ quantum pallenti cedit oliuæ, Eleg. 9.

Puniceis humilis quantum ſaliunca roſetis:

Iudicio noſtro tantum tibi cedit Amyntas.

Digeritur autem Saliunca in faſciculos manuales & olfactoriola quæ ſubinde naribus admoueri ſolent, vel inſtaurandis fouendisq; cordis viribus, vel abigendis tetris odoribus, ne ſpiritus contagione aliqua inficiantur. Eſt enim eximiæ ſuauitatis, ſic vt veſtibus ac tegetibus lodicibusq; interpoſita, gratiſſimo illa odore commendet, ac tineas blattasq; abigat: quod etiam Belgæ moliuntur pseudonardo ſive *Laundula*, qua paſſim ſcatent excultiq; ſunt
apud

apud Belgas horti, spicato ceruleoque
aut cæsis flore, caloris tā intensi vt caput
graue dine inficiat. Non defuerunt no-
stra memoria hōspites & caupones qui-
dam, qui aquam lauendulæ è turbine aut
meta stillatoria, quam *Alembicum* vocāt,
extractam vino immiscerent; quò gene-
rosius videretur, minusque dilutum, &
facilius inebriaret: qua impostura id in-
commodi cōsequuti sunt cōuiuæ, vt po-
stridie acerrimo capitis dolore sint affe-
cti, qui vix vllis remedijs discuti aut mi-
gari potuit, nisi adhibita somnifica potio-
ne, aut aqua frigida, vel sero lactis afflue-
ter hausto. Cæterum Deus qui suis am-
plissima quæque pollicetur & præstat, et
hoc exili ac minuto frutice comparatio-
nes desumit: *Montes & colles, inquit, cantu-*
bunt vobis laudes, & omnes arbores plaudent vo-
bu, hoc est, omnes gratulabuntur & ap-
plaudent vestræ felicitati, singuli vobis
honorem deferent, & magnificè laudes
vestras de prædicabunt, quòd excusso in-
go, Dei beneficio salutem sitis consequu-
ti, atque illius munificentia ad amplissi-
mam dignitatem euecti, tantisque donis
ac muneribus exornati, finito tam tribuli
atque acerbo exilio. *pro saluunca asurgenti*

Isaie. 55.

mentem à ratione, à naturæ & Dei lege
 auertunt: pax & tranquillitas
 animum placidè ac
 securè regat ac moderetur.

*De herba Borith quæ Medicis veteribus
 Struthion vocatur, Mauritanis Ara-
 bibusq; scriptoribus Condisi, cui affi-
 nis recentioribus vocata Saponaria,
 & herba fullonia, Belgis
 zeep cruijdt, quod vt smi-
 gma eluendis maculis
 adhiberi soleat.*

Cap. 10.

QUUM populus Iudaicus paulò ante
 vrbis excidium inquinatissimis esset
 moribus, multisq; horrendis flagitijs
 ac sceleribus contaminatus, sic vt ad
 summam impietatis nihil esset reliqui,
 Deus eleganti similitudine illos perditos
 ac profigatos pronunciat, nec vllis
 quàm libet præsentaneis remedijs ad
 saniores mentem, ad integritatem vitæ,
 ad decus virtutis posse perducì. Quùm
 etiã à sacratissima religione, Deiq; cultu
 ad idololatriam defecissent, aliùde quàm
 Deo viuèti salutis præsidia cõquirere
 cõperunt,

perunt, aliundè responsa petere atque o-
 mnia scitari, quum etiam hoc accēde-
 ret ad impietatis cunulū, vt infantes
 non clancularijs insidijs conficerent, sed
 apertè ac passim in triuijs, nulla iustitiæ
 reuerentia, nullo legum metu, adeo vt ni-
 hil se commississe haberent persuasum, ac
 ne tantillum mali perpetrasse, aut siquid
 patratum est, ac scelus admissum, persua-
 dent sibi à veritate deuij atque errore im-
 pediti, facile abstergi atq; elui posse ma-
 culas & sordes cōtractas cultu quodam
 alieno ac superuacaneo, qui Deo ingra-
 tus est & detestabilis. Quocirca quum
 Deus videret illos; contempto suo præ-
 cepto, inanes spes fouere, ac fallaces ra-
 tiones ac modos comminisci, quò se pu-
 ros præstare conentur, ijsq; sibi plaudant
 ac sedulo persuadeant omnia salutaria cō-
 sequutos: De^o, ne illi pereat suus honor
 & magnificētia, expostulat cum populo
 suo, quòd aliò se conferat, alias cisternas
 ac serobes eruat, quòd aliò properet q̄
 ad fontē aquę viuę, quę non cœnosa est,
 nō feculēta, nō exitiosa, sed suavis & salu-
 bris. Sic aut instituit cū defectorib^o expo-
 stulationē, ita vt singulatim quęq; illorū
 appellet: *Ego, inquit, te platanū vitē electā &*

Hier. 20

generosam, atque lectissimo semine, præstantissimis malleolis ac sarmentis conserui: qui sit ut in prauam. hoc est, alienã ac degenerẽ spuriamq; vitem conuersa sis? Et quò ostendat non facillè elui posse maculam aut neuum aspersamque animo labem. Si laueris te, inquit, nitro & multiplicaueris tibi herbam Borith, maculata tamen eris coram me in iniquitate tua: Quo indicat, tametsi in speciem primãque frõte excussisse sordes atq; eluisse maculas videaris superstitioso quodam cultu quem tu ipse tibi fingis, & obscuras Dei gloriam, fictãque religionis umbra nunquam tibi persuadeas Deum tali ratione posse placari, aut te pristinum nitorem consequi: alia incunda ratio, alius excogitandus modus, quo posses nitescere, & factori tuo reconciliari. excutienda prorsus ex animo idololatria, hoc est, adulterinus ac fictitiuus cultus, alteri quã Deo attributus, amplectenda vitæ integritas, extirpanda è mente omnis nequitia, vni Deo firmiter inhærendum, illiq; omni fiducia stabiliter innitendum. alio qui externis rebus, cultuq; commenticio ac superstitioso quem Deus non exigit, nec præscripsit, sibi salutem atque animi puritatem polliceri, non solùm inane

est & superuacaneum, sed etiam damnosum & Dei maiestati iniurium, abstergit quidem atq; emaculat sordes Struthion siue lanaria quæ laneis vestibus candorem adfert. cutem expoliunt ac lentiginosæ nauosque abolent smegmata, verum nihil excogitari potest tantâ abstergendi vi ac facultate præditum, quod animæ tuæ sordes posset eximere, quod plus satis inolitam penitusque infixam labem possit eluere. Qui enim morbum suum non agnoscit, ac salutarem doctrinam à fido medico oblatam respuit, insanabilis est & desperatus, cui medicinam adhiberi Hippocrates vetat, illoque dignior Christus deserendos præcipit, ubi omnem operam studiumque illis conseruandis impensum est. Cæterum Deus apud Malachiam se Angelum missurum pollicetur qui viam præparet: quo vaticinio Ioannem Baptistam designari Euāgelium testatur, ac statim venturum Dominatorem, hoc est, Christum qui multa innouabit, multamque operam in sumet corrigendis illorum vitijs, formandisque moribus, quorum interest populum salubri sanaque doctrina imbuere. *Ipsè est enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonũ,*

Cap. 3.

Matt. 23.

Marc. 1.

Luc. 7.

Esiæ. 40

LEVINI LEMNII

& sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit illos quasi aurum aut argentum, hoc est, pueros reddet, nitidos, terfos, expolitos adempta omni rubigine & scoria vitiorum, vt in fornace aut officina argentaria expoliri metalla solent, Belgæ id *brunerren* vocant. Itaque primùm visum est instauratori religionis illis quorum vtitur ministerio, absterfis fordibus, ornatum ac nitorem adferre, nequâ culpari possent tanquam cõtaminati sceleribus, qui Dei munia obeunt sacrisq; functionibus destinantur. quocirca similitudinem desumit à rebus externis, eamq; ad animum transfert. Siquidem fullonia herba siue *Struthion* incredibilem vim obtinet in eluendis maculis, atque imbuendis candore lanis. pollet enim vi abstersoria adeo vt etiam pituitam è capite eliciat, ac sternutamentum moueat tanta violentia, vt patum emortuum excutiat.

De Cocco vermiculo, Conchylio, Murice, Ostro, ac colore purpureo
Belgæ Scarlaken vocant
ende Cramezijn,

Caput. II.

Frutex est pusillus exilibus ramis, folio aculeato, cui annascitur coccus seu granum tinctorium, quod colorem rubrum ac rutilantem exhibet aspectu gratissimum, oculisque amabilem: Cuius tinctura aut succo imbuta lana aut bisus, exuberantissimè mirèque splendido rubore illum inficit. Inuenitur etiam in aquifolio vel acrifolio potius, qualis est arbor Belgis vulgaris, folio læuore perpolito, quaquauersum aculeato, nostri *Hulst* vocant, perenni virore, ut cui nunquam folia decidant. Ex hoc grano Coccinea vestis nomen obtinet, cui^o in biblijs sæpe fit mētio, vermiculata, muricata, qualis est rosis rubore perfusis, ostrina, quisquiliata quæ purpureo colore flagrat, atque amabili rubore collucet, oculisque blanditur, qui color Imperatorum ac regum paludamentis dicatus est, ac purpuratorum apud Romanos pallis ac galeris. Sic in Cantico sponsæ rubicūda labra, vittæ coccineæ cōparātur. Sic puellæ Belgicæ venustatis studio se labella corallina & coccinea moliūtur. Iosue defūcto Mose, dux Iudeorū cōstitutus,

Cap. 2. 7.

tutus, pallium coccineum gestasse legi
Matib. 17. tur. Sic Christus in ludibrium affectati
 regni chlamide purpurea indutus descri
Cap. 17. 18. bitur. In Apocalypsi verò mulier illa scor
 tatrix quæ domum suam patefacit om
 nium cupiditati, infedisse describitur be
 stiæ coccinæ, eaq̃ue mulier induta erat
 purpura, coccino, auroq̃ue deaurata, &
 gemmis & margaritis, habens poculum
 in manu sua plenum abominationibus,
 & immunditia libidinis suæ. Et fronti in
 scriptum erat mysterium Babilon, Ro
 manæ vr̃bis typus, & figura, vt Hierony
 mus interpretatur : quibus insignibus fi
 stum indicat, superbiam, arrogantiam,
 mentem sanguinariam atque innocen
 tum cæde cruētam. Diuitem verò illum
Luc. 16. epulonem præter sumptuosas mensas at
 que apparatus ferculorum, indutum
 fuisse purpura & bisso historia Euangeli
 ca testatur, nulla humanitate, nullo pie
 tatis in egenos & miseros affectu. Ex hu
 ius succi rubicundo colore desumitur apud
Cap. 1. Esaiam comparatio, atque institui
 tur concio contra illos qui innocentum
 sanguini inhiant, atque innoxios oppri
 mere meditantur, eosq̃ue Deus ad sanio
 rem mētē reuocare, atq; vt resipiscāt,

vt à sceleribus resiliant, amanter extimulat. quod si obtineri possit, pollicetur amnestiam, hoc est, omnium scelerum oblivionem, quàmlibet horrenda fuerint & enormia, ad eò vt culpari sustineat, ac violatę fidei, ruptique fœderis crimen subire non recuset, nisi stet promissis, ac præstet quod sit pollicitus. Sic enim cum illis concionem instituit, *Abluite manus vestras sanguinolentas, mundos vos præstate, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, desinite agere peruersè, studete equitati, subuenite oppresso, pupillos subleuate, viduis patrocinnamini. Si fuerint peccata vestra ve coccinum, sicut niue candidiora, & si rubra ve vermiculus, hoc est, purpureus & conchyliatus color qui ex marina concha eximitur, velut lana alba erunt. Quo indicat quàmlibet scelera vestra cruenta sint cæde & sanguine innocentum, facilè expiari posse atque elui poenitentia ac fiducia in Deum, conceptoque emendationis vitæ proposito. Cæterum vestes coccineas seu muricatas ac purpureas, denique & bombicinas, quas Belgæ ob exquisitissimam lini lanęque texturam *kespen* vocant & *bombaxijn*, & præter hæc sericas & holosericas, vulgo *zijde*, *satijn*, *fluvel*, quæ in Asiatica*

Scythia olim confici solent, in usu fuisse Hebræis, easque ad decus & ornamentum corporis, ad honestatem, nonnunquam ad luxum & pompam inanemque ostentationem adhibitas Bibliorum codices passim testantur. Unde apud Hieremiam Israëlî insultat ac dira minatur, quod deserto Deo à quo omnis salus dependet, se idolis prostituat tanquam adultera, alienis se oculis exponit, ornatumque exotico se comit ac polit, ut illos in sui amorem alliciat. *Quum* (inquit Dominus) *magna sit ubique strages ac vastitas, omnesque fortes in fugam versi, ad loca ardua atque hostibus inaccessa se conferrant: Tu vero perdita & vastata quid facies? Etiam si vestieris te coccino, & ornata sis monili aureo, & pinxeris stibio seu fuco oculos tuos, nostri blanchetten vocant, frustra componeris, despiciunt enim ac despuunt te amatores tui, nihil profus afficiuntur ornamentis politisque tuis vestibus, sed in animam vitamque tuam sunt intenti.* Ezechiel quoque Dei nomine non minus acerba denunciat Samariæ & Hierusalem, quos adulterij insimulat, quo nomine Idolatriam atque à Deo defectionem designat. Ut enim inexpiable scelus est &

detestandum violatum coniugium, hoc est, legitima & indissolubilis vitæ societas contaminata adulterio: ita etiam execranda res est idololatria, qua Deo viuenti suus honor, suum decus & gloria adimitur, atque in alium transfertur, eò autem in illos incandescit acerbius, quòd non solùm in lucis vmbrosisque vallibus gentilium more suas aras, statuas, delubra adornarent, magnâq; pompa & vitulorum apparatu sacra sua peragerent. ita vt legitimus cultus videri possit, in eòque salutis columen consistere, sed quòd accitis ac conuocatis etiam exteris in æde Deo dicata nefaria sacra perficerentur. *Et quòd (inquit) spectatoribus omnia magis augusta sanctâque viderentur, in illorum gratiam lauisti te & depinxisti stibio seu fucos oculos tuos, ornatâque mundo muliebri sedisti in lecto pulcherrimo, instructa mensa ante te, super quam thymiama siue suffimen unguentumque meum posuisti, adhibito tanquam in solimni festo exultantium strepitu.* Itaque is cultus qui mihi offerri debuit, exhibitus est idolis ac demonibus, astante cõfusâ multitudine ex gentibus conflata, qui eadem qua tu, fruuntur infânia.

Idololatria adulterio comparatur.

De *Paluro aculeata stirpe, cui sanguinarii comparantur atque insidiosus, qui que ad inferenda damna prompti sunt.*

Caput. 12.

QUum nusquam non prophetæ vitia infectetur, illorumque rabiem ac ferociam reprimant qui hominibus infeli sunt, atque ad iniuriam damnâque inferenda prompti: horum nonnullos lupis, leonibus, pantheris, colubris, alijsq; infestis belluis, denique vulpibus & mustelis insidiosis animalculis componunt nonnullos aculeatis ac senticolis stirpibus assimilant. Sic Micheas vates deplorat extinctam religionem, pietatem proculcatam, cultumque diuipum profanatum, omnes ab integritate collapsos, nec aliud, quàm fraudes, sycophantias, technas, imposturas, insidias, omniâque hostilia meditari. In hunc itaq; modum scelera illorum amplificat, ac singulorum improbitatem exaggerat in immensum, à spinosis aculeatisque stirpibus desumpta similitudine: *Perijt ex terra sanctus, exulat probitas, & rectus atque integer*

inter homines non est, omnes sanguini inbiant,
 & vir fratrem suum ad mortem venatur, & ma-
 lum manuum suarum dicunt bonum, hoc est
 suis erroribus blandiuntur. Princeps postu-
 lat, & iudex in reddendo est, hoc est in omni-
 bus acquiescit & obsequitur illius postu-
 latis, nullaque habita aut obseruata iu-
 ris æquitate, sinit illum omnia pro arbi-
 trio ac voluntatis imperio agere, vel te-
 nuem plebeculam arrodere atque exa-
 ctionibus opprimere, vel tyrannidem in
 tenuiores exercere. Qui optimus ex eorum
 numero, est quasi Palurus, & qui probus & inte-
 ger tanquam spina in sepimentis. De beste van
 bemluyden is een boeue, een tyran. Quocirca
 huiusmodi hominibus in imperio consti-
 tutis, cum rerum statum futurum indi-
 cat, vt delatoribus passim inquirentib^s
 in ciuium vitam, mores ac studia, non fa-
 tis tutum sit cuiquam fidere, aut sua ar-
 cana committere, ne familiari quidem
 atque intimè noto. Ingruente enim hu-
 iusmodi tumultu, atq; habita de ciuium
 opinionibus quæstione, exploratisque
 illorum sententijs, labascunt multorum
 animi, atque amicos non solùm deserunt,
 sed nonnunquam produnt. quod euen-
 turum Christus etiam vaticinatus est.

Matt. 10.

Matt. 13.

Ita-

Itaque in tam dubia ac vacillante multo-
rum fide, *Ab ea*, inquit Propheta, *que ca-*
bat in sinu tuo, custodi claustra oris tui, hoc est
ne vxori quidem mentem tuam patefi-
cias, *quia filius contumeliam facit patri, & fi-*
lia consurget aduersus matrem, nurus aduersus
socrum suam. Et inimici hominis domesticum
In tanto rerum humanarum æstu, ac tan-
turbulento Reipubl. statu, quo præfidi-
quisque se fulcire debeat, obiter com-
monstrat, *Ego autem ad Dominum refu-*
ciam, expectabo Deum seruatorem meum: Et
audiet me Deus meus. Propter summam
duciam ei ga Deum, & quòd totus in
lo conquiescit, ab eo pendet, salutem
bi pollicetur, ac præsentaneum auxilium
contra potentiam, fastum ac superbiam
contra sæuitiam ac nocendi rabiem
Quum enim Deus mansuetus sit, pe-
cidus ac mitis: illi rabidi sunt, feroces
crudelēs, inhumani, atque vt sentes, &
buli, spinæ; atq; arbores aculeis armati
quibus innocentibus damna atque di-
trimenta inferunt. Quamobrem de-
mitur in hac Concione ab arboribus ve-
lidis firmisque aculeis vallatis Similitudo
do, quòd hominum improborum natura
& cõditione ad amussim exprimat. Siqui-
de

nequã
sua fides.

dē paliurus, spina alba quę mense Maio, cādidō ac suauiter olente flosculo passim in dumosis locis ac sepib⁹ cōspicitur, sentes, rub⁹, Crespinus quę pharmacopœis *Berberis* dicitur, folijs, floribus, baccis vel acinis racemisque oculis blandiuntur, at que aliquem in edulijs vel medicamētis vsum habēt : sed manib⁹ tractātū noxię sunt, si incautiūs ac parum consideratē prāhēdas: ita fucati homines & fallaces in speciē blādi sunt, & amabiles, sed q̄ arrepta vel obseruata leuissima occasione, pūgant ac vuln⁹ infligāt. Est autē Paliurus Theophrasto, Virgilio, Plinio, Dioscoridi, Columellę decātata, sed nō oībus eadē facie exprimit̄, tametsi oēs fateantur sepib⁹ muniēdis accōmodā, q̄ minacibus aculeis pecus atq; homines q̄ hortorum fructib⁹ insidiātur arceat, nō prorsus dissimilis oxychantę, siue acutę spinę quę Belgis *Meye doorne* dicitur, q̄ mense Maio spectatissimē floreat, exiguo quidē & minuto flosculo, cui in medio rubicundę quędā festucę insident, sed quę cādore & suauitate eximia cōmendabilis sit, adeo vt nemo nō apud nostrates hac frōde ædiū vestibula exornet, ramis in vrceis asseruatis, atq; aqua indētidē irrigatis: vbi

verò

verò arbor hæc deflorescere incipit, bac-
cas exhibet, primùm virides, oblongas,
maturitate rubentes, officulo intus lapi-
doso quod ambit membrana, intus pin-
gui vinctoque sapore imbuta, quo vi-
mur in atterendis calculis, ac leniendo
vesicæ meatu.

*De Gith quæ Græcè Melanthion, vulgò à
nigrore Nigella dicitur, Belgicè
Swarte Nardus ob odo-
ris suauitatem, tum alijs
stirpibus desumpta
Comparatio.*

Cap. 13.

Gen. 3.

ESaias quem aliàs testati sumus rerum
naturæ peritissimum, in illustranda
sua concione ac vaticinio, quasdam stir-
pes, earumque & flores & semina narra-
tioni accommodat, nempe Gith siue Me-
lanthion, Cuminum, Triticum, Hordeum,
Milius, viciam, speltam vel zeam, quæ
vulgo notissima sunt, & quum armentis
pabulum, tum hominibus alimentum
suppeditant. Gith vulgo *Nigella* passim
in hortis obuia est, frutex cubitali altitu-
dine, aliquando maiore pro foli vbertate,

te, vt Zelâdicis agris affolet; folijs fenicula-
 reis, tenuiter dissectis, flore cæruleo,
 quo euanescente capitulum se exhibet in
 summitate papaueraceū corniculare, ob-
 longum membranarū septis ac loculis di-
 stinctum, cui semina includuntur niger-
 rima, porri seminis nō absimilia, sed odo-
 ris fragrantissimi, quod olim panis cru-
 stæ inspersum, antequam is furno immit-
 teretur, grato sapore illum commenda-
 bat, verūm is vsus nunc apud Cisalpinas
 nationes in dissuetudinem venit atque
 exoleuit, ipsōque semine Medici ad ca-
 tarrhos discutiendos vtuntur, ad enecan-
 dos lumbricos ventri admodum infe-
 stos; ad dentium dolores leniendos, ad
 menstrua vrinasque ciendas, ad abolen-
 das lentigines, næuos, maculas, tum fœ-
 da vitia quæ extimam cutem deformāt.
 Cuminum Belgis nomen retinet *Cornijn*, Cuminum.
 vulgo, semē vulgatissimum, quo plebeij
 in discutiendis flatibus, in sopiendis in-
 testinorum doloribus ac torminibus, in
 hernia flatuosa reprimenda vtuntur, cui
 ego nigellam & lauri baccas commisce-
 re soleo, & milij farinam, cuius etiam in
 hoc capite propheta meminit. Hordeū,
Gberste Belgis vocata, fruges nota, equi- Hordeum.

no generi gratissimum pabulum, quo etiam in annonæ penuria ac tritici raritate, plebecula utitur. Medici huius decocti cremore & ptisana utuntur in æstivis febribus, ac pulmonis atque vocalis arteriæ vitijs, præsertim quum ex salâ pituita, aut flava bile illæ partes vel exasperatæ vel exulceratæ sunt, admixtis violarum aut buglossæ flosculis. Et huius quoque frugis polenta aut maza Belgæ sapidissimum liquorem eiciunt, quæ ijs Ceruisia dicitur, colore ut Coctori quem Belgæ *Brouwer* vocant, visum est, fulvo, croceo, luteo, fluorescente, rubicundo, spiceo, præsertim ubi fex & spumosum excrementum quo Belgæ in pinsendo pane utuntur, subsederit. Tunc enim gratissimum colorem adiscit, ut vinum Creticum, vel illud exoticum quod *Bastardum* vocant, ac leporem vinosum, qui non secus quam vinum, temulentiam excitat.

Triticum. Triticum *Terre* Belgis, inter frumetacea præcipuæ nobilitatis, ex cuius farina, simila, similagine multiplicis differentiæ panis conficitur, syncerus, secundarius, nauticus, furfuraceus, & aliquot adhuc genera quæ recensere superuacuum

Milium frumenti genus *Hers* est *graino* Milium
 Belgis dicitur, cuius quum plures sint
 differētię, Sarmaticū, Indicū, Hispanicū,
 omnes apud Zelandos spectatissimè cre-
 scunt, Sarracenicum vel Indicum, nostri
Turssche terwe vocāt, grano vel rubro vel
 flavescente, Ex his nostrates & pultes &
 panem conficere didicerunt.

Vicia leguminis genus, iumentorum pa- Vicia
 bulum est, vt lens, pisum, faba, nostrates
wicken vocant. Hęc obiter indicare vi-
 sum est, quò prophetę mens exactè ac
 dilucidè possit explicari, quę in hoc
 versatur, vt declaret Deum nihil teme-
 re aut fortuito, nihil inordinatè aut
 confusè, sed omnia distinctè ac distri-
 butè, certaque ratione ac lege perficere,
 nunc pœnas infligere coërcendis homi-
 num sceleribus, nunc plagis & vulneri-
 bus mederi, afflictisq; mentibus solatiū
 adferre, quod aliquando maturiùs, non-
 nunquam seriùs peragit, sic vt ultionem
 differat, ac lentè ad vindictam progredia-
 tur, quod etiā in præstāda salutę euenit:
 aliquando subito potentiā suā utrobique
 exerit, vt expedire illi videtur, atq; occa-
 sio se offert. Quocirca commonefacit va-
 tes illos qui Dei iudicia nō satis, p̄ eq̄tate

interpretantur, vt modestè ac reuerenter de illius Maiestate & prouidentia sentiant, vt magnificè & syncerè de illo loquantur, nec quid culpent, aut calumni-entur in eius factis, quum vident sceleratos rerum omnium prosperitate frui, pios calamitatibus atque erumnis esse expositos, quum pro incredibili sua sapientia, atque inscrutabili consilio res mortalium rectè & legitimè regat ac moderetur. Desumitur autem in illustranda hac concione appositissima similitudo de agricolarum studio & occupatione, ipsaque arandi ac serendi trituran-que ratione. Siquidem colonus tempestiua anni parte, subacta terra, atque æquata soli planicie, certo modo & mensura semina suis quæque locis, atque agrorum dimensionibus humo cõmittit, obseruatõq; ordine atq; adhibita ratione telluris, aliam agri partem tritico & hordeo deputat, aliam pro frumenti aut leguminum natura, nigellæ, lupino, speltæ, milio designat. neque enim indiscretè & permixtè grana solo mandat ac sulcis committit, sed singulis discriminata iugera agrosque peculiare accommodat. Peracta autem satione, arator non cessat nec conquiescit.

cit aut otiosus est, sed post sementē messi inhiat. quocirca antequam ad maturitatem deueniāt segetes, frugesque Cereales flauescere incipiant aut maturitatem cōsequi, lolium & zizania inutilēque herbas eruunt extirpātque famuli, curat ne sata strāgulent, illisque alimentum depopulentur, quò tempestiuè metat, atque annonę prouentum maturè in horrea cōuehat: demessa segete, caq; recondita, iam alius illi labor, alia opera peragenda oboritur. Siquidem trituræ atque excutiendis grauis è loculis, illaq; ex gluma, acere, palcis eximere ac purgatiora efficere meditatur: in quo opere eum delectum habet, vt singulatim cum iudicio quæque aggrediatur, nec vlla ratione cōfundi semina sustineat. Itaque alia cura adhibetur minutis pusillisque feminibus, alia robustis, alia tritico, ordeo, siligini, auena, farri, lupinis, phaselis, viciæ, lenti, cumino, Gith. Sic quum agricola industrius omnibus laborem impendat, omniâq; certa ratione & modo pro rei natura exequitur, sedulo operi insistit, ac rerum suarum satagit, quo emolumentum vberemque fructum ex rusticatione percipiat: Ita Deus in hoc mun-

di theatro, tantâque ac tam confusa hominum multitudine, omnes ad frugem perducere tentat. Et quemadmodum agricola profcissa vomere terra, occationi intentus est & confringendis glebis, ut ferit, ut metit, ut triturat ac fustibus seminâ excutit, ut paleas vanni flabello vétillatas à granis secernit, ut arbores truncat ferróque coërcet ne luxurient, ac latiùs, quàm par est, ramos diffundant: ut denique inserit atque ex aliena arbore germen includit, solidóque docet inolescere libro: Ita Deus homines tractat ac suo arbitrato nonnullis damna ac detrimenta infert, seuerumque iudiciù in illos exercet, alios calamitatibus exercet & explorat constantiam: nonnumquam malos tolerat ac manum à feriendo suspendit in spem emendationis vitæ. Nec est quod quisquam illi obloquatur aut obmurmuret, quû singulari sua providentia omnia moderetur, illique constet consilij sui ratio. Quócirca si quid aduersi inciderit, aut infligatur, si morbi ingruant, si clades, calamitates, pestes, aliæque vitæ incommoda infestent, omnia hæc à Deo inferri cogitemus, quò castigati ad illum confugiamus, illius opem ac

sub-

subsidium imploremus, in illo omnē spē ac fiduciam consequendę salutis colloce mus. Quòd si prospera obueniant, omniaq; ex voto atque animi sententia decurrant, si affluant opes, si accrescant latifundia, si offerantur honores ac dignitates, si res domestica bene aucta sit & stabilita, si corpus validum sit & inculpatè constitutum, ad eūdem omnē successum rerum nostrarū referamus, atq; res prosperas & aduersas ab illo administrari habeamus persuasum, illiusq; ductu & auspicijs omnia perfici. Quod nō solum apud Esaiam Cyro Persarum regi in mentem reuocat, cui Dei virtute, idq; in gratiam ac fauorem gentis Iudaicę, res feliciter gestę, subactęque nationes, sed nulli non mortalium testatum esse vult, Deum omnīū rerū autorē esse illiq; omnia attribuēda, q̄ vim & potentiam quā aliās, tū potissimè apud hūc prophetā ipse asserit, quum inquit, *Ego Dominus & nul*

Esai. 45.

lus præter me, formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc. Quo indicat prosperos successus illius esse muneris: dāna verò, detrimēta, aduersitates, vastitatem, pestem, famē, bellū, in vindictam scelerū ab illo

inferri. Ipse enim efficit, vt qui ab illo dependent, illi fidūt atque innituntur, pacatē viuant: ediuerso vt ij qui sceleribus se cōtaminant, omni calamitatum genere diuexentur. Cæterùm Dominus Hieremiæ quoque agricolæ officium assignat, admotâque manu ori illius, *Ecce ego, inquit, dedi verba mea in ore tuo, Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euella, destruas, perdas & dissipes, vt plantes & ædifices.* Quo indicat illum munitum & vallatum potentia verbi sui, virtutem habiturum ad extirpanda vitia, ad eximendos errores, ad euellendas ex animo enormes cupiditates, atque inferenda semina pietatis, ad instillandam salutarem doctrinam, mentemque inflammandam solida fide in amorem ac venerationē Dei viuentis. Simile argumentum tractat

C H R I S T V S, quum desumpta à vite & palmitē similitudine, *Ego sum, inquit, vtis vera, pater meus agricola est, omnem palmitem in me non ferentem fructum, hoc est, qui fidem suam non declarat per opera Charitatis, amputat, atque vt inutile fermen- tum igni destinat, omnem verò surculum ferentem fructum purgat, amputatis resecit, & que cupiditatibus, quo plui fructus profera-*

Ioh. 15.

Ab hac non est aliena Pauli similitudo de oleastri in oleam insitione, auulsis ramis ex natiuo oleę trunco. Quo indicat alios à felici statu delapsos, atque à salute excidisse, alios ascitos esse & cooptatos in numerum fidelium, nullo ipsorum merito, sed singulari Dei fauore & gratuita bonitate, quam nisi agnoscant, impensiq; beneficij sint memores, ac constanter in fide persistant, rursus excidendos pronunciat, atque ob ingritudinem à Dei consortio alienandos, assumptis insertisq; postliminio ijs q; mutata vitæ consuetudine, excussaq; mentis cæcitate & caligine, ad frugem, ad morum integritatem, ad veritatis cognitionem se conferunt, ac Christum à quo descierunt, amplectuntur. Hac autem ratione Deus partim reprimat ferociam fastumq; hominum atque insolentiam compescit, ne quis inani sanctimonix persuasione intumescat, suiq; fiducia sibi blandiatur, aut calamitosus & abiectis insultet: partim fouet atq; alit illorum spem qui ab alienati à Deo, per fidem rursus sunt in natiuam oleam inserendi, atque in consortium cœtumq; fidelium assumendi.

Rom. 11.

Pauli locus explicatur.

LEVINI · LEMNII
De Lentisco, quæ Græcè Schinas
dicitur, & Illice.

Cap. 14.

QVum habita esset quæstio in Senatu
adstante confertissima populi multi-
tudine, de prostituta Susannæ pudicitia,
ac commisso adulterio, in quo illam de-
præhensam criminati sunt veteratores
duo fraudulentum & mendaces, Daniel
prudenti ac diuinitus immisso consilio
explorata rei veritate, excussa que facti
causa, in fontem mortis periculo exi-
mit, ac patefacta calumnia, suspitio-
ne criminis illam liberat: Quum enim
ad supplicium rapèretur pudica ma-
trona, nullius sibi criminis conscia, &
quæ ad Deum suam causam referret,
Daniel Dei spiritu impulsus, elata vo-
ce conclamat, nullo suo merito illam
morti adiudicatam, ac rei causam accu-
ratiùs excutiendam. Itaque conuocato
seniorum confessu & populi frequentia,
calumniatores semotos asseruari iussit,
ac separatim constitui, deinde accito al-
tero corû, sciscitatur sub qua arbore mor-
chus cum illa sit congressus: *Sub lentisco,*
inquit: Daniel dira illi comminatus ab-
legat,

Daniel. 13.

legat, atque alterum produci iubet, cui quum similis interrogatio proponitur de inuito congressu ac perpetrato illegitimo concubitu, *Sub Illice* inquit: itaque vterque, & mendacij & illatæ calumniæ conuictus, ex lege Mofi morte sunt multati. Cæterùm vt lentisci natura obiter explicetur, arbor est patula, & sic satis procera, acinis rubētibus; maturitate nigris, quæ vt Terebinthus resinarum ac gummosum liquorem fundit, quem Medici *massichem* vocant, Belgis eodem nomine cognitam, quæ vetustate coit in globulos cādidos ac spissatur, catarrhos autem exiccat ac fluxiones sistit, suffitu fincipiti admotum, vel ramentis aliquot ore conuolutis, dentes mobiles ac vacillantes, atq; vligine vitiatos firmat, ac gratum oris halitum efficit. Ex hac arbore cuspides conficiuntur ab Italis, vt apud Belgas ex Iuniperi aut lauri sarmētis, extergendis poliendisq; dentib⁹ accōmodē, Sic vt prouerbiali figura dicātur *Lentiscū mādere*, q^o ei⁹ rei curiosi sunt, ac plus nimia operā dētib⁹ poliēdis adhibēt. Nostrates nūc ardeę stellaris ex auro, argēto, ebore, vngue, q^o alitē *Puoir* Belge vocant, ex pastinaca marina vulgo *Pijffloert*,
ab

ab aculeato telo sic dicta, à Galeo pisce Zelandis *Haje*, conficiunt: verùm ex lentisco confecta dentiscalpia minus gingivas vulnerant, sed condensant potius astrictiois ratione. Hùc veteribus in vñ fuisse Martialis indicat,

In Apophoreti.

*Lentisco melius, sed si tibi frondea cuspis
Desuerit, dentes penna leuare potest.*

Lex.

Cæterùm alter qui mendacij colore calumniam adornare atque obtegere meditatur, sub pruno, hoc est, ilice patrati scelus impudenter confingit. Hæc inter glandiferas arbores refertur, folijs perenni virore, nec deciduis, cui fruticulus vñ cum innascitur, quo medici vtuntur in expurganda epilepsia, morbisq; alijs qui ex turgidis spumosisque humoribus excitantur. Est vna ilicis species quæ cocum granum præbet, vulgo *Vermilion*, *Comezijn*, *Scaerlaken*, quo infectores vtuntur illustranda lana, bisso, ac bombice exuberantissimi ruboris colore. Eximitur nec dissimile granum ex acrifolio arbore qui

Acrifolius Hulst.

Belgæ *Hulst* vocât, folijs quaquaueris aculeatis, leuore perpolitis, quæ quum apud Brabantos circa sepès & compita proueniat, raro in iustam magnitudinem assurgit. Vidi tamen in municipio quo-

dam

dam Zirizeæ contermino magnitudine pruni arboris, eamque cultoris industria & crebra stolonum amputatione in summam proceritatem fastigiatam. profert autem incunte autumno baccas orbiculatas pisi magnitudine, insigni rubore perfusas, quales etiam exhibet ruscus, quæ nostratibus *buxus aculeata* vocatur: tum taxus arbor quæ folio est laricis aut picæ vel abietis, ut superioribus annis ~~Indini mihi~~ *conspecta est*, Belgæ *Ipen-*
~~han~~ *han* vocant, cuius umbra apud Britan- nos non est mortifera, nec bacca ~~terife-~~
~~ra~~ *ra* in Hispania enim illis venenati quid- dam subesse prædicant, nec temere in ali- menti usum assumunt indigenæ, tametsi gallinas illis saginariæ ~~et~~ *et* pinguescere nõ- nulli experiantur, ex ~~quo~~ *quo* opinor natiua insitæque ferocitate.

De Hyacinto, veste quæ Hyacin-
thina, vel à violæ colo-
re Ianthina.

Caput: 15.

Vittas, tegmina, fimbrias, chlamides,
pallas, velamina, operimenta, stragu-
la Hyacinthino vel Ianthino, hoc est, vio-
laceo colore imbuta, ad decus & orna-
tum

tum adhibita, ad oblectandos pascendos
que oculos olim, vt etiam nostro seculo
in delicijs habita Bibliorum codices pas-
sim demonstrant. Sic Pontifici Iudaico
eius coloris indumeta regali splendore
prescripta sunt ex auro, Hyacintho, pur-
pura, cocco iterato, hoc est, bis tincto, bil-
so, atque opere Phrygio, quo cultu ac ni-
tore populus rudis olim in officio conti-
nebatur, quod esset in religionem propi-
tior:

Hier. 10.

Exod. 28.

[REDACTED]

*Hyacin-
thus herba.*

*Hyacin-
thus gemma.*

Desumitur autem coloris huius appella-
tio partim ex Hyacintho spectabili gem-
ma, aut Ianthina, hoc est violacea tincte-
ra: partim ex amabili eius nominis flos-
culo

culo qui exuberanti ceruleo purpurascit, qualis conspicitur in Amethysto gemma, in Cirso seu vulgari buglosso, alijsq; herbis passim obuijs, quarum flores purpureo colore collucet atq; oculis suauiter blandiuntur. Insectatur aut nonnunquam Deus illorum luxum fastumq; ac superbiam, qui operosis sumptuosissq; huiusmodi tegumentis magnificentiam suam alijs inani ostentatione venditant, atq; lanthino purpureoq; amictu elati, infimos quosq; despiciatos habent & fastidiunt. Nonnunquam ex his desumit coccinas Metaphoras ac similitudines, easq; ad internas dotes transfert, ad animi decus mentisq; ornamenta accommodat. Talibus enim exemplis homines socordes commonefacit sui officij, & quid Deo prestare, qualem illi cultum exhibere, & quam sollicitè expulsa omni superstitione & idololatria, in ipsius religione consistere debeant, accuratè demonstrat. Quod ipsum quum aliàs, tum disertè apud Ezechielè in hoc capite exp. 16. exprimitur. Primùm enim in mentem illis reuocat, quanta, quæq; immensa beneficia in hos contulit, qua vltimò sit erga illos bonitate, quibus illustrauit tantum animi tantum corporis muneribus, quæ salutaria præcepta tradidit, quam

quàm sacra religione mentes illorum cognitione Diuinitatis imbutas, instruxit. Deinde exoptulat cum defertoribus atque ingratis, quòd omnibus istis in probrum ac dedecus abusi sint, atque in profanum vsu; cultumque alienum ac nefarium transtulerunt, sic vt mentem, rationem, intelligentiam, animi præstantiam, acumen ingenij, omnesque vires non in illustranda illius maiestate, nec in obseruanda tuendaque sacratissima ipsius religione: sed in erigenda stabilendaque idololatria, in superstitiosis & commenticijs cultibus inducendis conferrent. Sic enim prosequitur concionem obiurgatoriam ad Hierosolimam cõuulso sermone: *Quum*, inquit, *nuda esse, inops, egena, omnique subsidio ac solatio destituta, velut infans recens in lucem editus, sordibus & sanguinolenta illuue inuolutus, cui nondum umbilicus præcisus est, nec materni vitæ inquinamenta abluta, ego præteriens, te confectus in sanguine tuo volutatum, multiplici incremento, tanquam stirpem & germen terrestre, & auxili, adeo vt sensim tacitisque auctibus adolefcere cœperis, atque progredi, vt comi & poliri, mundoque muliebri ornari possis, id esse tempestiuum vberis*

Cap. Ezechielis 16. p. 1. rapinae & c. etiam saluati

indicant iam prætumida, & germinantes
 denſi vndique capilli. Et quanquam in
 hac ætate eſſes conſtituta, nuda tamen
 eras & deiecta, oculiſque ſpectantium
 (contra quàm illius ſexus pudor aut de-
 cus patiebatur) expoſita, quod ego tum
 hac iter ingredior cõſpicatus, obſeruavi
 te pubeſcere, atque in ea ætate conſtitu-
 tam, quæ eſſet amoribus idonea, & a pro-
 cis atque amaſijs ambiri poſſet tanquam
 nubilis maturaque viro, & cui ſponſus
 deſignari debeat. *Ego verò expandi amictu
 meum ſuper te,* & velaui quæ parum puden-
 ter & verecundè oculis ſpectantium ex-
 hibentur, ac decentiùs obteguntur. ac
 data fide initoque, federe te mihi deſpon-
 ſavi, atque vnitam aſſumptamque in legi-
 timam vitæ ſocietatem abluì à ſordibus,
 ita vt nulla labes, nihil inquinamenti ti-
 bi inhaereret: deinde vnguentò delibu-
 tam ornaui veſte variegata, calcæavi hya-
 cintho, torque, armillis, coronâ capitis il-
 luſtraui te: Tu verò tam inſigniter cõp-
 ta, tam operoſè culta prostituisti te alic-
 nis, omniâque ornâmenta noſtra, nulli
 quàm mihi conſecrata in profanos vſus
 conuertisti. Quo indicat, vt mulierem
 impudicam adulterio, ita illam idolola-

tria contaminatam, eumque honorem & cultum, quem Deo impendi par erat, dæmonibus exhibitum, quum omnes cogitationes, vota, desideria, spes & fiducia in Deum essent referenda, à quo vno dependet hominum salus. Tunc autem maximè Maiestas & amplitudo supremi numinis imminuitur, ac contumelia ignominiaque afficitur, quum illi adiimitur, atque in alium transfertur, quod nulli præterquam ipsi attribui debet. hac enim ratione debita illum laude, iustoque honore fraudamus, & nos deserto sincero eius cultu ad perniciosum rapimur magno salutis nostræ detrimento.

De Carice, scirpo, iunco palustris, papyro.

Caput. 16.

Carex graminosa fistulata.
Carex quæ nostris *Seck* vocatur, Scirpi modo fruticat locis palustribus & vliginosis, formâ triangulari, utroque latere secandi vi prædita, qua virenti fronde Belgæ & Britanni triclinia ac coenacula ædesque sacras æstivis mensibus contemnunt, quò æstum propulsent, ac suavi gratoque halitu reficiantur. Scirpus iunco palustris affinis fro-

tex est lauore perpolitus, orbiculatus, Scirpus in
co affinis.
 stilo enodi, nullisque geniculis aut in-
 ternodijs distincto: fungosa intus can-
 didaque medulla, quam nostrates in
 amenti aut crassioris fili modum ex-
 emptam in multos vsus accommodant.
 Siquidem in nuptiali pompa ex hac
 ornamenta & supellectilem fictam &
 commentitiam confingunt, nempe
 calathos, vrceos, discos, pectines, sco-
 pas, sedilia, crumenas amentatas,
 quales mulieribus vsui, cestos, seu
 cingula, zonasque virgineas: multa que
 alia miro artificio ac concinno conte-
 xtu elaborata conficiunt, quibus in gra-
 tiam sponsæ laquearia adornât, peractis-
 que nuptijs pro apophoretis ac strenis
 singulis distribuunt. Quoniam autem
 huic stirpi culmus est leuis ac minimè ge-
 niculatus aut nodosus, prouerbio locum
 fecit, *In scirpo nodum querere.* Quod in hos
 quadrat qui plus nimio anxij sunt & ser-
 pulosi, quique frustra ac nullo fructu se
 fatigant. Belgæ fruticem hunc qui ali-
 quando in mediocrè altitudinè assurgit,
Biesse vocât, ex quo storeas nostrates cõ-
 texunt, stragula, nassas, quallos, fiscellas,
 quoniam viminosus est & flexilis, natu-

*Proverbiũ.
 In scirpo
 nodum
 querere.*

Iunci ma-
ritimi

Helm.

ráque tam sequaci, vt quiduis ex hoc e-
laborari possit. Sunt passim obuij in sa-
buletis Zelandicis ac colliculis arenosis
Iunci non admodum proceri, cacumine
aculeatò, ita vt inambulantium suris in-
festi sint, ac puncturas infigant, indigene
Helm nominant, cuius fruticis frequens
est apud nos plantatio in cum vsum ex-
cogitata, vt arenam & puluerulenta que-
que æstu quodam vento agitata remore-
tur, ne agros & noualia sementi destina-
ta obruant, quocirca nostrates *Helm* vo-
cant, quòd vt galea caput, ita iste fruticu-
lus agros muniat ac tueatur ab arene
impulsu. Ex iunci forma ac specie adoles-
centulæ quæ gratiosè videri affectant, ac
teneritate commendari, iuncea apud
Terentium dicuntur, quod etiã nostrati-
bus vsuuenit, quæ vt gracili corpore spe-
ctabiles sint, se arctius pressiusque astrin-
gunt ac salem liguriunt. Hac enim re-
tione se reddunt iunceas, ne si qua paulò
sit habitior, magisque opima aut obesa,
athleta censeatur. Sic Chærea Terentia-
nus quum miro affectu esset erga amicã,
cui erat decora oris figura, color verus
nec ascititius, corpus solidum ac succo
plenum, in ipsòque flore ætatis consue-

tutum,

tutum, illud it alijs quæ student operosa cura gracilescere. itaq; Parmenoni mentem suam aperit, atque indicat in quam oculos coniecerit, & qua potiri cupiat, quum præ hac omnes quotidianæ formæ illi vilescant ac sint despiciatæ, Siquidem, ut is ait,

Haud similis virgo est virginum nostrarum Emic. 5.
quas matres student Att. 2.

Demissis humeris esse, victo pectore, ut graciles sint. Sic. 3.

Si qua habitior paulo, pugilem esse aiunt, deducunt cibum.

Tametsi bona est natura, reddunt curatur a iuncea. Itaque ergo amantur.

Ut autem apud nos Scirpus, iuncus, arundo, typha palustris, ita in paludosis Nili aquis papyrus nascitur: ex hac olim in tenuissimas membranas dissecta chartæ confici solent, ut nunc in Europa ex linteolis minutatim contrusis, atq; aqua maceratis, quæ quum eundem cum veterum papyro usum & commoditatem obtineant, vetus nomen reseruant. Papyrus frutex. *Asurgit autem papyri frutex nonnunquam in octo aut decem cubitorum altitudinem, ut arundo in Hispania, internodijs distincta, forma triangulari, ea crassitu-*

*Scipiones
ex papyro.*

dir e quæ manum complicatam impleat, *Inaia nſche biezen* noſtrates vocant, ex quibus vbi inarſcunt, ſcipiones conficiunt læuore perpolitos, colore ſpadicio, qualis eſt caſtanearum extimus cortex. ijs enim Patricij ingraueſcente atque inclinata ætate, ſe fulciunt, ac greſſum labantem firmât. Exhibet ſe in hac ſtirpe eſculenti quiddâ, vt in noſtræ arundinis radice cãdida & geniculata, ſapore mellito, ſed expreſſo tantùm ſucco dentibus, reiecto cortice. Ex papyro olim lébos, ſcaphas, cymbas, aliãq; nauigia pice oblita cõſtruxiſſe Ægyptios p̄ter Pliniũ Eſaias vates indicat, qui minatur terræ quæ tris flumina Æthiopię ſita eſt, hoc eſt, Niliæ colis qui per mare legatos mittunt in veſis papyri, hoc eſt, iunceaſ ac ſcirpeis nauibus, vt in ito foedere ac coniunctis copijs cum alijs nationibus Iſraëlitas opprimant. Cæterùm vt argumentum ſuſceptum proſequar, deſumuntur in Biblijs iam commemoratis ſtirpibus concinne ſimilitudines & Metaphoræ. Sic quum Iob diſceptaret cum Satrapis aliquot, quibus viſum eſt, officij cauſa, atque humanitatis impulſu illum adire, quò tam afflicti hominis calamitati condolere-

*lib. 13 c. 11
Cap. 18.*

cerent,

cerent, tantâque cladem commiseratione dignam deplorarent, multa inter hos vltro citrôque agitata, atque in controuersiam vocata, de humanæ vitæ cursu, de Dei erga homines prouidentia, de afflictione hominum, quæ bonis non minus, quàm malis impendet, de prosperitate & successu rerum, quibus æquè mali ac boni fruuntur, vnus adstantium nēpe Bildab Suites qui solidis rationibus ex natura rerum petitis argumenta sua fulcire nititur, cōvincere tentat impios, infames, nefarios, facinorosos, improbos, calumniatores, hypocritas, quique ficta & simulata religionis specie hominibus imponunt, ac Deo fucum faciunt, non diu subsistere, illos quidem ad tempus spectatissimè florere, verū qui ingruente Dei iudicio citissimè exarescāt & cōterantur, vt Carices, vt scirpi, vt iunci, vt gramina virentesq; herbę aquarū irrigatione destitutę. Impij em̄ in afflictionib^o, periculis, calamitatib^o imminēte morte, destituti fiducia ac solatio Dei labascūt, nec habent quo se fulciāt, sed in desperationē ac diffidētiā deuoluūtur. Nō dissimile est Esaię vaticiniū cōtra Ægyptios, quos ad egestatē redigendos pronūciat,

Iob. 8.

Iobii locus explicatus

Cap. 19.

Esai. lxxv
explicatus.

ac primùm mentem atque animum, deinde omnia illis adimenda, quorum vsu & commoditate negotiatio, piscatura, aliâque opificia subsistebant, atque vberissimum quæstum præbere consueverunt. *Arescent, inquit, aquæ à mari, & fluvium exiccabitur, exhaurientur & siccabuntur rivus, calamus siue arundo, papyrus & iuncus inarescent, & omnes virentes herbe circa fluvios, aut rivum ripam peribunt.* Quò maximam sterilitatem fore denuntiat, ac nullam piscatorum frequentiam, nullos comæatus, nullum ementiũ concursum. Nonnunquã Deus successum piorum hominum, progressus & incrementa pietatis, omnè rerum salutarium affluentiam salientibus aquis & fluminibus, denique virentibus herbis, floridisque pratis & viridarijs comparat. Atque Esaias fecunditatem pollicetur squalidis, incultis, siticulosis agris eosque irrigandos saluberrimis ac scarrinentibus aquis pronunciat, multisque speciosis herbis decorandos. Quo indicat aridas atque iciunas mentes irrigandas verbo Dei, ac salutari eius doctrina, eiusque spiritu perfundendas. Sic autem eius rei vaticiniũ prosequitur: *Letabitur deserta & inuis, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium, rursus*

Esai. 35.

*Metaphora
Esaie ex-
plicata.*
tur locus aridus in stagnum, et scaturient siticulosa aquis, in cubilibus in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & iunci, Hoc est, Expulsis profligatisq; vitiorum monstribus, proferent se virtutes ac pietatis semina, emerget Amor & Charitas erga Deum & homines, erigetur in animis hominum Spes & Fiducia consequendæ salutis, sic vt mentes ante steriles, fontæ atque irrigatæ verbi Dei scaturigine, ac fidei robore fultæ vberrimos fructus proferre incipiant non secus, quàm ager bene cultus lætas segetes ac spectabiles herbas profundit.

DE ABSYNTHIO,

Vulgo *Alsen.*

Cap. 17.

TRES spectantur apud Belgas maritimos Absynthij species: Ponticum vulgo Romanum, quod in in hortis colitur, non insuauis odore: Marinum in Oceani crepedine passim obuium: Vulgare insigni amaritudine, expugnandis vermibus cum primis efficax & præsentancum, quod tamen in hortos translatum mitescit adeo, vt non solum sapor, sed folijs etiam color immutetur. Ex in-

canis enim & cinericceis virorem adsciscunt, nec odorem prorsus ingratum aut fastidiosum. Ex hoc amarissimo frutice Scriptores sacri passim similitudines desumunt, easque impijs accommodant. Sic quum Deus apud Hieremiam improbis tristitia, acerba, amarulenta minitur, ac calamitates denunciat, *Ecce ego*, inquit, *cibabo populum istum absynthio, & propinabo aquam fellis, & dispergam eos in gentes ignotas, & gladio illos persequar*. Rursus ad prophetas mendaces qui Dei verbo abutuntur, & adulterant verbum eius, *Ecce ego*, inquit, *saturabo illos absynthio, & petabo eos felle, quoniam à prophetis Hierusalem progressa est impietas, & pollutio diffusa est in totam regionem*. Amos autem vates quum inuehitur in pseudoprophetas qui in speciem blanda magis, qui salutaria proferunt, ac prætextu religionis, sincerum Dei cultum superstitionibus contaminant, deinde quod proceres & optimates, quorum interest æquitati studere, atque administrare iustitiam, *Conuertam*, inquit, *iudicium in amaritudinem, & fructum iustitiae in absynthium*, hoc est, deflectent se ab æquitate, nec rectè perfurgentur iudicis officio,

Cap. 9

Ex absynthio similitudo.

Hieremie loca explicata. Cap. 23

Cap. 5. & 6

officio, quod prorsus amarulentum est & acerbum homini innocenti, qui ab iniuria vindicari cupit, ac subleuari, in æqua causa non opprimi. Inscitatur autem Esaias pluribus locis huiuscemodi iudices corruptos, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Rursus alio loco illos exagitat qui muneribus occæcati opprimunt innocentes, quorum causam tueri deberent, illisq; suum ius eripiunt. Sic enim insurgit aduersus huiusmodi nomophylaces, hoc est, legum conditores, *Vae qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, ut essent viduæ illis prædæ, & pupillos diriperent.* Apud Hieremiam non minùs acerbè in illos incandescit, *Inueniuntur, inquit, in populo meo impij insidiantes quasi aucupes, ponentes laqueos ac pedicæ ad capiendos homines, sicut decipula & canea plena auibus, sic domus eorû referta dolo & fraudibus, causam viduæ nõ indicat, pupillis non patrocinantur, & iudicium pau-*

cap. 5

cap. 10

Ezech. 22

cap. 5

pau-

pauperibus eripiunt. Cæterùm ubique in Scriptura Absynthij fit mentio, maximam atque acerbissimam calamitatem, animique tormentum subesse indicat.

Sic in clade illa, funestoque ac luctuoso Hierosolymæ excidio Hieremias civium suorum personam sustinens queritur se felle circumfusum, & oppletum amaritudine, & Absynthio inebriatum. Quo indicat ad summum luctum atque angorē animi nihil esse reliqui, nec quid amplius posse adijci. Non dissimilis est deploratio ac querimonia Davidis quam in dubio belli euentu constitutus esset, ac illi ab hostibus periculum immineret: Sic enim ad Deum sua vota dirigit, *De-*

repulisti nos, & destruxisti nos, & miseratus es nobis: commouisti terram, & conturbasti eam, obiecisti populo tuo dira, potasti nos vino compunctionis, hoc est, ea spectacula oculis nostris obiecisti, quibus non sumus exhilarati, sed in mœrorem & inœstitiam, in anxietatem & mortis horrorem deiecti, ut quibus mortifero aliquo poculo, aut venenata letali que potione vitalia perfusa obstupescunt. Eadem vsi sunt Metaphora Esaias, Hieremias, Ezechiel, qui propinatum vini furiosi calicem describunt

quod

Cap. 3.

Esaias. 49

Davidis locus
in libro
Ius.

Cap. 51

Cap. 23

Cap. 25.

quum regibus , tum promiscuæ plebi,
 quo gustato in rabiem atque insaniam
 stuporemque acti sunt, prorsusque orba-
 ti mente, ratione, iudicio, rerumque ge-
 rendarum prudentia & concilio . Nec
 prorsus clementiùs tractatur qui mere-
 tricium consortio assuescit , illarumque
 blanditijs, fallacijs, illecebris , lenocinijs
 capi se ac deliniri patitur. Quod quum à
 Solomone sit obseruatum, studiosè com-
 monefacit filium incuntis ætatis inscitie
 vt longè ab alienis se subducat , nec vlla
 ratione earum blanditijs mentè incanta-
 ri sustineat: *Fauus enim* (vt inquit) *distillās*
labia meretricis, hoc est, sermo blandus &
 mellitus, eiusque; fauces & guttur nitidius
 molliusque; oleo: *notissima verò ac rei exitus*
amarus vt Absynthium, & *lingua eius acuta*
vt gladius anceps. Siquidem omnia agit in-
 sidiosè, simulatè, fraudulentè , atque in-
 credibili astutia, venationi & aucupio in-
 tenta omnes ingenij vires ad emungen-
 dum confert . Cæterùm quum fellis &
 Absynthij nomine tristia quæque , noxia,
 amara , tetra , calamitosa denunciari so-
 leant, tum tale quiddam etiam in Apo-
 calypsi designatur. Si quidem clangente

Proverb.
5. & 7.

cap. 8.

la, fa-

la, facis in morem ardens, qua ira Dei accensa in impios denotatur (erat autem stellæ nomen Absynthium) eaque delapsa in terram, fluuiorum partem, & aquarum fontes: conuersa est tertia pars in absynthium, multiq̄ue hominum in aquis interierunt, quòd amaritudine imbutæ essent. Vt autem naturalis siderum concursus, aspectusq̄ue, & (vt vocant) constellatio astrorum feralis aliquando est & noxia, magnamq̄ue stragem hominibus, & brutis animantibus, satisq̄ ac sementi infert: ita vis ista cælestis exitialis fuit humano generi, magnaq̄; detrimenta intulit, vindicta Dei in reprobos inflammata.

De Carduis, Spinis, Vepribus, Tribulis, Rubis, Lappis, Sentibus, Belgis dyssel, doerne, braem, clitten, & quibus hæ stirpes in Scriptura accommodari solent, & quid designent.

Cap. 13.

Stirpes istæ quæ sponte ferè atque inuitis colonis nusquam non erumpunt, nihil

nihil propemodū commodi hominibus adferūt, sed aculeis infestę sunt, ac semēti officiant. Quocirca quum Deus maledictionem Adamo transgressori, atque crumnas vitamque laboriosam impēdere denūciat, *Maledicta terra*, inquit, Genes. 3

in opere tuo, in laboribus comedēs ex ea, *in sudore vultus tui vescēris pane tuo*, *spinas & tribulos, sentes & carduos germinabit tibi*, & *comedes herbas terrę*. Sic Deus accensus furore in populum Israēliticum, qui nulla grati animi argumenta erga ipsum ptoferebat, sub vineę nomine dira illi minatur, quōd post tantam culturam, pro sapidis vuis labruscas produxerit: Cap. 5

Ostendam, inquit, *vobis, quid facturum sim* *Vinea mea: auferam sepem eius*, & *erit in direptionem*, *diruam maceriam eius*, & *erit in conculcationem*, & *ponam eam desertam*, *non putabitur*, *nec sodietur*, & *ascendent opprimētque eam sentes, vepres, & spinae*. Qua Osee. 10

figurata loquutione indicat se extremam impendisse operam fouendis erudiendisq; Israēlitis salubri doctrina, mētesq; illorū verbo suo cōtinenter irrigasse, nec quidquā prætērmisisse eorū quę ad animorū cultum spectant, sed frustra

in-

Rom. 1. insumpsisse laborē, nec quidquam se profecisse deplorat: quapropter illos pro defertis habet, ac patitur ruere in omne pbrū ac dedecus, in cupiditates ignominiosas & fēdas, in mores improbos, & vitiosos, sic vt mens illorū inculta, nullisq; ornata virtutibus, vitijs vndique scateat vt solum neglectum & cultura destitutum, herbis noxijs. Rursus alio loco sterilitatem illis denunciat, ac rerum penariam, nullasq; futuras fruges aut annuos prouētus, sic vt terra maledictioni obnoxia, humus situ & squallore obsita
Esa. 7. non aliud quàm spinas, vepres, ac tribulos profundat. Sic vt quocunq; loco fuerint, mille vites æstimatæ mille argenteis ibi in vepres & spinas locaque senticosa vertentur, adeo vt in vniverſa terra nullus ager victum suppeditet, sed
cap. 32. tota regio in solitudinem eamque vastitatem sit redigenda, vt fruges, vt alimenta, vt cibaria defutura sint, omniaq; in agris horrida se proferant, squallida, siticulosa, inculta, omni nitore atque amabili viriditate destituta. Paulo autē
Esa. 34. inferius atrociora, magisq; horrenda impijs obuentura denunciat. Sic enim contra Idumæos, hoc est, Dei & Eccle-

fiæ hostes vaticinium instituit: *Conuertentur eius flumina & torrentes in picem, & humus eius in sulfure, & erit terra in picem ardentem, nec extinguetur in sempiternum, & desolabitur in perpetuum nullo per eam transeunte. & occupabunt illam onocrotalus, pellicanus, vlula, ericius, noctua, ibis, & coruus: quæ alites & animantia hominum confortia fugiunt. Nobiles eius erunt absque regno, & principes ad nihilum redigentur, hoc est, nullus erit Reipubl. status, nulla politia, nullus principi honor aut dignitas, nulla imperij maiestas, nullus ordo vel consularis vel senatorius, sed mera inter plebem & optimates confusio, oppressis legibus, ac iuris æquitate sublata: quum hoc etiam accedat ad malorum cumulum, ac miserandâ rerum faciem, vt Regum palatia solo sint æquanda, omnésque ædes splendide atq; operosiùs ædificatæ diruendæ sint, atque ad nihilum redigendæ, sic vt hominum frequentia vacuæ, feris & alitibus lustra & latibula præbeant. Sic enim hæc quum isto, tum alijs locis amplificat, ac regionis vastitatem exaggerat in immensum:*

Et oriëtur in domibus eius spina, & urtica, sentes, cardui, & repes. & paliurus in munitionibus eius,

*Esaiæ. 15.
Sapto. 20.*

H bello-

bellóque dirutis arcibus. Et erit inibi latibulum draconum, & struthionum statio, & occurrent in desertis ijs locis inter se dæmonia, onocentaurus, Syluani, pilosiq; Fauni & Satyri, nocturnæq; Stryges ac Lemures. In ijs etiam habitaculis residebit Lamia, nidulabitur bubo, vultures & rapaces milui. Quarū rerum cōmemoratione horrendam vastitatem ac solitudinem, ruinasq; celebrium locorū oculis obijcit, eóq; funesto spectaculo acrius percellit hominum animos, quòd nulla in florētissima regione spectabitur negotiatorū frequētia, nullus populi cōcurſus, nulla cōmeantiū turba, nulla nundinatio aut mercatura, sed tantū mōstra, harpyiæ, & Chimære se oculis spectantiū offerēt, immanesq; belluæ & nocentes feræ, quarū aspectus vel fortissimo cuiq; terrorem ac trepidationē incutit. In has deformes horrēdasq; bestias se nōnunquā dæmones & mali Genij transformant, varijsq; spectris ac prestigijs pauidas mētes territant, præsertim illas quæ cognitione Dei nō admodū imbutæ sunt, illiúsq; verbo fultæ. Huiusmodi etiā imagines monstrosas, ac simulachra inaudita animo mētēq; cōcipiūt melācholici, maniaci, phrencti-

*Dæmon se
in monstra
transformat.*

*Qui sibi spe
stra obuer-
sari fingūt.*

netici, deliri, ebrij, febricitātes, aut q̄ con-
sciētia scelerū furijs agitātur. Istis cū va-
rię rerū species, & absurda phāta smata a-
nimo obuersantur affecto cerebro, ac spi-
ritu animali tetrīs densiq; vaporibus of-
fuscato: sic vt illis ex vitiosa capitis affe-
ctōne mentē, rationem, iudiciū, memo-
riā eripi contingat, ac perturbata imagi-
natione cōfusē de reb⁹ obuijs iudicare.

*Cerebrum
vitiata i-
maginatio-
nis causa.*

De ficu, carica, grosso.

Cap. 19.

Ficus apud Belgarum etiam extremos
atque oceani accolas aliquādo bife-
ra, hoc est, bis in anno fructifera, q̄ estate
seruida fruct⁹ pror⁹ maturos profert: Sic
anno redēpti orbis 1540 desinēte mense
Iulio quū imperator Carol⁹ ei⁹ nominis
q̄ntus pagrata Belgica Selādiā, tractusq;
maritimos perlustraret, ac Zirizeā inuise-
ret, oblatę sunt illi melones inusitate ma-
gnitudinis, mirēq; sapidi & succulēti, ac fi-
cē turgidę adeò maturę, vt Cēsar rei noui-
tate delectatus (q̄ tale quiddam in frigi-
dā regione non speraret) assēreret ne in
Hispania quidē meliūs potuissē maturef-
cere. verūm id nobis nō est perpetuum,
quòd aliquando æstiuīs mensibus calor

*Carolo Ce-
sari ficus
inusitate
magnitudi-
nis oblate
in zelandia.*

LEVINI LEMNII

Ficus fru.
Bus dupli-
ces profert
Caricæ.
Grossi.
Matth. 24
Marci. 13.

languidus sit, & remissior, quàm vt possit huiusmodi fructus ad maturitatem producere. Fici arboris fructus duplicis est differentiæ. Nam Caricæ ficus sunt tempestiuæ, quæ ab arbore eximuntur antequam prorsus siccescant, deinde exiccata in fiscellas ab Hispanis reconduntur. Grossi primitiuæ ficus succosæ, præcoces, & intempestiuæ, quæ non maturescunt, vel seriùs maturitatem assequuntur, vnde serotinæ dictæ. Quum autem ficus flore destituta sit cæteris florentibus arboribus, ista grossos producit. Sumuntur autem ex hac stirpe eiusque fructu similitudines & exempla in arcanis literis cum primis elegantia. Sic quum Christus vaticinatur Iudæis obuenturas calamitates, & deuastandam Hierosolimam, ne quem dies Domini inopinatò opprimat multis exemplis ad excubias ac vigilantiã omnes extimulat, sumptaque similitudine à germinante ficu, quibus indicij aduentus Domini obseruari possit, commõstrat. Vt enim quum huius arboris rami tenerescunt ac frondescere incipiunt, suosque grossos parturiunt, instare æstatem indicant: ita proditioes, pestes, bella, fames, terræmotus, initia sunt

dolorum atque in foribus esse iudicij diē
 testantur. Cæterùm ficus maturandi ac
 leniendi facultate pollere Esaias etiam
 commonstravit. Siquidem cataplasma il-
 lum confecisse legimus ex contusis ficu-
 bus, atque Ezechix regis apostemati ad-
 mouisse, eoque præsidio illum sanitati re-
 stitutum, sic vt Deus singulari suo bene-
 ficio, quo Regi vita in quindecim annos
 prorogata est, externam medicinam ad-
 hibuit, quæ illius munere corporibus hu-
 manis efficax est & præsentanea. Naum
 propheta quū oīa humana præsidia inua-
 lida pronūciat atq; infirma, nec vllas mu-
 nitiones, tures, propugnacula cōtra Dei
 vim subsistere, ficibus maturis illa com-
 parat, quæ leuissimo motu atque agita-
 tione arboris decidunt. Itaque Assyrio-
 rū gēti sic insultat, *Oēs munitiones tuæ sunt*
ficus cum grossis suis, si concussa fuerint, cadunt
in os comedentis. Quo indicat omnes illo-
 rum vires, robur, potentiam cecruere atque
 ad nihilum redigi extenta exporrectaq;
 manu sua. Deus autem per Oseam ex
 suauissimis huiusmodi fructibus sumpta
 similitudine exoptulat cum populo Is-
 raëlitico, quòd à tam amabili propenso-
 que Domino desciuerit, atque idolola-

cap. 38.

simile à
matura
fica.

Naum. 3.

cap. 9

*osce locus
explicatus.*

tria se cōtaminârît. Sic enim fauorem er-
ga ipsum, animiq; propensionem expri-
mit: *Tanquam vuas in deserto inueni Israel, &*
quasi prima ficulneæ poma, Quo designat nô
iēcus se affici erga Israēlem, quàm viator
lassus ac siticulosus afficitur erga sapidâ
& succulentam vuam quæ ex insperato
se obtulit in vasta aliqua solitudine ac lo-
co sterili, aut præmaturo ac præcoci ficus
fructu, quo nihil illi ad reficiendas vires
obtingere potuit gratius magisq; acce-
ptum. Atqui quum tanto illum amore
complectatur, eóq; se oblectet vt fructu
aliquo delectabili, ipse non respondet a-
more mutuo, sed ad *Baalpogor*, hoc est,
Priapi idolum rapitur, illiusq; abomi-
nando cultu se contaminat. Sumuntur
autem ex ficu eiusq; folijs & fructu in-
numeræ passim apud prophetas similitu-
dines, quibus nonnunquam vbertatem
rerumq; omnium affluentiam designât,
piorumq; successum & incrementa: non-
nūquam sterilitatē, rerumq; necessariarū
inopiam atque improborum interitum.
Sic Christus execratus est ficum frondo-
sam quidem, sed minimè fructiferā: qua
denotauit fucatā quandā speciē & ostē-
tationem religionis operibus solidis fru-
ctūq;

Matth. 21.

Marci. 11.

Etūq; fidei destitutā . Similiter Micheas
 vates sumpta metaphora à terra horrida
 & inculta atq; ab arboribus spoliatis suis
 fructibus, vt finita messe, peraetāq; vinde-
 mia assolet, in hūc modum deplorat prę-
 sentis sæculi statum, in eaq; se incedisse tē-
 pora queritur, quę nullos probos aut in-
 tegros exhibeāt : *Vae mihi qui factus sum si-
 cut qui colligit in autūno racemos vindemiae, nō
 est botrus ad comedendū : praequas & maturas
 ficus desideravit anima mea. periit sanctus de ter-
 ra, & rectus in hominibus non est .* Quo desi-
 gnat profligatam esse iustitiā & æquitatē,
 exulare pietatē, extinctā religionem, cul-
 tūq; Dei, inundasse impietatē, oīa passim
 plena esse crudelitatis & nequitię. Sunt *Ioel. 1.
 Esai. 34.
 Hierem. 5-
 & 8.
 Amos. 4.*
 aut huius generis multa in sacris literis
 obuia, quę hic cōgeri possent, sed nō visū
 est lectorem ijs excutiendis defatigare.

*De palma arbore eiusque fructu, et quid in
 scriptura sacra illis designetur.*

Caput 20.

PALMA arbor est trunco valido ac pro-
 cero, folio arundinaceo, gladiolo affi-
 ni, fructus fert sapore dulci, Gręci *dacty-
 los*, vocant à digiti forma, Latini *pal-
 mulas*, Belgę *dadels*, quibus medici vi-

res instaurant exhaustis & extenuatis. Humorem enim nutricium, quem *radicalem* vulgo vocant, fouent, ac corpori arido alimentum conferunt. Cæterùm quū hæc arbor oneri renitatur, nec prementibus vrgentibusque cedat, hoc insigne in certaminibus victori decerni solet, quòd inuictum animi robur palmæ naturam referat, ac sit rei fortiter atque animosè gestæ symbolū ac trophæum. Sic martyres qui inuicto infractoque animo aduersus Tyrannorū sæuitiã substiterunt, amicti stolis albis palmas manib⁹ gestasse leguntur in victoriæ argumentum. Similiter qui iustitiam colūt & æquitatem, qui Dei hostibus se intrepidè opponūt, palmæ alijsque speciosissimis arborib⁹ sunt similes. Vnde Dauid, *Iustus vt palma floribit, vt cedrus in Libano, multiplicabitur.* Quū enim impij, vt herba, confestim arescant, tum pietatis cultores, vt palma, diutissimè vigēt & subsistunt, ac fructus suaves proferunt: denique vt Cedrus celsa arbor & odorata, nulloque æuo putredini aut cariei obnoxia, gratissimam vmbra ministrat. Hoc ipsum designat Iob, quū rectè administratæ iustitiæ sibi conscius, cōfidenter pronunciat, *In nidulo meo moriat,*

Palma victoria in dicitur.

Apo. 7.

Psalm. 91.

Cep. 29.

riat,

riar, & sicut palma multiplicabo dies : quibus
 verbis pollicetur sibi vitæ diuturnitatē,
 annosque florentes ac senectam viridem
 magna cum animi tranquillitate. In Cā- Cap. 5.
 tico verò Sponsi comæ & cesaries palmę Palma cia
 elatæ assimulantur. quæ comparatio de- ta quid.
 sumitur à tenello termite ac cauliculo,
 ipsòque germine quod è palma prodit,
 vel ab ipso inuolucro atque integumen-
 to ex quo fructus emergit, qui *Phœnicoba-
 lanus, Cariota, palmula* vel *dactylus* dicitur,
 cui color phœnic^o, hoc est, spadicus sub-
 est, sic vt designet illum rutilanti esse ca-
 pillo, eoque firmo nec deciduo, quum
 palmæ folia nō defluant. Huiusmodi au-
 tē coloris crines spectantur in Pannonijs,
 hoc est, Hungaris & Austriacis, quorum
 capillitium ferè fuluescit atque aureo co-
 lore perfusum est. Ceterum quum Deus
 indignāter ferat populum suum vitijs oc-
 creatum & obstupefactum obsurdesce-
 re ad omnia salutaria monita, ac nullis af-
 flictionibus, nullis calamitatibus exper-
 gisci ac resipiscere, nec vllis plagis induci
 posse, vt à Deo inferri has plagas agnos-
 cat, sed in res fortuitas eas reiciat, atque
 in ordinarium naturæ cursum referat, lō-
 gè acerbiora magisque atrocia illis ob-

Cap. 1.

uentura denunciat, ita vt præter bruchū, locustam, erucam, rubiginem, quæ fruges vitiant ac depopulantur, vineas per lohelem excindendas pronunciet, omnesque spectabiles ac fructíferas arbores extirpandas ita vt nusquam alimenta suppetant, nusquam vlla frugum spes affulgeat, quibus fames posset sedari. Sic em̄ prodigiosam sterilitatem, terræq; vastitatem adesse indicat, atq; ingruente presentanea clade, somno vinoque sopitos excitat, *Expergiscimini ebrij, fletu & ululatu omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quia periret ab ore vestro. Posuit vineam in desolationem, sic decorticauit* (ablato em̄ cortice arbores emoriuntur) *vitis exaruit, & ficus elaguit, malogranatum, palma, et malus, omnesq; arbores exaruerunt.*

De Hebeno, & alijs quibusdam exoticis quorum in scriptura fit mentio.

Cap. 21.

Cap. 27.

QVATA olim fuerit in Tyro totius Asiae æporio celeberrimo negotiatio, quæ hominum frequentia, qui mercium apparatus, præter illustres Historicos Ezechiel vates amplissimè describit. recenset em̄ singulatim multorum regnorum ac provinciarum mercimonia rara & exquisita, qui-

quibus explere solent negotiatores hanc urbem, quòd omnibus facilem aditum, accessumq; còmodũ pberet, nulla natio hunc locũ nõ frequetabat, eratq; còmeantium incredibilis concursus, anteq̃ ab Alcxãdro Macedonum rege in ruinã esset redacta, quod futurũ hoc capite Ezechiel vaticinat^o est. Inter innumeras aut merces quas hic recenset vates, Hebenum, ebur, resinã, stactem, calamum balsamum, corallium, cristallum, & præter p̃tiosissima aromata, aurum, variãsq; gemmas còmemorat Hebenus lignum est nigerrimi coloris adeo p̃derosum, vt etiã *Hebenus.* in tenuissimas laminas dissectum in aqua demergat nec fluitet. Quũ aut duę sint huius arboris species, vna Indica, altera Æthiopica: ex postrema elaboratã vidi fistulã incuruã *Sinche* Belgę vocat, aut *Crõkourne*, sesquicubiti l̃gitudine, elegãte nitore expolitã, vt ferè cõspici solet Gagates, duricie lapidosã ac plusquã buxca: q̃ vbi contrectauit, non satis discernere potui, an in lignum aut saxum, an etiam durissimum cornu referri deberet. Est huic affine exoticum lignum gentili nomine *Gaiacum* appellatũ, q̃ in scobẽ ac ramẽta lima attritu redactum, atque in aqua ad

ter-

tertias decoctum salubriter exhibetur morbidis ficosisque corporibus, & qui labe venerea sunt cōtaminati. Vfus sum autem magno successu aqua fœniculi in qua huius tritura macerata est, ad discutendas oculorum caligines ac glaucomata siue suffusiones. Ad sudores vere prouocandos huius decoctum exhibeo cum fumaria, Calthæ floribus, melyssa, ficus, atque ad exigendos variolos, ac puerorum exāthemata in extimā cutem euocanda. Ebur adstringendi spissandiq; est natura: quocirca pectines qui ex hoc conficiuntur capillorum defluuium prohibent & caput confortant. Quoniam autem eximij sit candoris, præsertim videntes primum ex elephantis mandibulis eximuntur, ideo Sponsa in describendo Sponsi corpore, vêtrem illi eburneū attribuit, propter candorem & puritatē, saphiris distinctum. Quo castitatem designat: ea enim gemma castos commēdat. Sponsæ verò collum turri eburneæ assimilatur, quòd candidum sit, firmum, & erectum, nec obstipo capite progrediat. Hieremias autem Nazaręos Deo cōsecratos ebori componit, quod vetustate rubescit. Sic enim deplorat illos ita de

Eboris natura, & ex eo simile.

Cast. 5.

for-

formatos, vt agnosci nequirent: *Candidiores* Trend. 4. *Nazarai eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, Saphiro pulchriores, denigrata est super carbones facies eorum.* ex quo conijce in quam calamitatem erāt deiecti. Myrrha quæ ex arbore destillat Myrrha. Terebintho assimili, corpora à putredine asseruat. Staete liquor resinofus & stillicidiū Suete. myrrhæ eiusq; pinguedo quæ vulgo *Styrax* Styrax. liquida creditur, quum Medicis etiā in vsu *styrax calamita*. Thus Deo dicatū Thus. suffimen, à fumanti vapore vbi igni iniicitur, *Wierock* Belgis dicitur. Gutta thimia Gutta. ma ammoniacum ex arbore in arenam defluit, vnde nomen sortitum *Cyrenai-cus* vel *Syriacus*, hoc est, concretus succus, quem *Benxoi* vocant, ad suffitus & odoramenta præcipui effectus & olfactoriola in peste, vt zibetum, ambra, seu succinum Orientale, muscus, *Casia* cinamomo affinis effectūque par, quæ cor re-creat, animique deliquio oppressos erigit, vulgo *Caneel*.

Aloë concretus liquor ex arbore *smaragdini* coloris, quam nostrates ex Hispanijs allatam laquearibus affigunt, ac biennio amabili virore absque vlla aquæ irrigatione conseruāt. Expressus ab hoc fru- Aloë.

frutice succus putredini obsistit, ac vermes enecat, morbosq; cōtagiosos impugnat. Lignum quoq; aloës quod *Agalochum* vocant, asphaleto nō dissimile, Hæbræis etiam in vsu fuisse constat, quoniã halit° suauitatē cōmendat, vt lignū Rhodium. His omnibus iam memoratis, vt etiã balsami nobili lachrima, scriptura decus & virtutis præstantiã designat, ac suauem gratumq; halitū salutaris doctrinæ, qua mens hominis affatim perfunditur.

Psal. 44. Sic quū Dauid Solomonis nomine Christi splendorem, amplitudinem, magnificentiam, maiestatem amplificat, *Myrrha*, inquit. *gutta, & Cassia in vestimentis tuis à domibus eburneis.* Quo indicat gratissimū esse odorem & fragrantiam quæ ab ipso promanat, ac longè latèq; se diffundere, ita vt omnes mortales reficiat ac recreet.

Cant. 5. Tale quiddam obuiū est in Cantico. Sic Spōsa mirificè delectata suauissimo Spōsi colloquio *Labia eius*, inquit, *lila destillatia myrrham primam & electam.* Quo designat iermones eius & eloquia plena esse gratia & veritate, quæq; pios fulciāt atq; ab omni vitiorū corruptela conseruent, impios verò amaritudine imbuāt, atq; illos vel cōficiant vel ad pœnitentiã impellant,

Lignum aloës.

Psal. 44.

Cant. 5.

3.

4.

Ierem. 1.

lāt, metaphora sūpta à myrrha, q̄ tametsi mirè odorata sit, insigniter tū est amara.

De Terebintho. Cap. 22.

Terebinthus arbor in Syria ac Palestina spectabilis & amœna, folio ferè lauri, flore oleę, coloris punicei, baccis primū herbaceis, mox rubris, maturitate nigris. fūdīt hęc arbor ęstiuīs caloribus Terebinthinā resinarū p̄stantissimā, mirè odoratā, adeo pellucidā, vt fundū poculi in quo assēruatur, conspici queat. medetur hęc vulneribus, ac dolores mitigat. int̄ vero humorū collectiones descutit, ac calculos atterit, meatusq; vrinarios peruios pręstat, ac sanie omnesq; purulētas concretiones in stillicidio vlceroso, cui ferè ficosi obnoxij sunt, expurgat, atque vrinę liberū transitū, atq; expeditū facilēq; decursum perficit. Sumuntur ex hac arbore ac plerisque alijs insignes cōparationes & similia. Sic Esaias post illatam cladem Israēlitis aliquid consolationis afflictiis mentibus adferr, illosq; in spem emergendi erigit, qui à calamitate sunt residui: *Multiplicabitur*, inquit, *qua derelicta erat in medio terrę, & adhuc in* Esa. 6. *ea decimatio, & cōuertetur, & erit in ostentatio-*

*Terebinthi
natura.*

*Terebinthi
na resina.*

nem ut Terebinthus & quercus quæ expandit ramos suos, semen sanctū erit id quod steterit in ea.

Esic locis exploratus.

Quo indicat tale quiddam obuenturum populo Iudaico, quale arboribus quibus Aquilonio hibernoque frigore folia decidunt, aut ictæ fulmine, vel turbine conuulsæ extinctioni videntur proximæ, tanquam omni vitali succo destitutæ, quum tamen aliquis vigor nonnihil insiti humoris illis subsit, quo ineunte vere ac recurrentis anni amœnitate reuifescunt ac postliminio frondescere incipiunt. Itaque denunciat Israëlitis excidium ac vastitatem, qua vix decimus quisque superfuturus sit, sic tamen ut non omnia penitus in nihil sint redigēda aut extirpāda funditus, sed futurę sint aliquę reliquię, atque homines aliquot à clade residui, qui tamen visi sunt internecioni dati, sublata omni emergendi spe, reuiuifcunt tamen, ac verbi Dei semine fulti in pristinum statum ac dignitatem reducentur, non secus quàm stirpes aliquot speciosę ut tilia & terebinthus, quæ brumali frigore concussæ exaruisse visę sunt, rursus nouo vere repubescunt ac pullulare incipiunt, secundaque stirpe spectatissimè se propagant. Cæterum æterni patris sapiē

tia Christus Terebintho multisque alijs
 speciosissimis stirpibus se comparat : &
 quàm auidè quisq; illius doctrinam am-
 plecti debeat, obiter commonstrat. Sic e-
 nim Sapiètia sui commendatrix omni-
 bus quibus propria salus curæ est , se ap-
 probat. *Ego ex ore altissimi prodij, primogeni-
 ta ante omnem creaturam, ego feci vt in cælo ori-
 retur lumen indeficiens: quasi cedrus exaltata sum
 in Libano, & vt Cupressus in Sion, quasi palma
 in Cades, vt plantatio rosæ in Hiericho, vt pla-
 tanus expandi ramos iuxta aquas, in plateis vt ci-
 namomum & balsamum odorem diffudi, quasi
 myrrha electa, quasi storax, galbanum, onyx,
 hoc est, blatte Bizantinæ, seu onyx & sta-
 cte, suauem odorem expiravi, Ego quasi Terebin-
 thus expandi ramos meos, & rami mei honoris &
 gratiæ.* His omnib⁹ & si quid ampliùs huc
 congeri possèt, amplissimè commèdatur
 Dei patris Sapiètia Christus, quò certa-
 tim omnes eò se cōferant, atq; ab hoc
 vberissimo fonte aquam viuam, hoc est, sa-
 lutarem doctrinam depromant, nec aliò
 diuertant, aut ad cisternas dissipatas se
 conferant, hoc est, aquas turbidas & cœ-
 nosas quæ arida corda nō refocillant aut
 reficiunt, sed potius veneno imbuunt, vt
 testatur apud Hieremiam Dominus. *Cap. 24*

terum de Cedri & Cupressi natura & viribus superuacuum est multa hic referre, quum apud Dioscoridem & Plinium, cōpluresq; alios copiosè earum natura & vires explicentur, hoc tantū indicasse sufficiat multiplices desumi similitudines in arcanis literis ex harū arborū radicibus, trūco, ramis, folijs, floribus, semine, ab earū specie & decoro aspectu, ab odore & fragrantia, à durabili æternaq; ligni materia, ab umbra salubri quā viatoribus lassis præbēt, à suauissimis fructibus quos in hoim vsus pferunt, quibus passim dignatur decus & virtutis præstantia, dignitas & excellentia piorū hominū, mētūq; integritas & mores inculpati, qui profunt oibus, nocēt nemini: Nonnūquam indicant fastum improborū & superbū, animi elationem, arrogantiam, tumore, ferociam. Sunt enim celsissimæ arbores, summæq; præceritatis, atque in immensum fastigiatae, quarum pleræq; humiliō infimīsq; arbutis detrimenta inferunt, vt opulēti tenuioribus. Vt autē Deus cōcitata aëris intemperie altissimos mōtes & præceritissimas arbores fulmine deijcit, vt iuxta David, *confringit cedros, quercus, &c.* *robora: ita superbos & elatos, fastuque*

turgidos qui se aduersus Deū erigunt, at que hoībus sunt infesti, cōuellit, deijcit, cōminuit. Quò spectat illud Esaiæ. *Dies* Cap. 2.
*domini exercitūū super oēm superbū & excelsum & arrogantē, quem humiliabit, super oēs cedros Libani sublimes & erectas. et super omnes quercus Basan: quò declarat Deū minimo negotio fortissimas quasq; munitiones & propugnacula deijcere, opes & potentiā elatorū hoīm cōminuere, nec quidquā tā validū esse ac firmū, quod cōtra illius vim possit subsistere. Quod ipsum etiam Zacharias populo suo inculcatū esse voluit, ne temere fidant humanis præficijs, quū nullæ munitiones quantūvis valla-tæ illi possint obsistere, sed cōfestim exporrecta eius manu cedāt ac collabātur. Quocirca in hūc modū tanq̄ per fecialē (Araule nostri vocāt q̄ Principis sui noīe vel pacē vel bellū denūciat) figuratè Israēlé alloquitur, illiq; dira minatur. *Aperi Libane portas tuas, & absument ignis cedros tuas, Ulula abies* (quo designat potētię inferionis proceres) *quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Ululate quercus Basan* (quo denotat duros & intractabiles) *quoniam succisus est saltus munitus.* Simili cladi subiicit pastores. qui superbia elati*

cap. 34.

imperabant plebeculæ cum austeritate
& potentia, quod Ezechiel aliàs deplorat,
denique prefectos & optimates populi,
qui tanquam leones seuitiam ac tyrannidem
exercuerunt in subditos.

*De Myrica siue Tamarice & Erica qua
vulgò à solitudine & loco arido Heyde vocatur,
ex qua Belgæ extergendis
pauimentis scopas conficiunt.*

Caput 23.

Bucul.
Eclog. 4.Erica bey-
de.

Myrica que & Tamarice, humilis est
pusillusque apud nos frutex, quod
Virgilius etiam obseruauit, folio scabro,
sabinæ non adsimili, flore purpureo, con-
cretu muscoso, quo apes impensè de-
lectantur, Huic affinis Erica, sed improce-
rior, flosculo ex candore purpurascente,
quo passim scatent solitudines Brabanti-
cæ, à quibus, quoniam nihil pretiosi pro-
fundunt, herba hæc nomen sortita est.
Belgæ siquidem loca squallida, strigosa
senta, atque situ horrentia, nullis consta
arboribus, nullis frequentata hoibus, ra-
ris ac ppe nullis culta ædificijs, aut exor-
nata villis, *Heyde* vocant, quasi dicas soli-
tudinem & desertum, soli que vastitatem.

ingru-

ingruente enim aëris tempestate, exortâ que pluuiâ, tonitru, fulmine, coruscatione, ne minima quidem domicilia aut gurgustia se offerunt, in quibus possis diuertiac delitescere. nihil autem in ijs locis spectatu visuque dignum, quaquauer-sum dirigis oculos, nisi humiles abiecti-que frutices & squalore obducti. à quibus Prophetæ passim similitudines desumunt, si quando hominibus calamitates & tristia queque obuentura denunciant. Sic Hieremias, *Maledictus qui confidit in ho-* Cap. 17.
mine, & ponit carnem brachium suum, & à Do-
mino recedit cor eius. Quibus verbis dete- Hieremie
locus expli-
catus.
statur illum qui in re corporea ac fragili
spem & fiduciam suam collocat, & in pe-
riculis aliunde potius, quàm à Deo subsi-
dium ac salutis præsidia conquirat. *hic e-*
nim myricæ erit similis in deserto, quæ ex aë-
ris temperie & clementia nihil boni
aut commodi consequitur, sed in terra
horrida, ieiuna, siticulosa, salsa constitu-
ta, non diu subsistit. *Benedictus verò & felix* Psalm. 1.
qui confidit in Domino, erit enim vt arbor
circa riuos aquarum plantata, quæ conti-
nenter humore irrigata, radices & ramos
longè latèq; diffundit, sic vt folium eius
semper existat viride, & tempore siccita-

LEVINI LEMNII

Hier. 48,

tis fructum ferre nō desinat. Rursus quū Deus excidium imminere denunciat Moabitibus qui ex Iudæis oriundi nempe Loth Abrahami fratre, infestissimi illis hostes erāt. *Fugite, inquit, & saluate animas vestras. eritis enim quasi myricæ in deserto.* Quo illos commonefacit, vt maturè se ex suis stationibus subducant, vt salutis suæ prospiciant, vt celeri fuga vitæ suæ consulant. quoniam eorum ciuitates deuastandæ sint, ac futuræ desertæ, nullòsque habituras incolas, tum ciues spoliandos omni honore ac dignitate, nulliúsque futuros existimationis aut nominis, sic vt non pluris æstimandi sint, quàm Myricæ in vasta solitudine.

De Resina, Belgicè Hers.

Caput 24.

Resina quid

Resina est omnis illa Oleagina pinguedo & gūmosa cōcretio, quæ incalescente Sole, ex pino, picea, abiete, larice, lentisco, Terebintho p̄fluit, apud nostrates etiā Cerasus & prunus mellei coloris resinā profundunt atterendis calculis idoneam, populus quoq; alba, quæ vulgo *Abiel boom* vocatur, succini modo gummosum liquorem ex hiantē cortice exhibet.

bet.

bet. Terebinthina ex omnibus principatum obtinet, proximum locum sortitur R. sine mal
te species.
Lentistina, hoc est, *masliche*, cui succedit pinea & abiegna, picca *maslboom* Belgis, stroblina verò & Colophonia postremum locum occupant. Est autem Resina duplicis differentiae, ut & pix, liquida & sicca quae ad nos ex Noruegia aduehitur: illam *Hers* nostri vocant, Hispani *Herpens*, alteram nempe concretam à speculi nitore, quoniam pellucida est & splendescit, *Spiegelbaere*, Harum vis effectusque est dolores mitigare, vulnera astringendi glutinandi que vi cicatrice obducere, praesertim resina Terebinthina, cuius vires & effectus Hieremias Metaphoricis ad animi vulnera transfert, quae verbi Dei lenimento sanescunt ac sanitatem consequuntur. Itaque in hunc modum exoptulat cum Israelitis: *Nunquid Dominus non est in Sion, aut rex eius non est in ea? Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix populi mei? Et quare valetudo eius desegnitè procedit?* quasi diceret, Obuia est Hiere. loci
cus explicat
197. haec parataque medela quae mentem animumque lacerum sanet, sed filia populi mei, salutis suae oblita, non adhibet remedia vulneribus

ribus suis sordidis & purulentis, non admittit salutaria verbi Dei fomenta & cataplasmata, sed putrescit in vitiorum suorum sordibus, nec vomicas suas exercitato expertoque Medico, nempe Deo detegit, aut curandas offert, penes quem præsentanea sunt remedia medendis exulceratis mentibus, adhibito vino & oleo consolationis & misericordiae, ut Christi parabola indicat de Samaritano, cuius ipse typum gerebat, & viatore saucio ac vulneribus confecto, quo designatur genus humanum astu & malitia Sanae, integritatis & innocentiae integumentis spoliatum, omni vitiorum genere afflictum, & desperationi proximum. Quum autem Deus in scelerum vindictam vulnera nobis infligat, hoc est, inedia, calamitates, clades, infortunia nobis immitat, vult ut ab eodem instaurandae valetudinis praesidia petamus. Qua de re extat suavis cum primis & consolatoria apud Hieremiam concio, in qua Deus indignè ac dolenter fert quòd homines aliunde quàm ab ipso salutis ac sanitatis praesidia conquirant & venentur, quòd idololatriæ, superstitioni, ac ridiculis vanisque cultibus dediti, deserto tam liberali ac

ZAC. 10.

CAP. 2.

munifi-

munifico Domino, tyranno fallaci, insidioso, noxio se dedant. Quocirca non sine causa ad hunc modum cum suo populo exoptulat, *Nunquid solitudo factus sum Israeli, aut terra serotina, quæ vel nihil profusus, vel malignè aliquid profundit? Quare ergo populus meus à me deficit, & se reuersurum negat?* Similitudine desumpta à solo sterili & infœcundo, Belgæ *Driest* oft beyde vocant, ab agris ieiunis, aridis, siticulosis, squallidis, qui sementi inidonei sunt, nec vllas fruges aut fructus in vsum aliquem effundunt, quum longè absit hæc sterilitas à cœlesti patre rerum opifice, apud quem est omnium quæ excogitari aut mente concipi possunt, copia & abundantia, summa vbertas & affluentia, nulli non obuia & exposita, sic vt liceat, si visum est, amplè & inculpatè illius munificentia frui, illius exornari muneribus, ita vt omnibus modis culpandi sint, qui à tam munifico Domino desciscunt, quum nulla subsit legitima defectionis causa, nec quidquam in eo possit desiderari. Quocirca rei indignitate permotus, adducto alio exemplo, scelus exaggerare pergit. *Nunquid, inquit, obliuiscitur virgo ornamentis suis, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? qua redditur*

Hicre. locus explicatus.

oculis spectantium commendatioꝝ nulla certè ratione tam erit sui negligens, vt tale quiddam in animum induxerit. *At populus meus* nulla habita dignitatis suæ-
 que salutis ratione, *oblitus est mei die-
 bus innumeris*. Cæterùm quum Deus saluberrima ac maximè salutaria reme-
 dia afflictis mentibus adhiberi velit, in-
 sultat Ægypti populo, quòd sinistra pa-
 rùmque appolita medicamenta vulne-
 ribus applicat, quibus exasperatur po-
 tius malum, quàm mitescit. Proinde
 commonstrat vnde petenda sanitas, à
 quo salus expetenda: *Ascende*, inquit, in
Galaad, & tolle resinam virgo filia Ægypti.
frustra multiplicas medicamina, sanitas
non erit tibi. Erat autem Galaad vna
 ex sex oppidis, in quam vt in asylum
 & perfrugium se recipiunt qui fortui-
 tò atque imprudenter, nulla destina-
 ta malitia alicui vitam eripuerant,
 eaque ciuitas Leuitis & Sacerdotibus
 assignata erat, apud quos vigeabat lex
 & verbi Dei ministerium. Siquidem
 vt Malachias ait, *Labia sacerdotis cu-
 stodiunt scientiam, & legem ex ore illius*
requirent, quoniam sit angelus Domini ex-
ercituum, hoc est, Dei legatus & inter-

Hiere. 48.

*Galaad Le-
 uitarum
 statio, &
 homicidarū
 asylum.*

*Num. 35.
 Deut. 19.
 Isf. 20.*

cap. 2.

pres cui incumbit docendi munus & doctrinæ studium. Quocirca propheta huc afflictum conuocat, atque à Deo eiusque ministris petendum auxilium demonstrat, alioqui non solùm irrita fore remedia aliunde conquisita, sed etiam damnosa: quod ijs vsuuenit qui in alium, quàm in Deum defigunt oculos, aut conualescendi spem & fiduciam collocant. Sic idem Vates contritæ & conquassatæ conuulsæque Babiloni que est velut scelerum quædam officina, resinam adhibendam conclamat, si forte sanetur. Sed quum salutaria monita respuat atque auersetur, quum ad Dei verbum eiusque monita & vellicationes obsurdescat, vt insanabilem ac morbo deplorato implicitum omnes certatim deserunt, atque aliò se conferunt. Qua metaphora indicat Hieremias. Concionatores sacros ac Dei ministros nulla non remedia adhibuisse sanandis eius vulneribus, medendis animi vitijs, atque extremam impendisse operam eximendis menti erroribus: sed non successisse curationem, omnemque medendi operam frustra insumptam. Quocirca visum est illà relinquere suæ cæcitati, & subijcere

Hierc. 50.

cere Dei iudicio, à quo illi miseranda clades & acerba calamitas, concitatis in illam hostib⁹ ferocissimis, imminet, quod Christus etiam Iudæis euenturum denūciat, qui tot prouocati beneficijs, in Prophetas ac Seruatorem, eiusq³ affectatores immaniter sæuierunt.

Matth. 19.

De Vite seu vinea, cuius partes atque appendices, sarmenta, palmites, malleoli, pampini, clauiculi vel capreoli, uua, racemus, botrus, acinus, vinaceus, seu acinorum granum. Et quàm appositè horum pleraq³ Concionibus ac vaticinijs adhibentur.

Caput 25.

QUum multè passim in sacris Biblijs ad stabiliendam veritatem, ac rei dubiè vel obscuræ faciendam fidem Parabolæ, hoc est, rerum notissimarum similitudines narrationibus adhibentur, tum nullæ magis vel vaticinia vel conciones illustrant, quàm quæ ex vite eiusque sobole desumuntur. Primum enim se offert insigne illud vaticinium Iacob Patriarchæ de

Gene. 49.

de

de Meſſia, qui ex Iudæ ſemine oriundus ſalutem & reconciliationem, reditū- que in Dei fauorem & gratiam mortali- bus attulit, *Nō auferetur ſceptrum de Iuda,* nec dux de ſemore eius, hoc eſt, non deſinet nec abolebitur imperium, donec *veniat qui mittendus eſt,* nempe *Sospitator* ac ſalutis

author **I E S U S C H R I S T V S**, *Et ipſe erit* *Prophetia de Chriſto.*
expectatio gentium, hoc eſt, ad illum gentes ſe conferent, illius doctrinam amplecten- tur, illi fident atque innitentur, illius imi- tabuntur vitam, mores, & ſtudia, *Ligans*

ad vineam pullam ſuum, & ad palmitem vitis aſinam ſuam, Lauabat in vino ſtolam ſeu in- dumentum ſuum, & in ſanguine vuae pallium ſuum. Quo crucis & effuſi ſanguinis my- ſterium exprimitur, cuius virtute expiati ſumus, atque à Diaboli mortisque tyran- nide per reſurrectionis efficaciam in li- *cap. 11*

bertatem aſſerti. Tale quid deſignat Eſa- ias, quum inquit, *Erit in illa die radix Ieſſe,*

Qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes con- quirent & deprecabūtur. Alluſit ad erectum vexillum aut ſignū aliquod q̄ eminus cō- ſpici poſſit, quale nauæ *Baken* vocant, in quod velificantes interdum continenter oculos deſigunt, vt noctu in Cynoſuram aut polum arcticum, quò curſum inoffē- *Simile à vexillo ere- cto.*
 ſe

se dirigant, nec vspiam impingant, aut diuersi rapiantur. Cæterùm quum vitis aspectu sit amœna, pāpinorum ac foliorum pompa, clauiculorum amplexu, vuarum turgescientium vbertate, in statu connubiali vxor numerosa prole fecunda huic stirpi comparatur, quum

Psal. 127. David inquit, *Vxor tua sicut vitis abundans, quæ longè lateque palmites diffundit, in lateribus domus tue.* Sapientia

Eccle. 24. verò sui commendatrix, *Ego, inquit, quasi vitis fructifera, gratissimum vndique odorem diffundo,* hoc est, suauissima eloquia & salutarem doctrinam omnibus profero, quo refici possint, tanquam succulenta ac lapida vua. Quisquis enim huius sermones amplectitur, prosperos successus est habiturus, magnaque in virtute progressus & incrementa. Quam felicitatem Deus per Oseam præclaris aliquot

osae. 14. metaphoris Israël & quisquis in gratiam cum Deo redierit, pollicetur: *Sanabo, inquit, contritiones eorum & diligam illos spontaneè, quo indicat liberalem, & spontaneam, gratuitamque peccatorum veniam, Quia auersus est furor meus ab eis, Erunt quasi ros Israël, & germinabit quasi lilium aut rosa, & erumpet radix eius vt arbores Libani,*

ni, & propagabunt se rami eius, & erit quasi oliua gloria & decor eius, & odor vt libani.

Et germinabunt quasi vinea, & augetur vt triticum, quo etiam affluenter fruuntur.

Horum commemoratione, omnium rerum affluentiam ac prosperitatem indicat, ac florentissimum fore Reipublicę statum, nec quidquam etiam defuturum eorum, quę ad internum animi decus, mentisq; ornamentum spectant: ijs verò qui munificentię diuinę immemores, delicijs ac voluptatibus dediti sunt, ac luxuria diffluunt, contra omnia euentura Esaias denunciat, Cap. 24. nempe vineas extirpandas, nullam fore vindemiam, defuturum vinum ijs qui se inter pocula cantilenis, ac Musicis instrumentis oblectare solent, ac plus nimio lasciuire atque insolescere, illam denique subsequuturam cladem & vastitatem, vt populus quo ciuitates maximè illustrari solent, ad nihilum ferè sit redigendus, sic vt pauci futuri sint residui. Nam tale quid illi euenturum prædicit, quale decussis Oliuis assolet ex olea, & racemis peracta vindemia. Vt em̄ in huiusmodi stirpib⁹ nō ita oīa decerpūtur, quin aliqd restet: ita ex ingēti clade quam

quam perpessi sunt, exiguus aliquis numerus erit reliquus. In eodem argumento versatur per Hieremiã Dominus qui improbos non solùm vastandos, pronũciat, sed etiam fame ac rerum omnium inopia opprimendos adeo, vt desint vuæ vitibus, & non sint ficus in ficulnea, sic, vt deciditibus folijs, nihil ex his sperari possit. Quo designat nulla fore sedandæ famis solatia, quibus corpus possit subsistere, nulla afflictæ mentis fomenta, quibus possit fulciri, denique illos ad vnum omnes, sicut ficus & vuas colligendos, vt nullæ restent reliquæ: quemadmodum si finita messe aut peracta vindemia nihil supersit spicilegij, nulla racematio. Vt autem maturescen-tes vuæ sapidæ sunt & succulentæ, palatumque & fauces sapore grato reficiunt: Sic doctrina sana & salubris, sermo gratiosus & suavis mentes hominum fouet ac refocillat.

Dist. 32. Quocirca Moses doctrinam perniciosam & noxiam, improborum hominum commercia, eorumque vitam, mores, & studia vuis venenatis comparat, quæ animos hominum noxio ac prauo succo imbuunt, mentesque bene institutas, à Dei cultu & religione auertunt: *De vite*, inquit,

*Hierem. 8.
cap. 48.*

*Hieremiæ
locus expli-
catus.*

Dist. 32.

*vt si locus
exploratus.*

quit, *Sodomorum vinea eorum, & de suburba-
ni Gomorra: vna eorum vna fellis & botrus
amarissimus, Fel & virus draconum vinum eo-
rum, & venenum Aspidum insanabile, hoc est,
sermo illorum tam pestilens & venena-
tus est, vt confestim inficiat & perimat.*

Quò spectat illa apud Oseam subsanna-
tio in hos qui superstitiosa doctrina im-
bui, ac cultu pernicioso dementati, re-
spectant ad Deos alienos, vt ebriosi ad
vini pocula & lagenas, *Ipsi, inquit, respi-
ciunt ad Deos extraneos, & diligunt vinacea
vstrarum.* Comparat enim illorum vesani-
am qua rapiuntur ad idololatriam, temer-
lentorum conditioni, qui semper ad cali-
ces & pateras viniq̄e nidorem oculos
ac nares habent intentas, ac conspectis
poculis, vel temulentorū sodalitia exul-
tant ac gestiunt. Cæterum quum in vi-
næ mentionem incidimus, illud obiter
indicandum, Prophetas vitis vuarumq̄;
& aliarum stirpium nomine, nunc rerum
abundantiam ac fertilitatem, nunc inopiã
& penuriam, nonnunquam populi rari-
tatem vel interitum; aliquando frequen-
tiam, & qui ex paucis in numerosam stir-
pem sunt propagandi. Sic Deus apud
Hieremiam eleganti Metaphora Idu-

Cap. 3

Osee loci
explicatus

Esaie. 17.

Cap. 49.

mæos ita spoliandos pronunciat, vt nihil ex illis sit reliqui, adeo vt hostes futuri sint illis paulò clementiores, quàm ipse: *Si te, inquit, vindemiatores aggressi fuissent, reliquissent forte racemum, hoc est, non prorsus te expoliassent, aut omnibus tuis bonis exuissent. Et si fures nocturnique oppressores ades tuas inuasissent, rapuissent quod visum illis fuisset satis, non tamen omnia forte conuassent, sed passi fuissent aliquid superesse: At ego, ait Dominus, ita spoliaui Esau, ita abdita quæque detexi, vt excussis omnibus angulis, nihil celari potuerit, nec vlla supellex sit relicta, quod Belgæ dicunt, *De noppen aflesen*, hoc est, etiam floccos & festucas adimere. Quum autem prorsus odiosa sit & detestabilis Deo superbia & fastus ex rerum affluentia ac prosperitate ortus, qua dulci fortuna eborum insolescunt ac ferociunt, illam tamen acriter contundit ac reprimat, & tales quamlibet inultos prosternendos pronunciat, vt segetes quas messorum plenis vlnis exporrectisque brachijs vellunt, atque in manipulos complicant, sicut etiam ij qui ex paucis futuri sunt reliqui, colligendi sint, vt spicæ finita messe.*

*Hierolam.
 ens explicat.
 tus.*

*Esaiæ 7.
 Esaiæ meta
 p'ora expli
 catis.*

ſe interim pleroſque ſuperfuturos pol-
 licetur, allata alia ſimilitudine; vt vuæ
 in vitibus, & oliuæ in olea. Quemad-
 modum enim nuſquam tam exactè per-
 ficitur vindemia, quin aliqua ſuperſit ra-
 cematio, nec tam diligens oliuarum ex-
 cuſſio, quin vel ſub folijs aliquid deli-
 teſcat, vel in cacumine aliquid ſe profe-
 rat: ita à clade & vaſtitate aliqui ſuperfu-
 turi ſunt, qui in ſpem miſericordiæ ſunt
 reſeruandi, *In die illa*, inquit, *attenua-
 biſur Gloria Jacob, & pinguedo carnis eius
 emareſſet. Et erit ſicut cōgregans in meſſe quod
 reſſuerit, (vt in ſpicilegio aſſolet omnib^o
 manipulis ſublatis) & brachium eius ſpicas
 leget. Interim relinquatur in eo velut racema-
 tio, & ſicut excuſſio oleæ vel lignum vel circum
 oliuarum in ſummitate rami, & ſicut quatuor
 aut quinque in cacumine arboris.* Quo indi-

Eſaiæ. 24.

*Hysopi ef-
fectus.* **H**ysopus hortensis herba eodem etiã
 nomine Belgis cognita continententi
 vice iuri innatat, quod eximij sit odoris,
 ac sapore non ingrato, sic vt elixa quæq;
 non minus salubria efficiat, quã sapida.
 nam pectus & pulmonem expurgat, capi-
 tisque pituitam extergit. quocirca in ex-
 pugnanda pleuresi ac morbo quouis la-
 terali singularem effectum obtinet. Qua
*Leuit. 14.
Num. 19.* ratione visum est Deo herbam hanc so-
 lenni sacrificio adhibere, quũ vel leprosi
 lustrandi sunt, aut scelus aliquod piacula-
 re expiandum, intincto Hysopi fasciculo
 in sanguine passerulorum vel vitulorũ.
Psalm. 50. Quocirca David adulterij atque homi-
 cidij scelere contaminatus, aspergi ex-
 piarique hysopo cupit, quò absteria om-
 ni macula, animi mentisque puritate ni-
 tescat. respexit is ad veteris testamenti ri-
Exod. 24. tus & sacrificia. quæcunque enim purifi-
 cabantur iuxta præscriptum legis Mo-
 saicæ, sanguine cum lana coccina & hyso-
 po aspersa, puritatem sunt consequuta.
cap. 9. Quæ omnia umbram quandam & figu-
 ram exhibebãt, vt Paulus ad Hebræos te-
 statur,

statur. Christi cuius sanguine omnia nostra scelera expiata sunt, ~~_____~~
~~_____~~ Ceterum quum Hyssopi ^{3. Reg. 4.} mentio incidat in libris Regum, ac Solomon differuisse memoretur de arboribus à Cedro Libani usque ad Hyssopum quæ erumpit è pariete: non videtur mihi nostra designari, quæ non est exilis & minuta herba, sed aliquando spicato purpureoque flosculo in sesquipedalem magnitudinem assurgit. Quocirca Adiantum siue capillum veneris illum intellexisse interpretor, cirratis crispisque folijs, quæ nisi murorum aspergines persequitur. & quoniam rutæ folijs affinis est, hanc Belgæ *Steenruyte* vocât, hoc est, murariam rutam. Huic *Trichomanes* affinis iisdem semper locis proueniens, quæ recto stilo eoque iunceo assurgit medijs digiti longitudine, folijs minutis, utroque latere distincta serie concinnoque ordine digestis, virore perenni. vtraque herba eodem habet effectus, atq; ut Hyssopus tussiculosus & anhelantibus, pulmonisq; vitijs medetur. Vocatur autem nunc polytrichi nomine nunc callitrichi, ab effectu, quo capillum confirmant, & nigredine imbuunt, illumque crispum & densum

perficiunt. Quoniam itaque exiguus est
~~stipula~~ stipulus, vix palmari alti-
 tudine, atque è parietinis erumpit, hunc
 pro Hysopo designari arbitror. Nam hic
 illius dicti sensus est, A celsissima quavis
 arbore, ad minutissimam herbam quæ pa-
 rietinis innascitur, omnia illum exactissi-
 mè habuisse explorata.

*De Arundine quæ Græcis Calamus, Bel-
 gicè Riet vocatur, eiusq; differentijs, de lino,
 stipula, quisquilijs & plerisque alijs
 ex quibus similitudines de-
 sumuntur.*

Caput 27.

ARundinis plures sunt differentiæ. vna
 species est læuore perpolita, enodis,
 nullisq; distincta geniculis aut interno-
 dijs, quæ Typha palustris vocatur, qua-
 lis Christo pro scepro regali in manum
 tradita, in affectati regni ludibrium.
 Est huic stirpi scepro regalis aut impe-
 ratorij forma, cuius cacumen duarum
 ferè palmarum altitudine, ac crassitu-
 dine pollicari, densa compactaque la-
 nugine stipatur, quam si manu aut digi-
 tis

*Matth. 27.
 Typha pa-
 lustris quid*

tis demulceas, holosericum aut villosam
 quandam congeriem contrectare te cre-
 das, quæ tamen post dies aliquot dis-
 soluitur in pappos, atque in diffusam la-
 nuginem euanescit. Alia in locis hume-
 ctis atque irriguis passim conspicitur,
 quæ *Canna palustris* aut *Donax* vocatur,
 culmo geniculato, terete, fistuloso, la-
 nuginosâ in cacumine congerie, eâque
 diffusa non compacta. Scatent hac
 passim urbanæ fossiæ quæ mœnia ambi-
 tu muniunt, & in pomerijs paludosa
 loca ac stagnantia. Plebecula apud
 nos æstiuis mensibus radicem huius
 stirpis certatim eruit, quod habeat es-
 culenti quiddam non sine nauseosa qua-
 dam dulcedine, quæ qualitas efficit
 ut apostemata ad suppurationem per-
 ducat, ac spicula spinasque atque acu-
 leos corpori infixos extrahat. Quo-
 niam autem arundo nutanti est cacu-
 mine, auraque leuissima hinc inde
 impellitur, ob id illi assimulantur in-
 constantes, mobiles, lubrici, vacil-
 lantes, volubiles, & qui in dictis fa-
 ctisque, atque in omni vitæ actione non
 satis sibi constant, aut in sententia firmi-
 ter persistunt, nempe arundine magis

*Canna pa-
lustris.*

*Arundinis
radix escu-
lenta.*

*Arundinis
radix apo-
stemata ma-
iurat.*

*Arundine
mobilior.*

volubiles. A quo vitio quum Ioannes Ba-
 ptista esset alienissimus, Christus in lau-
 dem eius constantiæ, & quòd illius do-
 ctrina ac de Messia testimonium veritati-
 forent consentanea, prolixam concioné
 habuit, qua persuasû esse voluit promif-
 cux multitudini, illum arundini vento
 agitatae prorsus dissimilem, vt qui nus-
 quam vacillet, aut aliud stans aliud sedés
 loquatur, vel leui momento à paulò ante
 probata sententia dimoueatur, sed con-
 stantem esse, stabilem, veracem, & cuius
 verbis nulla subsit vel leuitatis vel con-
 stantiæ suspicio. quocirca æquum esse, vt
 quiuis magnificè de tanto præcone sen-
 tiat ac loquatur, illumque nõ ex vulgata
 hominum opinione, sed ex rei veritate
 æstimet. Cæterùm vt reliqua persequar,
 ex Arundinis cõditione desumitur Pro-
 uerbium, *Scipioni vel baculo arundineo ini-
 ti*, de eo qui spem suam ac fiduciam col-
 locat in illo qui nõ solùm non fulcit aut
 præsidio est, sed etiam nocet ac detrimé-
 ta infert. Eadem vtitur Metaphora Esaiã
 teste Rapsaces in obsidione Hierosoli-
 mæ, qua inuictum Deoq; fidentem Eze-
 chiæ regis animum labefactare nititur, o-
 mnibusque machinis ac minis ad dedi-
 tic-

Luc. 7.

Christi de
Ioanne præ-
fontium.

Eccl. 36.

4. Reg. 18

tionem sollicitare. Apud Ezechielé quoque Dominus eadem vsus similitudiné Cap. 29. insultat regi Ægypti, illíque internecionem minatur. Quum enim Israëlitas illius præsidio innixos fulcire studuit, ipse *velut baculus arūdinens confractus*, & sibi vuln^o inflixit, & illos foedè lacerauit, lateribus humerisque vndiq; dissolutis ac perforatis. Quo indicat omnes illorum vires attritas & collapsas esse, omneq; belli robur conuulsum & dissipatum. Sic em̄ Deus, vt Dauid testatur, increpat feras Psal. 67. arundines, hoc est hastatos ac lanceis armatos milites conuellit, labefactat, prosternit ac deijcit, Metaphora desumpta à longis firmisque arundinibus, quales etiam brachij crassitudine spectam^o, quas in acie vibrare solent, atque eminus cuspidem hosti obijcere: quod nūc Turcas in Palestina factitare audio ab ijs qui ea loca religionis ergo frequentāt. Similem cladem Deus stirpi Heroboam intulit, atque Israëlitas idolorum cultui deditos 3. Reg. 14. concussit more nutantis in aqua arundinis, eosque euulsit è terra vberè & foecūda quam à progenitoribus Dei munere erant consequuti. Quo designat illos ad nihilum redactos, atque opibus, poten-

tia, honore, dignitate spoliatos. Ut autē
 Deus desumpta ab arundine similitudi-
 ne, inani fiducia inflatos, & qui rebus ca-
 ducis & momentaneis innituntur, non-
 nunquā conuellit & deijcit: Sic ediuerso
 fragiles, imbecilles, pusillanimos, vacillā-
 tes, mœstos erigit, consolatur, fulcit, ani-
 mumq; egrotum ac labantem salubri do-
 ctrina fouet, instaurat, reficit. Quo refer-
 ri debet insigne illud vaticiniū apud E-
 saiā de Christi lenitate & mansuetudine,
 quę afflictas quasque mētes in spem sala-
 tis erigit. *Ecce seruus meus quem elegi, dilectus
 meus in quo sibi complacuit anima mea. Ponam
 spiritum meum super illum, & iudicium genti-
 bus annuntiabit, non contendet neque clama-
 bit, neque audiet quisquam in plateis vocem
 eius, arundinem comminutam non confringet,
 & linum fumigans non extinguet, non erit
 tristis nec turbulentus, & in nomine illius gen-
 tes sperabunt.* Duabus hisce metaphoris
 nempe Arundinis conquassatę seu con-
 fracti Calami, & lini fumigantis decla-
 rat, quanta Christus erga contritas affli-
 ctasque mentes mansuetudine & cle-
 mentia, quā salubri doctrina in rui-
 nam inclinatos erigat, labentes fulciat,
 mœrentes soletur, imbecilles & vacillan-
 tes

Esai. 42.
 Luc. 4.

Cap. 42.
 Matth. 21.

Esai. 61.

res in fide, instauret, & si quid aliunde accesserit damni atque incommodi resarciat, adeo ut plagas menti illatas leniter tractet & placidè, nihil agat vi, minis, terrore, sæuitia, ut nonnulli feroci & turbulento ingenio, qui lapsos subblata omni resipiscentiæ spe, sæuiùs tractant, quàm mansuetudo Christiana exigat. Similiter nec linum fumigans extinguet. Quæ similitudo desumitur à lychno pensili, siue elychnio, vel spupa, vulgo *Lement*, quod oleo imbutum flammam alit nonnunquam subobscuram & fumidam minusque luminosam, ubi vel pinguedo desit, vel parciùs illa fouetur. itaque hac comparatione designat fidem modicam, debilem, vacillan-
tem, inclinatam, quæ tamen non profus extincta sopitæque est, licèt aliquando sit extinctioni proxima. quã Christº, & quisquis eius ministerio fungitur, nec extinguit, nec opprimit, sed tantisper dũ aliqua pietatis scintilla emicat, & subsit mēti vel exiguus igniculº, nutrit, fouet, exuscitat, atq; animum Spiritus sancti flabello accedit & illustrat, ut discussa omni caligine, lumē fidei & pietatis perspicuè eluceat, ac longè lateq; in vsum proximi se dif-

Esaiæ locus explicatus.

fun-

fundat. Ita autem Deus doctrinam suam quæ est velut fomentum animæ, mentisque pabulum, temperat & moderatur, ne quis nimia seueritate possit ab instituta professione resilire, atque ab Ecclesia alienari, nec etiam lenitate & mansuetudine nimia, tanquam molli educatione corrumpi, ac seueritate quadam oscitante ac supina ad omnem virtutem obtorpescere. Siquidem iudicij seueritate in officio continentur impij, imbecilles lenitate & mansuetudine. Sic in Euangelio quo cuique salus denunciatur. *Dulcia permixta amaris*, hoc est, consolationes minis, & amara dulcibus, hoc est, minæ consolatione mitigatæ. Per fumum & vaporem nebulas: per foenum festucas, paleas, stipulas, fauillas, pulueres, quisquilias, aliâque reiectamenta designantur in Biblijs quum homines, tum res viles, leues, inanes, futiles, minutæ, nihili, nauci, nulliusque momenti vel pretij, & quæ plus detrimenti, quàm commodi adferunt. Ex his variæ & multiplices similitudines à sacris scriptoribus sumuntur, quibus narrationes suas exornant. Sic Deus impios vt paleas dissipandos pronūciat, exurendos vt stipulas, vt puluerulenta quæ-

Doctrina Christi quid mentis præstet.

Quisquilias & alia reiectamenta quid designent.

Psalm.

Ejais. 17.

quæque discutiendos, vt quisquillas a-
 liæque ventiludibria dispellendos. Quò ^{Cap. 21.}
 spectat illa apud Iob sententia. *Lucerna*
impiorum extinguetur, hoc est, splendor eo-
 rum, gloria, honor, decus, magnificentia
 obscurabitur & exolefcet. *Et erunt impro-*
bi velut paleæ ante faciem venti, & sicut sauilla
quam turbo dispergit, hoc est repentinò fun-
 ditus comminuentur. Sic Esaias trituran-
 dos pronunciat Moabitas, & quicumque ^{Cap. 25.}
 Dei verbo obsistunt, vt teri solent paleæ
 in plastro, & non minore negotio absu-
 mentur, quàm ignis deurit stipulam ari-
 dam. Non minus atrociaminatur ijs qui ^{Cap. 5.}
 consuetudo peccandi in naturam a-
 bijt, & vitijs suis iam domesticis atque as-
 suetis occalluerunt. *Si mutare potest Æthi-*
opi pellem suam, & pardus varietates suas, hoc
 est, tegmen maculosum illi natiuum, &
im poterit benefacere, quum malis estis assueti.
Quocirca ego vos dissipabo tanquam stipulam
que vento rapitur in deserto. Simili clade pe-
 nituros denunciat apud Esaiam illos qui ^{Cap. 40.}
 cultus adulterinos stabiliunt, & omne
 præsidium ac fiduciam in idolis consti-
 tuunt: *Eritis, inquit, sicut quercus defluentibus*
folijs, & sicut hortus absque aqua. *Et erit ser-*
uando vestra, hoc est, Deus ille ficulneus,
 cui

Cap. 8.

cui innixi estis, *vt favilla stupea, & opus vestrum quasi scintilla, & succendetur utrumque simul, nec erit qui extinguat*, hoc est, Omnis illa pompa ac spectaculum fictæ religionis abolebitur incendio, vt purgamenta lini & stupea cõgeries (nostrum *verck oft vlas* vocant) accensa face deflagrant. Cæterum vt reliqua persequar, Amos propheta acriter insectatur negotiatores frumentarios, quòd quum granaria habeant onusta frugibus, in annonæ penuria famelicam turbam deglubunt, ac præter stateras dolosas, trutinamque accisam ac parum æquam, qua populares defraudant, tenui plébeculæ pro sincero tritico quisquillas; paleas, glumam; acus, hoc est, peripsemata seu purgamenta furfuribus deteriora obtrudunt, ac cariùs diuendunt (*Belgæ proverbiali sententia Caf. voor ter ve* vocant) ac fallaci astu, inopia pressos reddunt sibi oberatos atque obnoxios, vt non liceat aliò diverti, etiamsi merces vilis prostant. Quoniam nemo debitorum Græca fide, hoc est, prompta numerataque pecunia emptionem omnium creditoribus transigit. Quod si cui libeat hanc prophetæ Satyrâ excutere, quam con-

tra hos instituit, qui plus nimio quæstui inhiant, magnoque in opum detrimento precia rerum intendunt, dilucidè perspe-cturus est, quàm graphicè atque ad viuū nostræ ætatis homines suis coloribus de- pingat, & quid Deus illis minetur, qui pauperes absorbent, atque egestate op- pressis victum vitæque subsidia subtra- hunt. Verùm ijs nullis, sermonem refera- mus ad Metaphoras, quæ ex inutili ac vo- latili hac congerie defumuntur ad illu- strandas res veras ac solidas. Deus quum apud Hieremiam verbum ac doctrinam suam cum primis salutarem, efficacissi- mam in erigendis pascendisque fameli- cis mentibus prædicet, tritico illam cõ- parat, quòd solidum alimentum corpõ- ri præstat, vt illa animæ: doctrinam verò inanem, superstitiosam, adulterinam, fu- catam, instabilem, fallacem, noxiam, in- frugiferam somno ac paleis. *Quid tritico,* 2. cap. 6. *inquit, cum stramentis & paleis, hoc est, quid vanitati cū veritate? quid somno inani ac fallaci cū re vera, certa & indubitata? quid densissimis tenebris cum clarissima Euāgelij luce? Paleis etiā metaphora Io- annes Christi præco vtitur quum acriter instigat sôcordes ad amplectendā oblatā salu-*

*Quid discri-
minis inter
Dei verbū
& nugas
hominum.*

Matth. 3.

Simile à tri-
tico & pa-
leis.

salutem. adesse enim Messiam qui acce-
pto in manu ventilabro, expurgabit aream
suam, & congregabit triticum suum in horreum:
paleas verò exuret igni inextinguibili. Quibus
verbis indicat pios recipiendos in æter-
na tabernacula post exactos huius ævi la-
bores: impios verò æternis incendijs de-
stinandos. Vt autem Ioannes magna se-
ueritate commonefacit populum officij
sui, & hortatur ad resipiscentiam adhibi-
tis parabolis de securi arbori admota
mox excidendæ, de secernendò tritico
à paleis: ita Christus cui semper fuit odi-
osa ac detestabilis hypocrisis, hoc est si-
mulata sanctimonix species, fictaque pie-
tatis umbra, adducta trabis & festucz si-
militudine, acriter castigat illos qui plus
nimio sunt oculati in alienis vitijs, ac mi-
nutissimos errores curiosè obseruant,
eosque exaggerant in immensum, quum
vitijs suis maximè blandiantur, eaq; ita
extenuent, vt in nihilum recidere patian-
tur. Quò autem huiusmodi vitiosi affe-
ctus & complures alij, nempe philautia,
hoc est, cæcus amor, sui que fiducia & fa-
stus arrogatia, animi elatio, proximi de-
spectus, odium, ira, vindictæ cupiditas ho-
minum animis eximantur, sacri vates ac

Matth. 7.

sapientiæ professores mentes illorum ad modestiam suique cognitionem ac naturæ notitiam reuocant, vt obseruare condiscant æui huius breuitatem, & quàm fitinanis, fugax, fragilis, caduca, euanida vita mortalium: & quum innumeris malis exposita, tum angustis arctisque finibus terminata, breuissimis spatijs circumscripta, sic vt ab ijs appositè spiritus ipsaque vitæ qua homo subsistit, somnium censeatur, fumus, vapor, halitus qui confestim euanescit, atque in aëra diffunditur, umbra, bulla, foenum, & herba cito arefcens, flos & folium mox deciduum, & vt Iob ait, vêtus qui per aëra voluitur. Quibus metaphoris designant sacri vates gloriam, decus, magnificentiam, & quidquid est humanæ sapiëntiæ, quidquid fortitudinis & prudëntiæ, vanum esse, fluxum, caducum, ruinosum, nisi stabili atq; æterno Dei verbo fulciatur, nisi celesti virtute sustentetur. Hæc omnia scripturæ testimonijs abunde stabiliri possent, sed opus in immensum cresceret. Quocirca quædam in margine designasse sufficiat, quæ studioso auidoque lectori, si perquirere velit, omnium specimen sunt exhibitura.

Iacob. 4.
Psal. 36.
67. 101.
103.
Iob. 8. 14.
13. 7.
Esai. 9.
45.
Osee 13.

Esai. 40
Iacob. 1.
1. Pet. 1.
Eccle. 14.

De Cucumere & plerisque alijs her-
bis quarum in Biblijs fit mentio.

Caput 28.

Cucumis vel cucumer, Belgicè *Concum-
mer*, notior est, quàm vt describi de-
beat. Hunc autem & plerasque alias her-
bas Hebræis atque Ægyptijs fuisse vsui
Bibliorum historia commonstrat. Quum
enim Moses vexaretur à populo Israëliti-
co, ac vulgus promiscuum flagraret desi-
derio carniū: *Quis*, inquit, *dabit nobis*
carnes ad edendum? recordamur piscium
quos in Ægypto comedimus. In mentē
venerunt cucumeres, pepones, porri, ce-
pe, & allia. Istis autem non solūm plebeij
vtuntur, sed etiam patrij partim in ob-
sonijs & condimentis, partim in aceta-
rijs cum oleo, aceto & pipere ad acuen-
dam cibi aviditatem. Erexerunt olim in
vinetis & cucumerarijs casas & tugurio-
la, quod etiam hodie Galli & Belgæ faci-
tant, in quibus custodes excubabant, ne
quis alienos prouentus inuaderet. pera-
cta autem vindemia, ac sublatis cucume-
rum aceruis, subducebant se excubito-
res, ac gurgustia deseruerunt, nullaq; am-
plius conspecta hominum frequētia. Ab
hac

hac solitudine defumit similitudinem E-
 saias cōtra Hierusalem, quā pronunciat
 desolandam ac redigendam in vastitatē,
 vt vix tenue vestigium supersit, futura sit
 velut in deserto vineto & cucumerario
 tugurium vacuum. *Et erit, inquit, filia Siō,*
vt umbraculum in vinea, & sicut tugurium in
cucumerario, & sicut ciuitas obsessa qua vastat-
ur. Baruch autē statuas, delubra & simu-
 lachra idolorum non plus terroris incu-
 tere ait, quā tuguriū in cucumerario.
 Nam *quale est, inquit, formidō aut terricola-*
mentum in cucumerario nihil custodiens: Tales
sunt istorū Dij lignei, aurei & argentei, aut qua-
lis est in horto Rhamnus aut spina alba cui auicu-
le insident. Alludit ad Priapi statuam quæ
 in hortis collocari solet ad abigēdos ter-
 rendosq; nocturnos fures. Quod huius-
 modi versibus indicat Horatius qui Ba-
 ruch verbis prorsus consonat, ac pari ir-
 ritione vulgi superstitionem exagitat.

Olim truncus erat ficulnus, inutile lignum,
Quum faber incertus, scamnū sacer etne Priapū
Maluit esse Deum: Deus inde ego surum auūq;
Maxima formidō, nam fures dextra coercet,
Obscānōque rubet porrectus ab inguine palas.
Ast importunas volucres in vertice arundo
Tirrei fixa, vetatque nouis considere in hortis.

Caput 29.

Cap. 4.
3. Reg. 19.

VT Cucurbita umbraculum & velut opus topiarium Ionæ præbuit, atque à Solis æstu liberavit: Sic iuniperus Helicæ ex itinere lassæ ac defatigato umbram exhibuit. Quum enim vates hic profugus cessisset furori Iesabelis, ac loca desertâ peragraret, sub quadam Iunipero resedit. Hoc siquidem arbutum quum densius frutificetur, ad arcendum solis calorem non est incommodum. Quocirca mœsto & delassato fuit is secessus, molesti itineris solatium, quum autem his paululum respirat inedia tædiôque cōfectus, finem vitæ sibi imponi cūpit. Cæterum quum somnus (vt sic constitutis affolet) obreperet, ac ille paululum obdormisceret, ecce aderat genius, & illum ad cibū capiendum inuitavit, oblato pane cinericeo, & aquæ poculo, quo refocillatus rursus iter ingressus peruenit ad montem Oreb in cuius spelunca noctem illam securè peregit tutus ab insidijs illorum qui furibundæ mulieris mandato Dei prophetas ad mortem rapiebant. Quæ documento cuique esse debent, Deum

Helicæ profugus.

in vitæ huius stadio miris modis suos exercere, verùm non profus destituere, quos tametsi calamitatibus premi patiantur, nunquam tamen illos opprimi sustinet. Job quum ex tanto opulentia & felicitatis gradu in extremas calamitates esset deiectus, deplorat se irrideri ac subsannari à sordidis infimæque sortis hominibus, qui præ egestate atque alimenti inopia victum in syluis venabantur, ac Juniperi rubique baccis, atque herbarum radicibus famem sedabant, vt conspiciamus hodie validos vagosque nebulones, quos nostri à liguriendis ollis (nam encenia festaque Genialia passim confectantur) *Pot boenen* vocant, radices Iringiorum, dauci, pastinacæ sylvestris eruerè, atque acinos rubique mora ex sentibus & virgultis decerpere.

De Labrusca.

Cap. 30.

[Abrusca vitis est sylvestris, vnam proferens gustatu peracerbam, quæ non maturescit. Hunc fructum quoniam nihil gratum palato proferat, Deus moribus & nature hominum deprauatæ apud Esaiam accommodat. Quum enim for-

mandis colendisq; Indæorum mentibus nihil non operæ, nihil non laboris impédisset, omnis labor & industria frustra insumpta est. Quantumvis enim studiosè atq; accuratè vineam suam excoluerit, nihil effectum est, nec vuas vllas lapidas produxit, sed labruscas, hoc est, acerbas & immaturas vuas. expectauit ex tam diligenti cultura indicium, æquitatem, mores inculpato, vitæ integritatem, gratitudinem erga tam sedulum atq; industriũ cultorem: sed vice versã, prolata sunt acerbissima quæque, iniquitas, iniustitia, virtutum neglectus, odium, ira, indignatio, ingratitude erga tam munificum animi mentisque cultorem. Eãdem vocem accomodat impijs quibus Deus in obliuionem & contemptum deuenit, quorum irritum fore conatum indicat, ac frustra illos laborem insumpturos excolendis vineis, Sic In die, inquit, plantationis tuæ labrusca proueniet. plantabis plantationem amœnam, sed germen alienum conferes, hoc est, tametũ amœna plantaria humo commiseris ex generosa vite desumpta, sic vt omnia tibi spem optimã polliceantur optimæ vindemiæ, vbi aduētare incipiet maturitatis tempus, pro su-

missimo fructu labruscas percipies. Similiter in segete quę maturius ad messem deuenisse tibi videbitur, peribit tibi speratę annonę prouentus. eo siquidem die quo demetendę erunt fruges, ac messi insistendum, alieni subito irruent ac depopulabuntur segetem, nec quidquam in horrea conuehes eorum quibus tã seculam curam impenderis. De his paulò fufus superius quędam enarrata sunt.

*De mentha, ruta, anetho, cumino, quę
Christus parabolis adhibet in insectanda
Phariseorum auaritia, & fucata
Religionis sanctimonia.*

Caput 31.

HERBę istę in crebro usu sunt apud omnes quum plebeios tum patritios, ac passim in compitis & triuijs prostant venales. Quoniam autem holitores visi sunt aliquem quęstum ex ijs consequi, Pharisei decimarum exactionibus etiam hęc grauare cęperunt, atque aliquid lucri ex ijs corradere. Quocirca quum CHRISTO inuisa esset simulata Religionis species, atque auaritia Scribarum detestabilis & odiosa, insectatur

*Math. 23.
Luc. 11.*

illos acriter & feuerè, qui omnia ad compendium suum rapiunt, ac minutissima quæque consecantur, quum illa quæ multum habent momenti ad summam pietatem & in quibus consistit columen Religionis, negligant, nec ad ea magno-
pere sint intenti. Sic in extorquendis decimis adeo sunt superstitiosi, vt è vulgaribus holeribus mentha & anetho quæ Belgis *Dil* vocatur, decimas exigant, quum pro nihilo ducant iudicium, misericordiam, fidem, quæ virtutes illos commonefaciant, ne quem afficiant iniuria, vt egenis subueniant, ne quem fallant periurio, sed cuique fidem seruent. itaque ijs neglectis quæ sunt in Religione præcipua, suum negotium agunt, suumq; questum ac commodum plus satis spectant: in maximis cæcutientes, in minimis mirè oculati.

De Sinapis vi & natura, cui Fides ac Dei verbum comparantur.

Caput 32.

QVò omnib⁹ innotescat ac persuasum sit, quàm salutaris sit doctrina Evangelica, quæ mentes hominum in Deum eiusque noticiam erigit, ac fide solida im-
buit,

buit, Christus multis varijsq; parabolis ex rebus passim obuijs desumptis, nulli non mortalium ad hanc amplectendam autor est, & instigator. Comparat autem regnum celorum, hoc est, doctrinam Evangelicam quæ fidem alit ac fouet, semini, margaritis, fermento, sâgenæ, siue verriculo, grano Sinapis minuto quidem illi & exili, sed quod vi efficaci & adurentem torpentem linguam vellicat, ac palato languescenti saporem gratum excitet. Sic omnes nationes huius semine comminuto attritôque manuarum vel trusatilimola, affuso aceto vel omphacio (agrestem Galli, Belgæ *veruijs* vocant) condimenti vice vtuntur. Quemadmodum autem Sinapis minutissimum semen solo commissum, vbi adoleuit, in stupendam proceritatem assurgit, ac longè latèq; ramos diffundit adeo vt alitibus & vmbra- culum & nidulandi commoditatem præbeat: ita verbum Dei & fides minime otiosa tametsi in speciem humilis videtur & exilis, se tamen sensim propagat, atq; vt fructifera frondosaq; arbor, vires, incrementa suscipit. Rursus vt Sinapisæus, hoc est, cataplasma ex contuso sinapis semine, Belgæ *nieuwe ghemalen mostlaert* vo-

Matth. 13.

Luc. 13. &

17.

Marc. 4.

Simile à fleur
de rapis vig
nisa.

*Simile à si-
napi cata-
plasmate.*

cant, membris stupidis vel letargo, verti-
gine, apoplexia, paralyfi, epilepsia oppres-
fis motum sensumq; excitat, atq; inul-
cerata non nihil cute, sanitati restituit: in
~~facie. Deinde in cubo facie stupidas corporales
quos non valet corrigere & inflammata, et quod
quodammodo est in facie rigitas vel hinc hinc~~

*Par effe-
ctus verbo
Dei & si-
napi.*

~~pendimus.~~ Quocirca ardor & acrimonia Si-
napi, saporque feruidus & ignitus, qui
non sine narium vellicatione lachrymas
elicit, ac caput sternutamēto à pituita ex
purgat, appositè verbo Dei assimilatur,
quod etiā mētes cōcutit, vrit, & inflam-
mat, atq; animos lāguidos & oscitantes
ad pietatis studia incitat atque accendit,
& nonnunquam poenitentiae lachrymas
extūdit. Quum sollicitudinem ac curam
rerum terrenarum, qua ferè discruciani

Matth. 6.

solent anxiae mētes, Christus animis ho-
minū eximit, lilia nos contēplari vult, nō
hortensia quibus cultus adhiberi solet,
sed agrestia ac sponte nata. Itaque horū
exemplo in munifici patris fiduciam nos
excitat, qui nobis de pabulo & comnea
tu affluenter prospicit, vt alitibus: de vi-
ctu, de nitore cultūque vestium, vt lilij
agri, quæ tam nitidè tamque operosè ex-
cultæ sunt, vt ac Solomon quidem Re-

quam amplissimus conspici potuerit vel
 cultior vel ornatior etiam quum in sum-
 mo splendore esset constitutus. Quam-
 obrem Christus summo studio inhiare
 nos vult doctrinæ Euangelicæ, ac rerum
 cælestium contemplationi insistere, adeo
 vt nihil nobis defuturum polliceatur ea-
 rum rerum quæ in hac fragili vita & ca-
 duca necessariæ sunt, vt etiã vltro ac spõ-
 tanea Dei liberalitate sint accessuræ.

*De Hedera quæ Belgis vele Cleuer oft
 Clemmer boom vocatur, quòd arboribus
 ac parietibus tenaci ample-
 xu adhaerescat.*

Cap. 33.

Hedera quæ Ionæ prophete aduersus ^{Cap. 4.}

Solis estum vmbraculum præbuit
 (quanquam alij Cucurbitam satis appo-
 sitè verterunt) ab herendo nomen sorti-
 ta est: quòd natura sit sequaci, omnibus
 quæ se affigat. Hinc Persius,

*in præ-
 nio.*

*Heliconidasque & pallidam Pirinen
 Illis relinquo, quorum imagines lan. bunt
 Hederae sequaces*

*Hedera
 Baccho sã-
 cra.*

Quum autem hæc arbor Baccho poë-
 tarum

tarum præfidi fit confécrata, vt olea Mineræ, ob id poëtæ hac coronari solent, quemadmodum lauro victores.

Idem. 7.

Sic Virgilius,

Pastores hederæ crescentem ornate poëtam.

Et quum Augustum orbis domitoré suo poëmata celebraret, allegoricôs petit suo quoq; carmini locum esse inter eius triumphos, ac patiatur hederá qua poëtæ exornari solent, inter lauros Imperatoribus victoriosis dicatas, nonnullum locû obtinere.

Laureus Victoriae signa.

Idem. 8.

*A te principium, tibi desinet. accipe iussus
Carmina capta tuis, atque hanc sine tempora
circum*

Inter viatrices hederam tibi serpere lauros.

Quum autem superstitionosa gētilitas Bacchi orgia, hoc est, sacra Liberi patris tertio quoque anno (vnde *Trieterica* dicta) solenni ritu celebraret, ex hac virente frōde ferta & coronas confecit. Sic in li-

Idem. 6.

bris Machabæorû Antiochus Iudæos cōgisse legitur, vt detestatis patrijs legib', contemptisq; diuinis institutis, bacchátiû more hederæ redimiti orgia celebra-
rent, & qui id facere recusaret, morte ple-
teretur. Quòd autē hæc arbor quæ per-
petuo frondet, nec vnquam folijs desti-

*Hæc arbor
Bacchoe sa-
cra.*

tuta est, Baccho sacra sit, hinc ortum putato, quòd ebrietati obsistat, ac discutientis capitis doloribus ex temulentia contractis sit accommoda, folijs etiam aut ramusculis foris capiti admotis, sic, ut videri possit huius arboris umbra Ionæ vati nò incommoda, ut quæ capitis grauedinem ex æstu & lassitudine contractam discutiat. Mira autem describitur à Cato

nevis & natura Hederæ . Si enim poculum ex ligno eius cõficiatur, & vino impleatur, si id dilutum sit atq; aquæ mistum, continuò vinum effluit, atq; infernè per lignum diffunditur. Tanta est enim inter hæc *antipathia*, hoc est, discordia, ut alterum alteri admisceri non sustineat, sed vasculum hederaceum vinum respuat. Ceterum an hederæ fuerit quæ Ionam ab ardore Solis tutata sit, & quam indignanter tulit exarescere, radice à verme erosa, nonnulli interpretes, tum etiam Augustinus ambigit, quum Cucurbita in eum usum sit accommodatior, quã vox Hebræa designare videtur, quòd amplissima folia proferat, atq; claviculorũ amplexu in sublimenitatur, opusq; topiarium citissimè perficiat, sub quo captare opacum frigus, atque æstum solisque ardorem propulsare

*De reruñ.**Hederæ natura**Hederæ vino obsistit.**Cucurbita.*

sare liceat. quum enim infrigidantis sit naturæ, feruido cœli statu foris corpus à colore tuetur: intus etiam atque in corpus admissa intemperiem ex æstu contractam mitigat, vt acetaria ex cucumere, milone, pepone, citrullo, lactucis, atriplice, portulaca confecta, quæ primis mensis inferri solent, atque etiam eorum nonnulla naribus admoueri, quò spiritus collapsi recreentur.

*De Moro arbore & fructu eius Belgis
Moerbefien vocato à colore atro
& nigricante.*

Cap. 34.

MORUS arbor Belgicæ nationi notissima æstiuis mensibus in usum refrigerandi expetita, caudice est vel trunco valido, cortice ubi adoleuit, scabro, nec villo læuore perpolito, ligno intus colore buxco & subflauo, folijs in expansa manus modum dissectis, ficui non adsimilibus, fructu oblongo, ouali, granoso, primū candido, quū pubescit, rubro, maturitate nigricante. arborū omnium postremo floret, nec in folia floresq; se expandit nisi verstable sit, quasi nolit vllam hiemis

iniu-

iniuriam aut aëris inclementiam perpetuat quæ omnium primò fructum maturum & esculentum edat. Inficit Morum manus sanguinolento colore vbi maturuit: eluit extergetque maculas ac nequos immaturum, hoc est, album ac nondum rubicundo colore perfusum, sic vt nihil necesse sit aquam aut quid aliud extergendis manibus adhibere, sed succum tantum mororum quæ adhuc virescunt. Fructus huius arboris salubriter expetitur in refrigerandi vsu æstiuis præsertim mensibus quibus potissimum viget, idque in prima mensa atque ante cibum assumptus, nam peracto prædico aut coena in corpus admissus putrefcit, ac morbis ex corruptione excitatis seminaria ministrat, vt Cerasia, pruna, corna, persica, vusq; recetes &c. quæ ante cibum refrigerant, sitimq; sedant, ac calidam hepatis intemperiem mitigant ac reprimunt. nec verò grauatur post cibum admittere soleo, modò horum fructuum succus deglutiat non admissus in corpus hora quãdo edenda. cartilagineo illo stamine quod à pediculo cui fructus adherescit per morum se porrigit. sic enim vino exhilaratis fumos reprimunt, vt poma succulenta, punica, arægia, limo-

limones, & mala Citrea quæ absoluto prædio hoc efficiunt, vt quis minus ebrietati succumbat, & mens illi minus fumo ac vapore vini obnubiletur. Sic enim à naturali ratione non videri possit alienū, nec valetudini contrarium quod Horatius cecinit.

Ille salubres

lib. 1. saty. Æstates per agit, qui nigris prandia moris

4.

Finiet

Alioqui si affluentius deuorantur mora, vt à lasciuis ac petulcis puellis assolēt, substituendum est, *Incipiet*. Conficitur ex mori arboris fructu, tū ex eo qui ex Rubo colligitur (vulgo *braembesien*) medicamentum aut *ἐλαργμα* quod *Diamoron* vocatur, reprimendis vuulæ ac tonsillarum fauciumque tumoribus aptū. Adimia autem aliquando hæc solatia ac naturæ fomenta improbis qui vel Dei munificentiam non agnoscunt, aut eius donis abutuntur, David passim testatur, inter hæc alias quoque vitæ delicias complexus.

Psalm. 77.

Consumpsit, inquit, bruchus & locusta frugum illorum, grando vites, & pruina moros eorum. Sæpius enim contingit aëris inclementia atque intempestiuo gelicidio florescentes vineas, moros, segetem, oléas ita confici, vt nullus proventus ex illis percipiatur.

Cate-

Cæterùm quum in Mori mentionem in-
 cidimus, obiter enarrandum quod in
 Machabæorum historia scriptum est. 2. Mach. 6
 Quum enim Antiochus Syriæ rex Iu-
 daeis esset infestus, atque omni armorum Historia
 ex lib. Ma-
 chab.
 genere illos oppugnaret, duos & trigin-
 ta Elephantos, in illorum dorso turribus
 ligneis erectis, armatòque milite instru-
 ctis, in aciem produxit, & quò belluæ ef-
 feratæ in pugna essent ferociores, obiece-
 runt illis rubicunda velamina mororum
 atque vuarum rubentium succo perfusa. Elephanti
 rubro colo-
 re efferrantur
 nam sanguinolento colore exasperan-
 tur elephantes, atque in hostem sunt a-
 trociores, maioriq̃ue impetu feruntur.

De Sycomoro & Caprificu.

Caput 35.

SYcomorus vtriusque partis nomē ex-
 primit adscito à ficu & moro noīe, Cu-
 ius fructus est Sycaminos. Arbor descri-
 bitur à Dioscoride & Plinio amplissima,
Sycamori
 descriptio.
 ficus similitudine, folijs moro proximis,
 quæ fructus edit ignavi gustus, insipidos
 & immaturos, quos non ramis vt ficus,
 sed caudice ipso gerit, caprificis similes,
 & qui non maturescunt, dulciores tamē
 præmaturis ficibus quas *Grossulos* vocāt,
 M nulla

- Luc. 19.* nulla intus granorum congerie. Præbuit hæc arbor Zachæo qui Christi videndi erat avidus, suggestum, quū enim statura pusill^o esset, in Sycomorum se subduxit, velut procul à fordjdis ac caducis rebus, vt illi Iesus esset conspicuus, sic vt in Zachæo typus sit expressus gentium, quib^{us} factus est aditus in coetum confessumq; fidelium per fidem in Christum; cuius
- Matth. 21.* quanta sit vis & efficacitas, ficus arefactæ portentosum ostentum declarat, cuius exēplo Christus extimulat Apostolos,
- Lucæ. 17.* vt illā in mentibus suis foueant, eaq; pollicetur tantū accessurū roboris & potentie, vt si Sycomoro imperent vt eradicetur, & in mare se trāsferat, illorū iussis obsequaturā: tū etiā, si visum sit, montē loco dimouere, atque id exigat profectus
- Matth. 17.* Euāgelij, cōfestim atq; absq; mora perficiet quod facere iussus est, modò adsit in
- Marc. 11.* Deū fides minimè vacillās, eāq; vim habeat quā granū Sinapis: quod tamen si minutū sit, tamen attritū exērit acrimoniā suam, ac nares vellicat, totumq; corpus excitato sternutamento concutit: itaq;
- Lucæ. 13.* appositè fides & doctrina Evangelica huic grano comparatur, quòd mentem hominis inflammet, atque in Dei amo-

rem ac venerationem rapiat, qua de re superius. Ceterum ut ad Sycomorum oratio recurrat, Esaias acriter insurgit in populum Ephraim & Samariæ incolas, quòd superbo atque elato animo Deo insultarét atq; illuderét. Quum enim illos cladibus ac calamitatibus afficeret quòd ad resipiscentiã reuocaret, cõtemptui illis fuit Dei manus, & pro ludibrio habitas: sic ut nihilo facti sint emédatiores, ut pueri insolentiores quàm à parente flagris cæsi, obstinatè persistunt ac se détèriora facturos pollicentur. Quum autè plage illos ad saniorè mentem reuocare deberent, facti sunt obstinatiores, magisque præfracti, calcitrosi, refractarij. Sic enim allegoricòs ac figuratà locutione ludibrio habent illatas clades, incendia, ruinas ædibus suis immissas: *Lateres ceciderunt & collapsi sunt: quadrato lapide eoque expolito edificabimus. Sycomorè succisæ sunt, Cedros substituemus.* Quasi dicerent, Exiguum est, nulliusquè momenti damnum ac detrimentum quod perpessi sumus, minimo negotio paruisq; sumptibus resarcietur: imò omnia magnificentiùs instaurabuntur ac spectabiliùs. pro lateritijs marmoreas ædes erigemus. pro Sycomorò

Cap. 9.

Esaiæ loc.
cum explicat.
tut.

hoc est, vulgari passimque obuiio ligno Cedrina laquearia erigemus, omniaque operosius perfici curabimus. Quamobrem quum obsurdescerent ad Dei vellationem ac monita, omniaque illis essent non sine irrisione despiciata, Deus iritatus scelerum continuatione, extenta manu atrociora illis inferre meditatur, quod moniti atque acerbè castigati non referret pedem, atque ad percussorem confugerent. Huius arboris metio etiam fit apud prophetam Amos, qui quum neque propheta esset, nec ex propheta oriundus, nullisque artibus liberalibus institutus, sed rusticanis negotijs ac pastoralivita assuetus, adscitus est à Deo in prophetici muneris functionem, illique mandatum est, ut contra Hieroboam Regem & Amasiam Sacerdotem horrendum vaticinium fulminaret. cuius conatibus quum obsisteret Amasias, Amos primùm excitatione se purgat, quod cogatur hanc functionem obire, tametsi nec propheta sit, nec propheticis institutis ab incunabulis imbutus. quocirca quum hoc onus illi à Deo sit impositum, illi potius quam Regi & Sacerdoti obsequendum. Amasias instat & suadet, ne pergat vaticinium

Cap. 7.

Amos loci explicatio.

in Regem proferre, sed in Iudæam se subducatur extra Israëlitos limites, suæque vitæ fuga consulat, ne illum ad vincula, mox ad supplicia rapi contingat. Amos exertè ac palam vocationem suam tueretur, nec in animo sibi esse testatur vt eâ deserat, aut ab imperata legatione sit discessurus. Itaque Amos ingenuè fatetur se non esse prophetam, nec prophetæ filium, sed armētarium seu bubulcum aut pecuarium qui Sycomoros vellicet, hoc est, Caprificos decerpat & colligat. *Verum abduxit me (inquit) Dominus Deus (quē psal. 77. admodum etiā David de post foetantes ad regni solium euectus) quū sequeretur gregem, & dixit ad me: Vade propheta ad populum meum Israeliticum.* Itaque neglecto Regis & Amasiæ Sacerdotis mandato vaticiniū suū liberè exequitur, atque vtrique in temecionem denunciat. Qua fiducia etiam vsi sunt Apostoli, quum interdictū illis esset à Phariseis, additis minis, ne omnino loquerentur neque docerent de nomine I E S U. Petrus enim & Ioannes *Act. 4.* confidenter, sed citra contumeliam respondērunt, An iustum sit in cōspectu Dei vestris potius iussis obtemperare, quàm Dei, vos qui legis præcepta tenetis, iudicate.

cate, non enim possumus quæ vidimus
& audiimus, non loqui.

*De malo Punico, vulgo Gra-
naet appelen.*

Caput 36.

Malus Punica à Punica Carthaginen-
si regione, & à corticis colore nomé
obtinēt *Granata*, quòd mala rubentibus
granis scateant. In illa Hispaniæ parte
quæ *Betica* dicitur, nunc *Granata* à Man-
ritanis auorum nostrorum memoria
occupata, (nam illos Ferdinandus Ar-
ragonum rex expulit). frequentissima.
Arbor est non admodum proccra, fo-
lio angustò, nitidi læuoris expolitiq̃ue
viroris, flore qui Citinus puniceo, silice-
stri qui *B. laustium* dicitur, rubicundo,
pomo quod duro cortice seu tegmine
aut putamine coriaceo integitur, *Sy-
dion* Græci, *malicorium* Latini uocant, per-
ficiendis corijs idonea astrictionis ratio-
ne, & quòd atro colore illa inficiat, gra-
nis intus exuberantissimi ruboris, luc-
culentis, & angulosis numerosa conge-
tie arctissimè in se compactis, ac velut se-
ptis aut loculis, tenuiq̃, ac flauescenti in-
tus mēbrana distinctis, sapore aliquando
dulci,

*Arboris
mali puni-
ci descri-
ptio.*

dulci, mitigandæ siti idoneo, aliquândo acido ac vinoso hepatis refrigerando accommodo, & quum astrictiōnis sit particeps, cohibendis cruentis ac dissentericis fluxionibus. sistunt enim acida poma omnium profluvia, ac partem affectam corroborant. Mali Punici in sacris Biblijs frequens mentio, eoque designatur decus & ornamentum virtutis, vitæque integritas, tum etiam dulcia, puraque ac casta eloquia. Sic Sponsus conuocans sponsam suam, ac blandimentis verborumque lenocinijs alliciens, *Dabo tibi,* inquit, *poculum ex vino condito,* hoc est, aromatibus confecto, quale nostrum *Hypocraticum mustum,* hoc est, succum suauem mali Punici recentem expressum quo nihil palato gratius: hoc est, refocillabo te suauissimo meo colloquio, reficiam te salubri doctrina, & spiritali computatione te exhilarabo. Rursus alio capite. Quum Spon-

Granata acida dyssentericæ apta.

Can. 8.

Cap. 4.

sus incredibilem amore sponsam cōplectatur, hoc est, mirè afficiatur erga Ecclesiã suã Christus, cui Spōse aspectus, oculi, genæ, palpebræ sint visu gratissimæ, *Vi fragmẽ* inquit, *mali Punici, ita & genæ tuæ,* hoc est, Sicut dimidiat^o cortex mali granati contracti aut dissecti, q̄ fragrantissimi ruboris

grana spectanda exhibet, sic malæ tuæ quæ non enormiter extumescunt, aut sunt inflatæ aut indecorè protuberant, sed decenter constitutæ, amabili ac gratioso robore perfusæ. Quo castitas designatur, modestia, pudor, probitas, quibus rubicundus color attribuitur. Deinde paulò inferius, *Emissiones tuæ* siue propagines, *aut plantaria tua, paradisus malorum Punicarum, cum pomorum fructibus* alijsque fragrantissimis herbis, quæ quòd proximè assistât, omnia efficiunt suaviora, magisque odorata. Quibus designat gratissima quæque, omniaque mentis solatia ac fomenta quæ nunquam satiant, & quibus animus maximè reficitur. Quum autem in hoc Cantico Sponsus & Sponsa singulis ferè momentis vltro citroque suavissimo colloquio se reficiant, quo languorè qui amorì inesse solet, excutiant, alter alteram identidem ad inuisendos hortos inuitat, quò spectent an vinee florescant, an mala Punica germinare incipiât, an aliqua ex floribus oblectamenta possint cõcipere. nõ em̃ patitur alter ab alterius amplexu se diuelli, sed indiuulsè sibi mutuò adherere cupiunt, atque alter alterius suavissimo colloquio ac cõsuetudine frui.

Cap. 6. 7.

Quo-

Quoniam autem mala Punica seu *grana* miris modis oculis blandiuntur, ac gustum saporemque suauissimum salubris succi exhibent, ideo Deus precipit ad horum similitudinem confici orbiculata poma, ac tintinabula foraminosa in formam mali Punici, in quibus se spectandum exhibet rubicundum illud granorum blandimentum, quod in mentem reuocaret obliuiosis Iudæis durum legis corticem, sed postmodum coruscante Euangelij luce subsequuturum suauissimum Euangelicæ doctrinæ succum.

Exod. 28.

39.

3. Reg. 7.

4. Reg. 25

2. Para. 3.

Hiere. 5 2.

Agg. 2.

Ioc. 1.

De Citreo ac malo Medico, Limonibus

& Aurangijs, vulgo

Araeijn appelen.

Caput 37.

NON defuit etiam gēti Hebrææ quum in oblectamentum, tum condimenti usum malum Medicum seu pomum citreum, cuius generis sunt vocati *limones* & *aurangia* aureo croceoque colore, quorum pleraque orbiculata sunt, nonnulla oblonga atque ouali forma, præsertim citrea & quæ *limonis* nomine passim innotescunt, eximij odoris, & quæ cor mirè recreat. ex horum corticibus in laminas

Malum Medicum.

Citreum.

aut taleolas dissectis, ac melle cōditis aut etiam zaccaro incrustatis cōficiūtur tragemata ac bellaria, *Succæ* nostrates vocāt, quæ nō solū palato grata sunt, sed cor etiam reficiūt ac vires instaurāt. in quem vsū etiā hui⁹ arboris flores melle cōdiuntur, antequam prorsus dehiscunt aut se in folliculos expandunt. Spiritus enim extenuatos erigunt, ac tabidis aridifque corporibus fomenta ministrant. Est alia ab hac arbore *Citrus* etiam vocata, sed quæ huiusmodi mala aurea non proferat, siluestri Cupresso aut Cedro non absimilis, sic vt nonnulli existiment ipsissimam esse arborem quam lignum *Sethim* Biblia vocant, ex quo confici præcipit Deus trabes, mensas, cōtignationes, tabulata, laquearia, tigna. Est enim lignū à carie ac teredine vermicultisq; alienū, nec vllō æuo corruptioni obnoxium. Vbi autem ascia perpolitum est ac dedolatum, Belgæ *verschawen* vocant, crispanti venarum discursu picturatum conspicitur, vt apud nos vestes polianthi cę ac variegatę, siue polimiticę, hoc est, vario & versicolore filo cōtextę. *geboerduert, geschackiert* nostrates dicūt, quòd in vulgari cameloto, atq; etiā in byssina, sericāq;

textu-

Citrus lignum Sethim.
Exod. 35.

textura perspicim⁹, quæ *Damascena* vulgo
 appellantur. Spectantur apud nos ex hoc
 ligno elaboratæ mēſæ ductiles ac verſati
 les, tum vt nūc paſſim cōficiuntur in hoſ-
 pitum inopinatum aduentum emiſſitiæ
 & extractiles, quo plures accumbant,
 ſpectabili ac peramœna colorum varie-
 tate, læuore perpolite, quorum nihil non
 natium eſt & genuinū, nec vlllo picto-
 nis pigmento fucatum. Quocirca exiſti-
 mo Deum ex hoc ſplendido atq; incor-
 ruptibili ligno voluiſſe conſtrui ea quæ
 vſuerant Sacerdotibus in templo, ſic vt
 arca foederis & quidquid in ſacris Hæ-
 bræorum ſpectabile erat, ex Cedro &
 Citro ligno conſectum fuerit. Quum
 enim rebus externis aſſicerentur Iudæi
~~ſolentem in ſacris~~, omnia in illo-
 rum ſacris ſplendida eſſe voluit ſump-
 tuosa, magna, atque operoſiùs elabo-
 rata, quò oīa eſſent augultiora, maiorq;
 religionis cultuſq; diuini veneratio, ac
 populus meliùs in officio contineretur.

Exod. 35.
 37. & 38.

De Croco, Belgicè Sofferaen.

Cap. 38.

CRocus radice bulbosa ac cepicea in
 capillamenti exilitatem ſpargit folia
 iuncis

iuncis multo tenuiora è quibus flosculus emergit, tametsi is aliquãdo ante folia conspiciatur, cerulei coloris, in cuius medio velut crocea stamina ac filamenta se proferunt fragrantissimi odoris, adeoque intensi, vt cerebro vi soporosa officiat. Cor verò Crocus ita recreat vt digito annulari sinistrae manus affrictus cõfestim ad Cor penetret. tanta est illi cum corde societas, vt vel foris vel intus adhibitus absque mora per arterias illuc perferatur. quo fit vt corpori venustatem adferat, & colorem floridum conciliet, modò ne sit immodicus eius vsus. nam immoderatus risum perpetuum homini excitat, & (vt tradunt medici) nimio gaudio hominem conficit, si trium drachmarum pondere exhibeatur. Quò itaque tantopere Croco hominis cor reficiatur, non sine ratione Sponsæ hortulo ac viridarijs Crocus oderatissimis alijs herbis interseritur, sic vt fragrantiam suam tanquam in vnum fasciculum coactæ inter se conferant Cyprus, nardus, crocus, calamus, & cynamomũ cum præstantissimis Libani arboribus herbisque cum primis odoratis. Quibus designatur decor atque omnium virtutum or-

natus,

*Dioscori-
des lib. 1.*

Cart. 4.

natus, oratio quoque Ecclesię & piorum hominum qui suauissimum odorem Dei naribus offundunt, sic vt oratio ad Deū feratur, iuxta Dauidem, *tanquam incensum & sacrificium in odorem suauitatis*. Cæterum quum Crocus succos, liquores, lintea, vestes, lanam, colore vel luteo vel flauo, vel fuluo imbuat, aut si exuberantius affusus est, rutilanti, rubentique ac rubicundo, fit vt isti colores rebus in quibus apparent, atque se proferunt, ex Croco nomen sortiantur. Sic Medici in æstiuosis febribus & feruida hepatis intemperie lotium obseruant croceum, vel luteum, vel flauum, vel crocatum: quòd festucas & filamenta Croci referant quæ ad rubedinem deurgunt, ac rubenti colore perfusa sunt. ita intensior est color crocatus & croceus qui crocum ipsum amulatur, quàm flauus aut luteus, aut quem à Citreo pomo Citreum vocant, nam isti colores dilutiores sunt. Sic Caltha vulgo *Calendula* ab auri fulgore Belgis *Goudbloeme*, luteo & subcroceo colore spectatur. sic viola lutea & muraria quæ Mauris *Chieri* dicitur, *Gbellurwe stocse here* à nostratibus appellatur, quòd lignescat. Sic vnguentum quod Croci colorem

*Psal. 40.
Eccl. 45*

*Ex Croco
colorum no
mista.*

*Caltha flor
lutea.*

colorem æmulatur & cum recepit, Crocomagina vocatur & Crocinum. Sic Oxycroceum à croco & aceto nomē obtinet. Quod verò ad vestes attinet croceo colore, tum coccineo ac purpureo imbutas: multa eius generis in sacris literis obvia sunt, quemadmodum etiã apud alios Scriptores paludamentum Imperatorũ coccineum legitur, Hyãthinum & vestis Crocatula crocei coloris, Belge *Rotomagi* vocant à Rotomago Galliæ ciuitate, vbi

Thren. 4. lana eo colore inficitur. Sic etiam Hieremias lamentatur redactã esse in nihilũ Hierusãlem, omne decus & ornamentũ ciuitatis sublatũ, nec in ea quidquã esse spectabile, aut visenda specie, sed omnia deformata: inductã extremã calamitatẽ, sordes, miseriam, inopiam. *Qui, inquit, de licatẽ ac voluptuo se vescabantur, atq; delicijs affuebãt, in via cõculcati sunt, Qui nutriebantur in croccis, hoc est, crocei coloris velamẽtis vel rubẽti coccino, amplexati sunt sterora.*

De Myrto quæ apud omnes nationes nomen retinet, & de Myrto siluestri.

Cap. 39.

Myrti descriptio.

MYRTUS arbuscula, aut potius apud nos frutex & virgultum perpetuò virens,

virens, Veneri dicata est, ac sacrata con-
 iugio in quo exigitur castitas & concor-
 dia. folia profert oleæ aut ligustro an-
 gustiora saturati viroris, baccas nigras
 Junipero affines, sapore vinoso, ex qui-
 bus vt etiam ex mollissimis eius folijs
 oleū exprimitur: quo Hester delibuta
 Regi Assuero in matrimonium assump-
 ta est. Conficitur etiam ex baccis vinum
 myrtites quod pollet vi astrictoria, ac
 stomachum dissolutum confortat. id e-
 tiam ruptis atque ex alto delapsis com-
 medè exhibetur. Huius arbusi ramis He-
 bræos adornasse ædes suas ac vestibula in
 Encenijs, hoc est, solénitate festorū quæ
 celebrari solét ob tēplum post Persarum
 exiliū instauratum: in *Scenopegiæ* hoc est,
 tabernaculorū festo á figendis taberna-
 culis nomē sortito Scriptura passim testa-
 tar. Sic Neemias vrbis ac templi legisq;
 instaurator præcepit populo reduci ex
 captiuitate atq; exilio in Hierusalem, vt
 velut in publica letitia ac triumpho, con-
 ferant se in montes ac siluas, atq; ex ne-
 moribus adferant Oliuæ, Cúpressi, Citri,
 palmarum ac Myrti ramos, quo confice-
 rent ex virenti fronde umbracula, pas-
 simq;

Cap. 2.
 Hester oleo
 myrtino
 v/a.

1. Math. 10
 3. Esdr. 4.
 Iouanis. 7.
 2. Esdr. 8

simque inter se exhilarescerent atque essent Geniales . Hic mos etiam Belgis vulgaris est, si quando solennis aliqua annuaque pompa exhibetur, aut Regem vel Principem inaugurari contingit, aut parta ex hostibus victoria, longaque obsidione liberata Ciuitate triumphus per vicos ac compita agitur. Id etiam Troianos factitasse absoluta longa urbis obsidione, pulsisque (vt ijs persuasum erat) Græcis Virgilius testatur,

Aeneid. 2.
*Nos delubra Deum miseri quibus vltimus esset
 Ille dies, festa velamus fronde per urbem.*

Ceterum Esaias (quem aliàs testati sumus in illustrandis vaticinijs stirpes, herbasque; suis narrationibus accommodasse) illos pronunciat felices fore, omniaque illis ad prosperitatem ac successum optabilem futura adiumento, qui Deo fidunt, eiusque bonitati & clementiæ in nituntur, ita vt nihil incommodi sit accessurum, adeo vt quæ nocitura videbatur, rebus mutatis, fructum non exiguum sint allatura, quod sic indicat,

cap. 55.
Pro saluunca assurget abies à proceritate dicta & quod in sublime abeat. pro vitica mordaci & contempta herba, vulgo Netel, myrtus, suavis, speciosus & odoratus

tus frutex. Quo designat pro noxijs infectisq; fruticibus foecundos, amabiles, salutare, frugiferos substituendos, hoc est, pro vitijs virtutes, pro servitute libertate, pro exilio reditū regressūq; in celestē patriā. Rursus quū ostendit se nō defuturū afflictis ac desperationi proximis, sed in extrema calamitate, clade, angustijs subuēturum, *Irrigabo*, inquit. *scaturigine aquarum terrā aridā*, ac siticulosam. *ponā in deserto abietem, plmū, cedrū, myrtū, cupressum. penam in locis inculcis ac squallidis pinum & buxum* arbores quæ perenni sunt virore, & quibus folia nō defluunt. Quo Deus indicat se præter naturæ ordinem, præter spem atque hominū opinionem, rebusq; deploratis adfuturū populo suo, sic vt in regione deserta speciosissimæ arbores se proferat, hoc est, hominū mentes ieiuna ac siticulose florentissima virtutū germina sint allature. Paulò inferiùs idē argumentū prosequitur, ac pollicetur cōsolationem ac mētis tranquillitatē, futurū tm̄ esse vt instauretur Ecclesia, ac cœtus dispersus sit colligendus, ac pristino cultu ac nitore postliminio illustrandus, quod hoc tropo confirmat: *Gloria Libani ad te veniet, abies, pinus, buxus simul ad decus &*

Esai. 41.

Esai. 66.

ornatum sanctificationis tuæ . Quibus verbis
 indicat nō solūm Ecclesiā edificandā ex-
 imijs arboribus quas silua Libani suppe-
 ditat, sed quidquid in hominū societate
 excellēs, magnificum, heroicum est, huc
 allatum iri, non solūm plebeios atq; infi-
 mæ sortis homines quos minus despicit
 Christus, quā sublimes, sed Reges &
 principes, satrapas atque heroes in hanc
 societate conuocandos. Ceterū quum
 myrteti apud Zachariam prophetam
 mentio incidat, oblataque inter hæc
 Prophetæ visio, de illo pauca disseram,
 Nā omnia adamussim exequi nimis quā
 operosum, & ingenij nostri captum supe-
 rat. Sortiuntur ab herbis atq; arboribus
 nomina Siluæ ac nemora, quod huiusmo-
 di stirpibus cōsita sint. ab arundine Arū-
 dinetum. Vnde in libro Sapientia, *Fulge-
 bunt iusti, & tanquam scintilla in arundine
 discurrent*: hoc est, Sanctorū fulgor & cla-
 ritas impios, vt stipulas crepitantibus stā-
 mis deuret. Palmeta quæ palmis scatent,
 Myrteta loca myrto & urbano & siluestri
 foecundissima. In hoc autem vireto exhi-
 bita est Zachariæ visio quam populo in-
 dicat, quò prophetia visioni coniuncta
 maioris apud illos sit autoritatis ac pon-
 deris, atque acrius oscitantes socordes-
 que

Cap. 1.

Myrtetum
 & ex eo
 Allegoria.

Cap. 3.

Zacharie
 visio quæ
 designet.

que mentes stimulet. *Vidi*, inquit, *noctū,*
& ecce vir insidēs equo rufo, hoc est, spadiceo
 colore, vulgō *Castacne bruijn,* & ipse stabat
 inter myrteta in profundo, & post eū equi, rubri,
 varij, & albi: & dixi, *qui sunt hi?* & respondit
 vir qui stabat inter myrteta (quo Christum
 designari puto qui Ecclesiā obscuratam
 ac deformatā vitijs, emendatā cupit) isti
 sunt quos misit Dominus ut perirent terram.
 Quibus verbis commōstrat in valle hu-
 jus mūdi vmbrosa atq; opaca, in qua ma-
 li bonis permisti sunt; Deū singulari sua
 prouidentia curare res humanas, atq; ho-
 minum cōmodis cōsulere ac prospicere,
 ipsamq; Ecclesiā per Christū & Aposto-
 los aliosq; verbi Dei ministros, qui in tā-
 ta actam cōfusa hominum multitudine
 ac diuersitate suis quique officijs fungun-
 tur, ut illis partitus est Deus, erigere, de-
 mandata illis promācia, ut tacitē explo-
 rēt quid rerū geratur in terris, in quo sta-
 tu cōsistant res mortaliū, sic ut ea cura pa-
 storibus incūbat, ac munus delegatum
 sit, ut salubri exhortatione, (quod Pau-
 lus Timotheo præcipit) additis minis
 extimulēt homines quōd resipiscant, atq;
 ad Deū vnde profugerunt, se cōferant;
 quod ipsum si obtineri possit, desituras

afflictiones, nec futuras diuturnas nec perpetuas. itaq; Propheta obiecta populo sua hac visione ad resipiscētiam ipsum prouocat, sic em̄ futurū vt Deus illi fact' placator, pœnas atq; vindictas remittat, omniāq; in pristinum statū restituat. Hęc de myrto amabili atq; odorato arbusculo sufficient. Est huic affinis myrtus nemoralis, cuius baccis turdi, *lijsters* vulgo, & merule *maerlen* impescē delectantur, ita vt earū caro saporem baccarum referat odoratum. sic ficcedule vnde nomen a depte vulgo *Sneppen*, sicubus saginantur. Huic siluestri myrto affinis est frutex aut virgultū Pseudomyrtus que Brabantis *Gagbel* vocatur, odore non sine grauitate iucundo, cuius folia & frutices exiccatos vestibis interserūt, quò grato odore perfūdātur.

Refertur etiam inter siluestres myrtos Ruscus quam Belge *Scerpe bus boom* vocāt, folijs quidem myrti, sed latioribus, mucronata cuspide munitis, sic vt incautiùs attrectata digitis aculeum infigat vt vespæ. inherent folijs nullo petioli appendice baccæ pisi magnitudine, myrticis minores, corallino rubetiç; colore perfuse, cuius radice vtimur in ciendo lotio, & atterendis calculis.

*Myrtus sil
uestris.*

*Pseudo-
myrtus.*

Ruscus.

De Pino quæ mutato nomine Bel

gis Pijn boom dicitur, & Nux

pineæ pijn appel.

Cap. 40.

Pinus arbor etiam Belgico solo assuecit, sed nō assurgit in vllā proceritate, folio existit tenui, rotundo, aculeato. Fructū seu nucē nihil necesse est describere, quū passim obuia sit, ac nucleus in alimēti & medicamento vsu omni nationi veniat. Pomum Belgæ vocant, quum nux sit, sed quæ in hostem emissa ac capiti illis illū prosternat. Vnde extat apud Macro lib. Saturn. Lib. Saturn. cap. 6. cap. 6. biū iocus vrbani Casellij iuriconsulti, Lapidatus à populo Romano Vatinius quū gladiatoriu munus ederet, obtinuit vt Ediles edicerent, ac proclamari per præconem iubrent, ne quis in arenā nisi pomū mitteret: forte ijs dieb⁹. Casellius cōsultus à quodā an nux pinea pomū esset, respōdit, si in Vatinium missurus es, pomū est. Tanto ac tam acerbo odio flagrabat populus in perniciosum ciuem, vt illum extinctum potius quàm saluū cuperet. Ceterū Prophetas pinū atq; alias memorabiles herbas cōcionibus accōmodare, aliàs demōstrauit. Esaias in detestan Esai. 44. Esai. 44.

dis statuis Ethnicorum atq; idolorum simulachris miro artificio plerasq; arbores narrationi accommodat, ac cōmonstrat quāta cura ac sollicitudine ea studeant effingere atque elaborare fabri quę nulli vsui sunt, nec vllam salutē conferūt, adeo intenti illi rei, vt lima, malleo, calenti foco ijs efformandis ad lassitudinem se exerceant, ac siculosi efficiantur antequā opus perficiant: Artifices verō lignarios (vt conuersionem prosequitur) normam, & perpendicularum, amulum adhibere, securam, ferram seu runcinam, circinum & si qua alia sunt instrumenta tornandis poliendisq; lignis idonea, sic vt pars eorum succidat Cedros, ilicem, quercum, pinum, ex quarum assulis segmentisque ac scandulis ferra dissectis ignem excitet eo quēdis panibus atque edulis, aut vt ijs incalascet, ex reliqua arboris parte sculpsit Deum, & incuruatus adorat illū. Hęc propheta Esaias toto hoc capite prolixē enarrat, ac semel atq; iterum repetit, quō homines meminerint, vnde petenda auxilia, cui incuruanda genua, ad quę manus, oculi, corda erigenda, nempe ad Deum cui soli honor & gloria, & qui per Christum seruatorē nostrum Spiritu suo

abun-

abundè nos imbuat, & contra omnia aduersa reddit inuictos.

De Buxo Belgicè *busboom* errore
vulgari *Palma* dicta.

Cap. 41.

Miris modis hallucinari contingit ple-
rosq; in herbarum & arborum cog-
nitione: Sic sunt qui Anethum vulgò
Dille, quam Christus concioni adhibet, *Matth. 23.*
Anijs credant, quum *Anisum* sui generis
sit, & Belgis nomen retineat, semenque
proferat discutiendis flatibus aptissi-
mum; sic vt Anethi folijs vtamur in con-
dimentis, in oleraceis, in carnium elixa-
tum liquamine, verùm non illius semi-
ne: at Anisi semen & feniculi in condien-
do instaurandoque liquore Ceruisiario,
in placentis, in bellarijs, in pomis assis
salubrem vsum obtinet. Sic *Abies* arbor *Abietis de-
scriptio.*
celsa ac procera, ita vt hinc nomen for-
tiatur, quòd abeat atque assurgat in im-
mensum, non est populus alba vulgò *A-
bel* dicta, vt nigra populus *popelior*, sed ar-
bor Prophetis sæpiùs in concionibus ad
populum erudiendum adhibita, si quan-
do fastum deprimunt, ac superbiam ela-
tosque ac sublimes deprimendos prædi-

cant, ac etiam deiectos erigendos. Abies
 perpetuò virefcit, folijs pinnatis pectinū
 modo reſectis, flore croceo, ſpecioſo atq;
 amabili. Huic picea, vt larix pino, prorfus
 aſſimilis, ex qua mali nauium & antem-
 ne eriguntur quas Belgæ *Maſtboom ende
 ſpriet* quę velum ſuſtinet, vocant, vnde
 Picea *Maſtboom*. Conſp'citur huius gene-
 riſ arbor in immenſū ſalſugiata in Cœno-
 bio Anachoritarū quos *Caribufianus* vo-
 cāt, Zirizeę contemino, quę fructū pro-
 fert pino non aſſimilem, turbinata ſpe-
 cie, ſed qui nucleum exhibeat non eſcu-
 lentum, Ceterū vt ad Buxum deueniā,
 in magno errore verſantur qui buxū pal-
 mā eſſe exiſtimant, quū ab hac per oīa diſ-
 ſideat, niſi q̄ vtraq; perpetuò vires, nec
 folijs ſpoliatur. Hūc errorē ex eo exortū
 opinor, quòd noſtrates hac fronde vtan-
 tur die ante Paſchæ ſolennitatē octauo,
 qui Dominica Palmarum dicitur: nam
 eo tempore apud Belgas reliquæ fron-
 doſæ arbores deſiderātur. Spectatur hæc
 arbor in ſingulis ferè apud nos hortis fo-
 lio myrti exiguo, cōcauo, ſubrotūdo, læ-
 uore perpolito, perēni virore, flore her-
 baceo, odore graui, & quē nō ſolū animā-
 tes, ſed etiā hoīes auerſentur, ligno autē
 duro

duro ac ponderoso ita vt in aqua demer-
 gatur, colore pallido ad flauū inclinato,
 sic vt ij qui colore mustellino sunt ac gil-
 uo, minusque amabili, buxio vultu esse
 dicantur, Belgicè, *Vael ende onghedaent*.
 Non desunt qui huius arboris scobem
 & ramenta lima attrita morbidis corpo-
 ribus exhibeant, & luem Venericam seu
 morbū Gallicum ijs expugnare tentent,
 eaque pari effectu censeant cum ebena
 seu Guaiaco ac ligno Indico, qui mihi
 toto cœlo errare videtur. Lignum enim
 Indicum odoratum est, succo oleoso ac
 resinato imbutum, sapore non ingrato.
 at Buxus arida est, exucca, tetro virosoq;
 odore, sapore insuauis, & qui venenosæ
 qualitatis sit particeps, si modò gustare
 libeat. Conficiuntur autem ex tornatili
 hoc ligno ac rasili materia pectines, pu-
 gillares, manubria, foratiles fistulæ, capu-
 li, pyxides, trochi: in quem vsū, quā
 in medicamēti accommodatior. Noui e-
 nim sacrificum quendam apud nos, sed
 non admodum firmi cerebri aut mentis
 sanæ, qui cineres buxi deustæ atq; in die
 Palmarum consecratæ quem ritum Ro-
 mana Ecclesia dominica Palmarum ob-
 seruat, cuidam adolescentulo ebibendos

*Color bu-
xus.*

*Buxum ma-
le morbo
gallico ad-
hiberi.*

*Buxi natu-
ra.*

*Res Buxi
natura.*

propinaret aqua lustrali immerfos, adhibito inani ac ridiculo quodam exorcifmo, ad dispellendas, vt adstantibus perfualit, febres, & vermes exigēdos: nō ita multō post febris quidem depulfa, fed a-
dolescens morte sopitus est, fic vt autor fuerim meis ciuibus, ne quis tale quiddā iterum attentaret, quum buxæ frondes deletorię sint & exitiales; corporiq; humano noxiæ ac perniciofę, quod odor grauis etiam & virosus indicat, & fapor abominabilis atque amarulentus, quem palatum respuit atque auersatur.

Iam verò vt susceptum argumentum profequar, hoc est, desumptas à Prophetis similitudines explicem; commonftrabo obiter Buxum etiam adhibitā concionibus, eamq; arborem fcitè atq; appofitè fuis narrationibus prophetas accommodafle. Quum enim huius arboris lignum cornea fit ferreâque duricie, fic vt fi quid illi infulpatur, non facile obliteretur aut exolefcatur. Dominus præcipit Efaïę vt peccatum Iudæorum qui Ægyptijs fidebant, amplificet atq; exaggeret in immenſum, omnibúsq; palàm faciat, quàm fcédè à Deo defciuerint, & aliunde potiùs, quàm ab ipſo falutē ſint venati: obi-

ni: obiter hoc illi dat in mandatis vt ita
 describantur eorū scelera atque afferuen-
 tur in monumentis publicis, vt ne vn-
 quā in obliuionem possint deuenire. Sic
 enim velut iritatus sceleris indignatione,
 Nūc ergo, inquit, vade et scribe hanc prophetiā
 super buxum vel in tabula aut pugillari bu-
 xeo diligenter & accurate exaratam, vt
 sit in diem vsq; nonissimum in testimonium &
 vsq; in aeternum, hoc est, istud efface vt tam
 accurate hoc scelus obfignetur, vt sit in-
 deletibile, nec vlla vetustate contingat ob-
 literari aut exolescere, sic vt & illorum
 oculis possit continenter obijci, & alijs
 in memoriam reuocari elapsis iam ali-
 quot saeculis, omnibusque testatum esse
 illos detestabiles esse ob patrata sce-
 lus, edito exemplo atque exhibito spe-
 cimine, ne alios quoq; eo impietatis de-
 velui cōtingat, Belgę dicūt, *Op dat een an-
 deren haer mach spiegelen*. Hieremias quoq;
 simili vtiētur Metaphora, & proclamat,
*Peccatum Iuda scriptum esse stilo ferreo, vn-
 gis adamantino exaratum in tabula cordis eo-
 rum, & in cornibus ararum seu altarium
 eorum, quibus continenter adstant, & in
 quibus ipsi & filij eorū sacrificia peragunt. Sti-
 lo ferreo & cuspidē adamantina scribitur,*
 (nihil

similitudo
 legitur in
 2. 2. 2.

*Esaielo-
 cus explica-
 tus.*

Cap. 17.

*Hieremia
locus expli
canti.*

(nihil enim adamante durius, sic ut acutissima instrumenta exigat, quo perpoliri possit) quod indelebile esse vult, nec annorum decursu interire, sed perpetuò subsistere, nec vlllo quo obscurari. In Cornibus ararum, tanquam in vestibulo primoque aditu & ingressu templi, ut semper habeant in recenti memoria, ut continenter versetur ob oculos. Sic David,

psalm. 50 *Et peccatum meum contra me est semper, hoc est, oculis iugiter obuersatur, mentique assidue incumbit, sic ut nunquam has furias & erumnas, has animi carnificinas excutere possim, nisi scelus poenitentia expiatum sit, ac Dei misericordia expunctum ac deletum, Iob etiam tot calamitatibus pressus, tantaque mole ærumnarum obrutus, concepta emergendi fiducia, ab huiusmodi reb^o desumpta similitudine, cupit id quod dicitur est in omne ævum perdurare, esse enim indubitatum certumque ac fixum, nec se quidquam ambigere aut desperare, quin foelicem atque optatum successum res sit habitura. Quis, inquit, mihi tribuet, ut scribantur sermones mei? Quis mihi det, ut exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel cæte sculpanur in saxo vel silice? Quo perpetuò extet, omniumque;*

cap. 19.

niamque animis possint infigi, omnium-
que oculis obijci. Scio enim quòd Redem-
ptor meus vivit, certoque persuasum ha-
beo me in novissimo die de terra surrecturum,
& in carne mea visurum Deum Servatorem
meum, quem visurus sum ego ipse & non alius,
reposita est hæc Spes & fiducia in sinu meo.

Quibus verbis præter verã corporis re-
surrectionem (quæ vt in Christo peracta, Iobilocus
explicatus. ita in nobis, hoc est, eius membris perficienda est) hoc agit apud amicos qui illi
plus attulerunt molestiæ quàm solatij,
vt omnibus testatum sit se aliquando ex
ijs malis ac miserijs emersurum. tametsi
enim à Deo adflictus sit atq; in nihilum
reductus, tamen certam se habere spem,
eam concipere fiduciam, vt vindex & in-
fligator suus Deus hanc cladem ac ca-
lamitatem in quàm deiectus est, à se au-
ferat, & erecturus sit ex sterquilinio in
quo voluitur, in pristinam dignitatem,
sic vt res ex luctuoso ac funesto initio læ-
tam Catastrophen seu exitum sit habi-
tura non sine numerosæ prolis accessu,
ac rei familiaris amplissimo prouentu.
Quæ res indicat Iobi historiam nõ esse Iob. 42.
commentitiam aut fabulosam, sed vera-
cem & cui fides derogari non debeat, sic
vt ex

Cap. 5.
Cap. 14.

vt ex re gesta proponatur nobis paciētia
ac malorum tolerantia, vt testatur Iaco-
bus Apostolus & illo prior Ezechiel.

De Nuce Cap. 42.

Cap. 6.

QVum Sponsa (quo nomine & Ecce-
lesia & pij cuiusq; anima quæ Christo
insita est, designatur) omnes consecetur
& capiet odorū suauitates quæ e specio-
sissimis fructibus emanant, hoc est, nulla
non requirat oblectamēta virtutum qui-
bus se reficiat : *descendit in hortum nucum,*
vt longè latè que prospiciet atq; inspiciat, an ri-
nea florescant, an mala Punica germinent, an si
poma proferant in conuallibus. Quibus Me-
taphoris indicatur, omnium virtutum
chorus. Intelligi autem hic debet non
nux auellana vulgo *Haerze note*, ex Cory-
lo, sed iuglans vulgo Belgis dicta *Ock*
note boom, quæ est arbor procera & ramo-
sa, folijs non sine grauitate quadam odo-
ratis, latijs & oblongis, fructu multis in-
uolucris ac tegumentis munito, callo-
so foris atque herbaceo cortice vt Pli-
nius eleganter describit, intus compa-
tilicaricarum loculo. Sunt enim huic
nuci bifidæ putamini carinæ, nucleis ve-
rò quadripartita distinctio, lignea inter-
uires-

Nuci ar-
boris descri-
prio.

Lib. 15. ca.
22.

virescente membrana. Nux autem hæc *Basilica* vocatur, hoc est, regalis, quòd à Regibus è Perside in Europam translata sit, communi nomine *Juglans*, quasi Iouis glandem dixeris, quòd eam primus hominibus Iuppiter monstravit. Eduntur hæc nuces salubriùs, minorique incommodo recentes & succulentæ, quàm aridæ. Nam raucescunt vetustate & capiti grauedinem inferunt, vnde Græcis nux *Caryon* dicitur, quòd capiti noxam inferat. Ex hac Medicamè *Diacaryon* Medicis in usu est, quod è nucibus cõfectum faucium vitijis adminiculatur reprimentis ratione. Virides autè decerpitæ antequam putamina obdurefcunt, melle & Saccaro cõdiuntur, diuq; asservari possunt, roborando stomacho viles, atq; ori palatoq; nõ ingratæ, sic vt mensis inferri possint, etiã inter bellaria, vt cortices Citri aliaque tragemata, hoc est, delicata quæque edulia quæ secundis mensis atq; alio cibo saturatis apponi solent. Elicitur etiam ex nucibus virentibus necdum interno cortice induratis in turbine ac meta distillatoria aqua ad multos vsus efficax, nempe ad pestis contagia, ad faucium ac palati hulcera, ac pustularum eruptiones, ad eluendas maculas

Nutis Etymologia.

Virides nuce condite.

Aqua nucis quæ virtute.

*Lachryma
ex vitis sar-
mentis.*

maculas, neuos, lentigines in facie: quod etiam præstat aqua quæ ex vitis sarmen-
tis vernò mense incisis profluit, qua de
re nullum veterum mentionem fecisse
memini. Cæterùm quum nux Regia fo-
ris ligneo sit duroque cortice, atque in-
tus suavem sapidumque nucleum con-
tineat, appositè sanè nec inèommodè il-
li accommodari vita humana vel potius

*Nux aduer-
sitatis &
prosperita-
tis symbo-
lum.*

Christiana potest, atque Ecclesiæ decur-
sus. In hac enim nubila serenis, dura mol-
libus, aspera lænibus, acerba mitibus,
dulcia amaris, solatia castigationibus
immista sunt. Durum aliquando est &
operosum Nucem frangere, quod ipsum
si dentibus tentes, periculum imminet
ne, si imbecilles sint, illos frangas. Quo
spectat illud Plauti, *Qui è nuce nucleum esse
vult, frangat nucem.* Quo denotat, illi qui
dulcia degustare velit, amara degustan-
da, qui aliquid commodi sectetur, aut
aliquod malorum solamè conquirat, ne
laborem fugiat, nihil non faciat ac patia-
tur, quo salubria assequi posset.

*Plautinum
proverbiū
Gurgul.*

*De pomis in genere, è quibus Sacri
vates similitudines de-
sumunt.*

Caput

Caput 43.

Pomorum differentiæ & species apud belgas innumeræ sunt, sic vt superiorum, nostra ætas vincat. nam insitio & inoculatio plurima genera peperit. Inter hæc sunt præcocia quæ præmaturè maturescunt, sed fugacia, vt omnes fructus verni & æstiuui qui asseruari nequeunt. Hi-berna verò & Autumnalia in multam hiemem, imo in ver insequens illæsa intactaque seruantur. Horum alia dulcia, alia acida, acerba, austera, vinosa, mitia, diluta, aquosa, alia variij mistique saporis. Præbent autem hi fructus amabiles nulli non hominum oblectamenta, atque oculis, palato, naribus blâdiuntur, vt etiâ pîrorû infinitæ differentiæ, sic vt si quis vlius generis mala conspiciat, contrectet, odoretur, degustet, mirè hoc blandimêto afficiatur, sic vt etiam eo cõspecto in mentem veniat Dei munificentia, qui tanta rerum varietate nos cumulatifsimè instruxit. Inter poma referuntur quæ orbiculata sunt, nã pira ferè oblôga sunt & turbinata forma. Horû differentias enumerare non est huius instituti, quû omis-
 sis Cotoneis, mespilis, Citrijs, aurangijs,
 O Per-

*Præcocia
poma quæ.*

*Serotina pò
ma quæ.*

Perficis, & volemis sic dictis quòd manus volam impleant, Punicis, Armenijs &c. hoc tantùm admonere visum est, Deum has delicias homini indulgere partim in alimenti vsu, partim in sanitatis consèruandæ tutelam, eumq; nõnunquã adimere hæc vitæ solatia, si quãdo erga illius munificentiam sunt ingrati. Desumitur apud

cap. 8.

Amos locus explicatus.

*Ostendit, inquit, mihi Dominus Deus vnicinã, hoc est, corbẽ seu canistrũ pomorum æstiuorum, & dixit, Quid tu vides Amos? & dixi, canistrũ pomorum, (quibus designat fructus præcoces & primitiuos) Et dixit Dominus ad me, Finis super populum meum. Haren tij is ghepaßeert, haer gbeluck is gbedaen. Hac Metaphora pomorum quæ non possunt diu subsistere, nostri vocant *Somer fruijt*, hoc est, æstiuos & præmaturos fructus, indicat imminere populo interitum, instare corruptionem vt pomis maturis, quæ si diu assèruantur, putrescunt, vt sunt pruna, cerasia, persica, corna quæ perennare non possunt, aut in hiemem perdurare, sic vt appositissimã similitudine pronũciat, maturos*

turos esse vt consumantur, atq; intereāt, aut proximos esse internecioni: eò enim peruenisse illorū nequitiā, atq; vt fructus maturuissē, vt desituri sint, nec amplius possint subsistere. Sic vulgo de facinorosis captis, *Den loops is ten eijnde : Die pen was rijp.* Id ipsum vrget Apocalypsis, ac Babilonię hoc est, qui Ecclesiam cõtamināt, extrema minatur, atq; auferēdas pronunciat omnes eius delicias, decus, magnificētiā, splēdorem. Inter alia autem

Cap. 18.

Apocalyp-
jeos locus
explicatus.

Recesserunt, inquit, animo tuo desiderata pona, & preclara quęq; & omnia pinguis perierunt à te, nec amplius illa inuenies. Quo indicat omnia quibus oblectare se solet, & palatum reficere, ablata esse, pompā, strepitū, ferculorū apparatus, bellaria, ac melita repotia, nostrates *Banquette* vocant, in quibus suauissimi fructus mensis inferri solent, vt poma sapida ac succulenta, pruna, Persica, alięq; secundę mensę deliciae.

De Quercu, vulgo Eycke, & alijs glandiferis arboribus.

Multa sūt in sacro Codice stirpiū genera quę seriatim recēdere immēsi esset operis atq; infiniti laboris. Quocirca boni cōsulet equus lector, si nō oīa adamussim

sum exequutus. Quum autē Prophetę arbores concionibus adhibent, non modò fatiuas quibus hortus excolitur, sed etiã filuestres quę ferè vrbanis sunt proceriores, earũ nonnullas obiter attingam. Sũt etiam nostris regionibus cognitę fagus vulgus *Bucken*, vlmus *Olmẽ*, *Quercus*, *Robur*, *Ilex*, *Acer*, *Suber*, *corck* Belgicę, cuius cortice suffulta sandalia & calceamenta frigus & aquã arcent, alięq; glãdiferę arbores, quę olim ante inuẽtas fruges alimentũ hominibus suppeditabant. Vnde prouerbiũ, *Stultũ est inuentis frugibus glãde vesci*. Prophetę per has arbores, validos & robustos designãt, qui inopes opprimũt, ac tenuioribus sunt infesti, quos tamen Deus minimo negotio conuellit ac deiicit. *Ipsẽ enim tanget montes, & fumigant, ipse Cedros in immensum fastigiatas prosternit & confringit*, sic vt vix tenuẽ vestigium tãti fastus appareat. Sic Deus apud Amos, *Ego exterminavi à facie eorum Amorraeũ, cuius altitudo vt altitudo ac sublimitas Cedrorũ*. Quo designat & denotat fastũ, superbiam, arrogantiam ac Dei cõtemp-tũ. Similiter Zacharias mentẽ eripit fastuosis, & tanquã rebus desperatis ad lamẽta, eiulatus ac fletus prouocat, *Vlulate, inquit,*

Esa. 1. 2. 4

Psal. 105.

Psal. 28.

Cap. 2.

Cap. 11.

quit, *quercus Basan*, quia succisus est saltus munitus, ac magnificentia vastata est, hoc est, ablatum est omne robur, omnis vis & potentia, omnis munitio qua substiterunt. appositè illos quernis arboribus cōparat. Ut enim maxima duricia robori & quercui est, ita ut eorum nonnulla vix findi queant, vel cuneis, vel securi, vel ferra dissecari: ita isti muniti ac vallati opibus ac numerosā clientela, ad eas opes ac dignitates honoresq; ut sublimes arbores, cuncti sunt, ut nunquā deprimi potuisse videntur. verum Dei potentię nihil obstat. Superiùs fusiùs de ijs tractauimus.

De Rosa, et ex illā desumptis Metaphoris.

Caput 44.

Rosa apud omnes nationes flos spectatissimus, mirēq; odoratus Cor & Cerebrū odoris suauitate recreat. Intus verò adhibita, affectarū partiū dolores mitigat, & cōfortat astrictiōnis ratione. Succus tamē aut earū delutum clemēter ac placidè aluū proluit, flauam bilem expurgat, iecoris obstructioni auxiliatur, in quē vsus conficitur apud nos *Rhodopha* Rhodopha
MACRIM. *macr*, hoc est, Syrius rosaceus solutius qui citra noxā aluū deiecit, & biliosa

rosarum
differentiæ

excrementa quæ febres tertianas excitant, expurgat. Huius amabilis floris multæ spectantur differentiæ. Vulgatissimæ sunt quæ albescunt, quibus succedunt rubentes & muricatæ, hoc est, quæ purpureo colore collucet, inter quas flagrantissimi ruboris *Milesiæ*. Sunt etiã apud nos *Punicæ* quæ prænestinæ dicuntur, vulgo *Provinciales*, colore qui Belgis *incarnæ* dicitur, quod viæ carnis colorẽ referat, ac subfloridum aut rutilantem. Sunt etiam *Damascenæ*, sunt muscatulæ minutiore fosculo cãdido, odoris eximij, vt *Cynorhodus urbanus* & satius vulgò *Negeliæ*, quæ Plinio videtur *Rosâ Græca* & *Lycinus*, alia à *Coronaria*, flore roseo vel subrutilo, minuto, odorato, que dos etiã folijs aculeatis inest secus quam vulgaribus rosis quarum folia inodorata sunt. Quã autem *Rosâ* nihil sit fugacius, nec quod citius marcescat, aptissimè huic vita humana fragilis, caduca & momentanea cõparari potest, tũ omnis splendor eius, gloria, decus, magnificentia, fastus, superbia, quæ omnia vt flosculi citissimè evanescent. Notatur autẽ in *Scripturâ sacra* qui luxum fouent & odoratis rebus abutuntur. Sic enim cõpellant se lascivi homines,

li. 2. ca. 4.

Cynorhodus
odora-
tus.

mines,

mines ac deliciosi, qui à morte nihil hominis superesse sibi persuadent, *Quñ atas* Sapient. 2.
nostra imbecilla sit æui breuis, & ut fumus &
umbra euanescat, agite fruamur bonis presentibus,
& utamur rebus naturæ. dñ inuētus adest.
Vino precioso & vnguentis nos impleamus, & nō
frnamus elabi florem temporis, hoc est, non fru Sapientia
stra patiamur prætereire amoenissimã æui locus expli
partem nempe adolescentiã, quæ Genia- ctus.
liter nulloq; nubilo est transigenda. Cero-
nemus nos rosis antequã marcescant, nullum pra-
tum aut viridarium sit quod non pertranscat
luxuria nostra, ubiq; relinquamus signa læ-
titix, nemo vestrum exors sit insolentix
nostræ, quoniã hæc est pars, hæc est fors et cōditio
nostra. wy en sullen anders niet hebben. Hæc, in-
quit sapiens cogitauerunt & errauerunt, Ex-
cecauit enim illos malitia sua, nec Dei arcana co-
gnouerunt, itaque illorum conceptum im-
probat, quòd non vsum rei spectent, sed
luxum & prodigalitatem rerum naturæ, Ecclesiasti-
nulla habita Opificis ratione. Ceterum ci locus ex-
apud Ecclesiasticũ cōparatur animæ pu- plicatus.
ritas, cãdor, integritas, decus, & virtutis
præstatiã Rosis, alijsq; odoratis stirpib^o.
Sic Sapientia æterni patris, sui cōmẽda- Eccle. 29.
trix, Ego, inquit, quasi Cedrus exaltata sum,
quasi palma in Cades, & quasi plantatio Rosa

in Hiericho. In ijs enim locis erat præstantissimæ. Rursum quæ ad amplexandam Sapientiam exhortatur, *Audite me divini fructus*, hoc est, Pij filij & quasi rosa plantata super riuos aquarum fructificate, *ut liliam flores emittite*. Paulo inferiùs quum Simeonis Pontificis laudes prosequitur, easq; amplificat in immensum, comparatio e desumpta à nature rebus, *Ipse est*, inquit, *quasi stella matutina in medio nebula, quasi lana plena quum suis diebus lucet*, hoc est, vel tota, vel media sui parte à Sole illustrata: *quasi flos rosarum veruis diebus*, & *quasi lilia apud aqua riuos, &c.* Ex ijs cõijcito studiose lector, quàm illi frigeant Metaphoræ aut collationes qui ignorat herbe aut fruticis naturam, ex qua similitudo desumitur, atq; ad ornandam concionem adhibetur. Cæterum quum inter scribendû id Horatij in mentem mihi venisset,

In ar. Poë. *Omne tulit punctum, qui miscuit vile dulci;*
 lectorem delectando, pariterq; docedo,
 visum est vulgare quiddam de Rosa adijcere, quò jucunda serijs mista minus facient. Inolevit apud Belgas ac plerasque alias nationes cõsuetudo, ut si quãdo lepidi sodales inter se cõuiuia agitat ascitis inter hæc præstantioris formæ aliquot puellis

his stipulentur peracto symposio silentij fidem, ne fidos inter amicos sit qui dicta foras eliminat, eaque de causa, vt id ratum habeatur, sub Rosa hac peracta dictitant. Vnde passim in coenaculis Rosa lacunariibus supra mensæ verticem affixa conspicitur, quo quisque sit secreti tenax, ne quid temerè effutiat, sed omnia reticenda meminerit. Ita si quid licentiùs, parumque verecundè aut reuerenter dictum vel actum sit, aut si in Geniali accubitu inter se cantillent, lusitent, basient ac figant oscula, lasciuiant, titillent, insolescant, ante digressum omnia sub rosa transacta contestantur interposita stipulatione silentij ac pactione reticentię impetrata, ne quis disseminare audeat vel minimum eorum quæ in hoc sodalitie peracta, vulgo *Swijcht vā my ic swijghe van dy*. Quo spectat Prouerbiū, *Odi memorem compotorem*, in eos qui liberiùs dicta, postridiè in mentem reuocant atque effutiant, quum vino sint inscribenda atque obliuioni danda quę in conuiujs incautiùs exciderunt. Ita Lacedæmonij ex Lycurgi præscripto in foribus primoque aditu atq; ædium vestibulo incripserūt,

Hera. lib. 1. Epist.

Rosa cur mensæ affigatur.

Prouerbiū in fatiles.

Lacedæmoniorum institutio.

HAC NON EGREDITVR SERMO.

Vnde autem hic mos receptus sit, vt Rosa in coenaculis erecta silenda imperaret, quæ inibi agitari solent, Carmen istud graphicè exprimit.

*Est rosa flos Veneris, cuius quo furtiva laterent,
Harpocrati matris dona dicavit Amor.
Inde rosam mensis hospes suspendit amicis,
Coniunxerunt sub ea dicta tacenda sciunt.*

Est autem myrtus & rosa Veneri dicata. his enim herbis odoratis exornari debet Cõiugium ac torus Genialis, in quo, excluso tumultu ac dissidio, omnia decet esse placida, quieta, sedata, & si quid incidit, silentio inuoluendum. ob id Cupido Veneris filius Rosam Harpocrati silentij Deo qui digito labellum compescit, consecratam esse voluit, eoq; munere illum decoravit, quò exhiberetur hominibus loquacibus Rosa velut silentij symbolũ. Vt autem Harpocrates apud Græcos, ita Angerona Dea apud Romanos silentio præfecta est.

*Harpocrates
dei silentij
Deus.*

*Rosa flos
eius symbolum.*

*Angerona
silentij
Dea.*

*De Zizania, & Lolio, alijsque herbis
frugibus inimicis.*

Cap. 45.

*Quid zizania
nomen no-
mine desig-
netur.*

Zizaniõrum nomine designatur omnis inutilis, vitiosa, noxia fruticatio quæ semen-

ſementi ac frugū incremento officit, quę
 que ſata ſtrangulat ac necat, ſuccumque
 quo nutriuntur depopulatur, ſic vt ſegetes
 alięq; herbę ſalutares aut malignę e-
 mergant, aut proſus ſuffocētur. Quum
 autem lolium tritico infeſtū ſit, ac noxā
 inferat, inter Zizania, hoc eſt, ea quę ex-
 tirpanda ſunt, principatum obtinet. Cō-
 ſpicitur autem in ſegetibus folio angu-
 ſto, pingui, oleoſo, hūſpido, ſemine in ſpi-
 caxili, floſculo purpuraſcēte vt phoenix
 cui^o meminit Dioſcorides, huic proſus
 affinis, quę lolium ſilueſtre vel murinum
 vocatur quòd à muribus erodatur, no-
 ſtrates vocant *Muijs koren*, hoc eſt, ſpuriã
 atq; adulterinam tritici ſpeciem, quę ali-
 quando à puro diſcerni nequeat. Huic
 ſerè ſociari ſolet inter ſegetes Githago
 vel pseudomelanthium ſiue nigella-
 ſtrum, folijs porri, prælongo culmo,
 flore purpureo, ſemine in loculo papa-
 ueraceo, nigro, ſubrotundo, inodoro, fa-
 rina intus candida ſi dentibus atteratur,
 noſtrates *Bolder* vocant. Lolium autem
 Theophrastus prouenire teſtatur ex tri-
 tici ac ordei corruptis vligine ſeminibus
 aut ijs gelido imbri dilutis. Semen eius
 panibus admixtū, capiti dolorem, oculis
 cali

*Lolium
 frugibus
 noxiſſim.*

*Phoenix
 herba.
 Lib. 4.*

*Melanthium
 adulterinū.*

caliginem adfert, quòd vaporosos humores in cerebrum deferat. Vnde manavit Prouerbiùm in cęcutientes quiq; sunt caligantibus oculis, *Lolio victitare.*

Lolio victitare prouerbiu.
In dicitur.

Sic Plautus.

Mirum est lolio victitare te tam vili critico.

Quidnam? quia lusciosus. Verbero Œdipol, tu quidem cæcus, non lusciosus.

Cęterùm quum *Zizani*orum nomine nullæ peculiare herbæ designentur, sed omnes illæ frugum & herbarum pestes quæ extirpandæ sunt, ne frugiferas herbas opprimant, Belgæ communi nomine hanc inutilium herbarum congeriem *wiet* vocant, & *wien* eruncare atque erucere, fundumque à noxijs fruticibus purgatum reddere. Quocirca ineunte vere antequam sata adolescant, maturè ac tempestiuè euellenda curant omnia frugum detrimenta. Virgilius autem obiter complectitur quęcunque *Zizani*orum nomine compræhensa sint & satis noceant.

*Georg. li. i. Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Instituit, quum iam glandes atque arbuta sacra
Deficerent silua, & victum Dodona negaret.
Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos*

*Effet rubigo, segrisque horreret in aruis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera silua,
Lappaque, tribulique, inter que nitentia culta
Infelix lolium, & steriles dominantur auena.*

Ouidius quoque agros & noualia culta
prestitari vult,

Vi carant lolijs oculos vitiantibus, agri,

ll. 1. Peste.

Nec sterilis culto surgat auena solo.

Hinc appositè Christus per Zizania, hoc
est, agrorum pestes & vitia, doctrinam no-
xiam, perniciosam, insinceram designat,
denique improbos & perniciosos docto-
res qui heresi pestifera mentes hominum
imbuunt, ac peruersa subdolaque inter-
pretatione, instigante Diabolo, cęlestem
ac salutarem Euangelij doctrinam depri-
munt, ac falsa veris, vitiosa sinceris, dubia
certis immiscentes Verbum Dei ac pa-
bulum animæ inficere student & conta-
minare, quos tolerari quidem vult Deus
in spem emendationis, & quò moniti re-
sispiscant, non tamen prohibet, vt Chry-
sostomus ait, hæreticorum conciliabula
dissipare, ora obstruere, loquendi auda-
ciam concidere. Quo spectat illud Pauli
ad Titum, *Hæreticum hominem*, hoc est,
qui pertinaciter inheret præuæ opinioni
ac destinata malitia pergit tueri falsa,

Matth. 13.

*Cap. 13.
in Matth.*

Cap. 3.

post

post unam aut alteram monitionem, velut insanabilem ac deploratum fugito, sciens quod eversus est, quoniam ipse suo iudicio damnatus est, suaque culpa perit, quod monitus in errore persistat. Et quanquam Zizania extirpada nolit Christus, factiosos tamen & qui Reipublicæ tranquillitatem excitatis tumultibus perturbant, Magistratus imperio subijcit.

Mat. 13.

De Libanotide Coronaria, quæ vulgo Rosmarinus dicitur.

Caput 46.

QVum Bibliorum interpretes non semper exacta herbarum cognitione sint imbuti, viri alioqui linguarum peritia ad miraculum instructi, fit nonnunquam ut stirpium aliam pro alia substituunt, ambiguitate vocis Hebrææ decepti. Sic non desunt (inter quos est Franciscus Georgius Venetus reconditæ eruditionis vir) qui Libanotida, hoc est, nostratam Rosmarinum Coronariam pro Hissopo vertendam censeant, quæ vox à thuris odore nomen sortita est, quæ fruticem aut virgultum Iudæi in fasciculos manuales coactum ac complicatum, scoparum more, conspergendis lustrandisque, hostijs immo

Lib. 7. cap.
27. de Ha.
mundi.

immolaticijs accommodabant. Nominis autem vicinitate decepti (nā Latinam vocem refert Esop) Hissopum transtulerūt. quum vt isti censent, Rosmarinum fuerit interpretandum. Quum etiam Iudæi nostra hac ætate (vt audio) fruticis huius fasciculo vtuntur, vbi sacrificia sua peragunt, ac cæsis hostijs peccata expianda sunt, imbuto intinctoque hoc fruticulo animantium sanguini, quo adstantes cōspargunt, Quod ipsum olim Ethnici fãdabant (mutuato à Iudæis expiandi ritu) vt Iuuenalis, Persius, Horatius passim testantur, ramuscule Oliuæ, cuius rei exstat luculentissimum exemplum apud Virgilium, qui pompam funebrem describit, qua Misenus Æolides generosi hominis more effertur. Sic enim rem *Amid. 6.* prosequitur.

Postquam collapsi cineres, & flamma quieuit,

Reliquias vino, & bibulam lauere fauillam,

Ossaque lecta cado, texit Chorinaus abeno.

Idem ter socios parua circumtulit vnda,

Spargens rore leui, dixitque nouissima verba.

hoc est manibus eius optima quæq; precatu est, quo officio etiã nostrates mortuos prosequuntur, vbi sepulchro inferri cōtingit. Nostri autem sacrifici ex veteri insti-

*Aqua con-
secrata aut
Infralis
origo.*

ri instituto in hunc usum manipulo vtun-
tur ex cetis confecto, atque aqua sacrata
adstantes conspergunt, nulla quidem, vt
mihi persuadeo, superstitione gentili, sed
vt Dominicis diebus hoc symbolo bap-
tismus in mentem reuocetur, quo isri-
tus ac ceremonia sit instauratio ac velut
representatio eius Sacramenti quod se-
mel adhibitum, nunquam iterari debet:
cæterum vt ad Rosmarinum referatur
oratio, scatent passim omnium horti vi-
uaci hac fronde, folio tenui, crebro, ob-
longo, crassiusculo, colore intus candi-
do, supernè viridi, suauiter odorato, flo-
re ceruleo, oleoso, ita, vt si in vasculo di-
stillatorio ex hoc aqua eliciatur, oleum
innatare videas. Quod ego paralyticis
& apoplectis salubriter admouere soleo,
ceruice ac nuca illo inuncto. Odor fruti-
cis animum reficit. præsentaneam au-
tem vim obtinet in expugnando morbo
Regio qui vulgo Ictericus appellatur
Gbeluwe Zucht, perfusa extima cute fla-
uo felleoque colore: sic vt hæc vis etiam
ad animum transferatur vitiorum nevis
ac maculis deformatum. Rursum mor-
bum comitalem qui menti vim infert,
impugnat. sic omnibus autor sum, vt in
elixa-

*Aqua Ro-
smarini vis*

*Morbi Re-
gij reme-
dium.*

elixarum carnium liquamine crebro eius
 usum admittant. Odor accensi fruticis
 pestis contagia fugat, atque ædes suaui
 odoris fumigio à vitioso halitu tutas præ
 stat. Conficitur ex eius floribus medica-
 mentum, quod quoniã diu subsistit, *Con-*
ferua triuiales Pharmacopolæ vocant, cu-
 ius vis cerebrum mirè confortat, si nimio
 humore oppressum est, memoriam col-
 lapsam erigit, & ne quis morbo caduco,
 apoplexia, paralyti, spasmo corripiatur,
 aut caligantibus oculis efficiatur, singu-
 lari vi ac efficacia instructa est. Quum au-
 tem thuris odor ac suffimentum Deo of-
 ferri solet, eoque homines illi litare, non
 alienum à ratione est Iudæos thurificis
 fruticum odoribus esse vsos, ac Rosmari-
 ni ministerio (quæ singulari vi pollet in
 expugnandis cerebri morbis, vbi mentis
 sedes est & herba grato odore imbuta
 est) sua sacra peregrisse: vt nunc Christia-
 ni viuida ac feruenti per fidem in Chri-
 stum oratione se Deo reconciliant, qui
 cultus illi omni thure ac suffimento est
 gratior magisque acceptus: quanquam
 nihil vetat Basilicas atque ædes sacras o-
 doribus perfundere ac virente fronde,
 herbisque redolentibus vel suffitu, odo-
 ratas

*Oratio sa-
 crificium
 Christianum.*

ratas præstare, modò absit superstitio, nec columen pietatis in ijs vt plerisque alijs constituatur. Adhibentur enim huiuscemodi adiaphora, hoc est indifferentia ad decus & ornatum religionis, atq; vt habeat populus aliqua honesta oblectamenta quibus reficiatur. Sic passus est Christus sibi deferri hoc honoris, vt impuberes ac promiscua multitudo faustis acclamationibus se prosequerentur, sibiq; congratulantes Palmarum aliarumque arborum ramos passim per vias ac compita prosternerent.

Matth. 21.

Ioan. 12.

De Amygdalo arbore, cuius passim in sacris Biblijs fit mentio, & de qua desumitur insignis Metaphora seu collatio à Solomone Ecclesi. cap. 12.

Caput 47.

AMygdalus arbor caudice procero asurgit multis ramis quaquaversum, vt nostras persica, brachiata, folijs salici proximis aut ligustro, aut vt ea quæ Belgis *Persica* & *volema* profert, flosculo candido, folijs distincto, quæ tametsi mense Ianuario aut paulò serius statu cæli adhuc

huic rigido florescat, apud Zirizæos tamen fructus qui nobis *Amandel* dicitur, præcoci partu maturefcit. Vidi enim ante sesquiannum in nuptiali pompa generosi viri *Brunonis à wijngaerdo*, in quem Socer *Hieronymus à Seroskerka* Zelandiæ Orientalis cis Scaldem Quæstoriam dignitatem trãstulit, Amygdala ex arbore recens decerpta ea maturitate vt cum Italicis vel Hispanicis certare possent, sic vt effracto lignoso putamine nudum intus exhiberent candidissimum, denique succulétum, miroque sapidum adeo vt Proceres aliquot Bataui qui illic acciti erant, obstupescerent atque incredibili admiratione afficerétur, quum spectarent in tam despicata maritimi tractus regione tam speciosos fructus enasci. Muniti autem erant fructus amygdalini gemino tegumento atque inuolutro puluinati primum cabyeis, mox lignei putaminis, cui suberat nucleus membrana obductus, qui in aqua egelida aut tepescenti maceratus, membranam totam exuit, & se edendum zaccaro infuso exhibuit. Amygdalus nõ prorsus nostrati Persicæ absimilis, nisi quòd huic folia maiuscula sint & flos puniceus, illi

*Amygdalis
Zelandis
non denega
ta.*

candidus. fructus Persicæ orbiculatus, carnosus, succulentus, sapidus, vinosus, foris lanuginosus, dura intus ac scabra nuce, amygdalis prorsus affinis, nisi quòd maiori læuore sit nux amygdalina, nec ita foraminosa: fructus amygdalini cortex nihil habet quod edi posset, sed tantùm nucem ambit membranosum tegmen puluini forma, Belgæ vocant *een oorcussen*, intus verò exhibet nucleum nunc amarum, nunc dulcem, quorùm prior ebrietatem arceat præsumpta, exiccandi ratione, nam humiditatem vini ac vaporem consumit, eumque prohibet ad cerebrum efferri. cæterùm amaritudinis ratione, & quòd incidendi extenuandi que vi pollet viscerum interiorum obstructions amolitur, hoc est, hepar, lienem, renes à crassis humoribus expurgat, vrinam prouocat, calculum atterit, vt etiam nuclei Persicorum. nequos, létigines, maculas in facie cuteque extima eluit abstergendi efficacia. Quum autem vulpes calidis & siccis tabescant, vsu amygdalorum amarorum emoriuntur, nisi aquam confestim lambât, atque amaritudinem quæ vitialem succum illis depopulatur, mitigent ac diluant. Dulcia amygdala

(quo

*Amarâ
Amygdala
quid præ
sent.*

*Amarâ
amygdala
vulpi vo-
xia.*

(quo commeatu Iacob patriarcha filios
instruxit, quū famis tēpore in Ægyptò il
los amādaret) corpus alūt ac faginant, pe
ctus expurgāt, tabidis conferunt, somnū
placidū conciliant, delatis ad cerebrum

Genes. 43.

suauibus ac soporiferis vaporibus: gum
mi verò eaque resinosa concretio, quanti
fissio per æstatem, hiantēque cortice ar
bor exudat, astringit atque inspissat hu
mores tenues, ac sanguinolentas excre
tiones cohibet. Ex hac speciosa ac fructi
fera arbore quæ præmaturè floret, atque
albescēte flosculo spectabilis est, desu
mit Solomon insignem Metaphoram in

Gummi a-
mygdalicū

Ecclesiaste capite vltimo, adiectis alijs
quibusdam verbis translaticijs tam ob
scuris & intricatis, vt non cuius sint ex
plicabilia, & quæ Oedipo opus habeant
coniectore, quibus tamen pro virili atque
ingenij nostri tenuitate aliquid lucis ad
ferre conabor. Toto autē hoc capite de
sumpta ex rebus notissimis, passimque ob
uijs collatione commonefacit hominem
officij sui, vt que in ætate iuuenili saluti
sue inuigilet, cohortatur, antequam etas
ingrauescat, & corpus senectutis incom
modis opprimatur. Itaque Deum ante
oculos constitui vult, atque in eum men

Cap. 12.

cap. 14.

tem continenter defixam, nec vilo modo committendum, vt in virescente ætate ille in obliuionem deueniat, sed dum viget ætas atque adhuc in flore æui consistit omniaque membra suis officijs funguntur, Deum vitæ integritate ac moribus inculpatis demereri studeat. Eleganti auté periphrasi indicat, quomodo homo in ætate florida cõstitutus sensim deflorescat, atque vt Iob testatur, coneratur, & velut vmbra aut fûmus euanescat, sic vt singulis momentis detrimenta cõcipiat, atque in deterius rapiatur, omniumque membrorû vsu & functione priuetur. Accessu enim annorum (nam singula membra Solomõn persequitur) caligant oculi, aures obsurdescunt, lingua titubat & efficitur impedita, nares odorandi facultate destituuntur, tremunt manus, labascunt pedes, dorsum incuruescit, totaque corporis compages pedetentim dissoluitur. In hunc autem modum (vt auctoris verbâ enarrat) concionem suam prosequitur, *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, hoc est, antequam te circumuallent senij incommoda & morbi, de quibus dices, non mihi pla-*

bi pla-

hi placent, antequam tenebrescant Sol & lumen, Locus Solomonis Allegorici.
& stella & Luna. & reuertantur nubes post pluuiam, hoc est, caligo & nebula oculorum cum lachrymosa lippitudine, *quãdo commouebuntur custodes domus,* hoc est, costarum propugnaculũ quod interna viscera munit ac tuetur, *& nutabunt seu vacillabunt viri fortissimi,* hoc est, pedes qui corpus librant ac fulciunt, *& otiosi erant molentes in minuto numero,* hoc est, quum edentulus eris, cibumque ægrè conficies mandibulis: *& tenebrescant videntes* hoc est, oculi, *& claudentur ostia in plana,* hoc est, via & meatus quo cibus in stomachum defertur. in humilitate vocis molentes. *& consurgent ad vocem voluntis.* *Et obsurdescent omnes filiae carminis,* hoc est, aures quæ sonorum modulatione affici solent. *Excelsa quoque timebunt & formidabunt,* hoc est, quum pedes labant editiora loca non conscendent, vel aliquid ex alto delapsurum metuant. *In via florebit Amygdalus, & impinguabitur locusta,* hoc est, pedes intumescent ob debilem concoctionem nam locustæ exporrectis pedibus saliant, quod senibus est denegatum. *Et dissipabitur Capparis. Antequam rumpatur su-*

niculus argenteus, & vita aurea recurrat, &
 conteratur hydria super fontem, & constringatur
 rota super cisternam, & reuertetur puluis in ter-
 ram vnde venit, & Spiritus redeat ad Deū qui
 dedit illum. Hac partim Allegoria, qua So-
 lomō aliud dicit, aliud intelligit, partim
 Metaphora (qua verba cōmoditatis gra-
 tia transfert per similitudinem à propria
 significatione ad alienam) extimulat ho-
 minem oscitantem suæque salutis negli-
 gentem, vt Opificis ac Creatoris sui me-
 mor sit, illumque identidem ob oculos
 constituat, nec vnquam in obliuionem
 deuenire patiatur: atque id præcipuè in
 adolescentia atque ætate iuuenili quæ
 minùs prouida segniter salutis propriæ in-
 uigilat, suisque cōmodis prospicit. quod
 ipsum eò magis amplificat, quòd succes-
 sura sint deteriora, quibus id perfici non
 possit. Quo circa acriter stimulat mentes
 ignauas & socordes, vt ab ineunte ætate
 in Deum mentem habeant erectā, ante-
 quam senium ingrauescat, & accelerari
 contingat dies malos ac tēpora, annos-
 que plenos incommoditatis, molestiæ, af-
 flictionis. Nam silicernio ac capulari seni
 omnia sordescunt vitæ oblectamenta,
 voluptates, deliciae, tripudia, cantilene, si-
 sus

caput Ec-
 clesiastæ.
 12. expli-
 catum.

sus, ioci, lepores, omniaque fastidiuntur
 edulia, cupediæ, condimenta, bellaria,
 nec ullis rebus quamlibet suauibus affi-
 ciuntur, quibus fere iuuentus occupari
 ac detineri solet. Hanc autem occasionē
 redimendæ salutis eò magis arripiendā
 prædicat, quòd in ætate decrepita & in-
 clinata animus vnà cum corpore flacces-
 cat, mens obnubiletur, memoria, ratio,
 intellectus, omnesque animæ facultates
 extinguantur, extincta luce, insitoq; nà-
 turæ lumine sopito. Etenim (vt ordine
 ac continuata serie Solomonis caput il-
 lustrem) senio confectis oculi cæcutiūt,
 ac præter caliginem lippitudine vitian-
 tur, vt Sol & Luna illis vix conspici pos-
 sint. Tunc manus quarum in perficiēdo
 opere yrimum agilitate ac ministerio, tre-
 mulæ efficiuntur, atq; ad opera manua-
 ria inutiles. Tūc pectus anhelosum est, ac
 spiritus propter costas subsidentes ægrè
 ducitur. Tunc pedes qui corpus vt basis
 ac columnæ fulciunt, labant ac incurues-
 cunt sic vt in ingressu scipionis admini-
 culo indigeant. Tunc dentes qui cibum
 molunt ac conficiunt, operaq; mandibu-
 larum alimenta conterunt, imminuti offi-
 cio suo perfunguntur; vt edentilis asso-

let. Tunc visus imminuitur, atque oculi, qui velut ex cauernulis atque animi fenestris prospectant, deficiunt & obscurantur, aut coniuventibus ac collapsis palpebris earumq; musculis minutim ac velut per nebulam vident, vt ij qui vix in platea obuium discernunt. Tunc fauces ægrè cibum deglutiunt, occluso ob siccitatem gulæ meatu ac tramite per quem alimenta in stomachum deferuntur, dentibus etiam inualidis, excisis, infirmis qui cibo elaborando atterendoq; non gnauiter insistent, Tunc somnus tenuis est & exilis ob cerebri siccitatem, vt senex ad auiculæ sonitum expergiscatur. Tunc offuscatur vox, & stridet ariditate exasperante vocalem arteriam, prorsusque ad cantillandum est inidonea. Tunc ad leuissimum strepitum expauescit, totusque meticulosus ac pavidus semper aliquid sibi imminere, ac è sublimi delapsurum metuit, sic vt non temerè per compita, & plateas ingrediatur, nisi subinde respectet. Tunc florescit

AMYGDALVS, hoc est, Caput albescit canicie sic, vt eminus concipi queat, quemadmodum Amygdalus arbor quæ candidos in summitate flores

pro-

*Amygdali
metaphora.*

producit, ac longissimè se spectandam ex-
 hibet. Tunc vox exilis erit, imminuta, ac
 stridula. Tunc leuissima quæq; illi erunt
 oneri ita, vt ne muscam quidem perfe-
 rat. Tunc peribit appetitus qui fere Cap-
 paris condimento iritari solet, totumq;
 rerum carnalium desiderium abolebitur.
 Hæc aliaq; incommoda homini obuen-
 tura commemorat Solomon, ingrauescē-
 te etate ac deuexa, antequam mutua animi
 cōcordia ac cōfœderatio, qua hæc cōglu-
 tinata sunt, dissoluetur, & priusquam ex
 hoc corpore animū emigrare contingat,
 in sedes illi destinatas. Quocirca homini
 has ærūnas in mentem reuocat; quò in æ-
 tate florida ac virenti in Deū defixos ha-
 beat oculos, illiq; suam vitam, mores, ac
 studia approbare studeat. *Antequam* (vt cō-
 cionem prosequitur) *rumpitur funiculus ar-*
gentus: quo designat Spinalis dorsi medul-
 lam, (Belgæ *Hoorink* vocāt) quæ ex Cere-
 bri substantia argenteo splēdidoq; colo-
 re producta (vt etiā in brutis animatibus
 conspicitur) à basi occipitis, hoc est, capi-
 tis parte postica vno productū per qua-
 tuor & triginta vertebrae (qui & spōdyli
 dicuntur) ad os caudæ quod ad anum de-
 sinit, porrigitur. Quum autem iste spinæ-
 feu

*Spina dorsi
carinae na-
vis astimi-
lis.*

scu dorsi contextus cui costæ velut cur-
uatae trabes adherescunt. atque affixæ
sunt, sit velut Carina, (nautæ *kiel* vocant)
cui totius nauigij moles incumbit, tota
vis, robur, fortitudo, munimentum hu-
mani opificij ac structuræ in spina eiusq;
medulla consistit, sic vt scitè Solomon
homini imminere interitum pronūciat,
quando illam conuelli vel rumpi, vel dis-
solui contingat, sub contracti argentei fu-
niculi Metaphora, quod instante morte
euenit. Cæterùm quod sequitur, *Frangitur aut quassatur fons aureus*, ea figu-
rata loquutione Cor vitæ fontem de-
signat, à quo arteriarum riui (vt ab he-
pate venarum propagines) producun-
tur, qui & spiritus vitales, & rubicun-
dum sanguinem secum deuehunt, mem-
braque fouent & irrigant. Per Hydriam
autem vel urnam quæ conteritur iuxta
fontem vel scaturiginem Renes intelli-
git & vesicam meatusque vrinarios, qui
ferè in senibus collapsi & in angustum
contracti non præstant officium suum,
sic vt accelerati interitus causam præ-
beant: Sequitur, *Et confringatur rota
super Cisternam, vel conquassatur & cor-
ruet currus fractis rotis in foueam*. Qui-
bus

bus verbis denotat Caput quod ferè moribundis inclinari solet & in humeros deuolui . Est autem caput rotundum & globosum , quod vt rota versatilis quaquaversum mouetur dextrorsum, sinistrorsum, nunc in pronam, nunc in supinam partem , cui mouendi & sentiendi facultas attributa, ex eóq; spiritus animales orti per corpus diffunduntur, ac motum sensumque neruis imperant : imminente autem morte Caput primum ferè labascit ac corruit (vt in oculis perspici potest qui omnium primò moriuntur, aut mortis indicia proferunt) ac totum corpus in præceps rapit , fractisque omnibus membris, vt axe curus aut vehiculi, omnem corporis structuram in foueam deijcit . Hunc itaque subesse sensum Solomonis verbis , testantur subsequencia . *Nam tunc, inquit, puluis in terram ex qua desumptus est, & Spiritus ad Deum qui dedit illum, reuertetur.* Cæterum vt ad Amygdalum regrediar, Iacob Patriarcha, cui post à vidèdo Deo Israëlī nomen inditum est , à focero Laban parum ciuilitè aut pro æquitate rei tractatus , miro usus est astu ac stratagemate , subdolo quidem ac fraudulentò,

Gen. 30.

lento, nisi industriam interpreteris atque ingenij dexteritatem, qua mercedem avaritiæ pretextu denegatam: atque hereditatem fraude retentam ad se deriuaret, ratione Physica ad id perficiendum vsus. Accepit enim virgas ex Amygdalo, Corylo, populo, castanea, easq; decorticatas in alueo ac canali posuit ante ouium oculos, vt quum potum venirent, in earum conspectu conciperent. quum autem omnibus animantibus atq; etiam foeminis formæ ac species rerum imaginatarum concipiuntur ex rebus obiectis, illæque foetibus imprimuntur, factum est vt pecudes foetus ederent versicolores ac variegatos, maculisque distinctos, sic vt Iacobus non poenitendam sortem sit consequutus. Ceterum extat in Biblijs insigne miraculum de virga Aaronis Amygdali in more spectabili florum ac fructuum amoenitate germinante, qua Deus praefracto populo voluntatem suam testatam esse voluit, & palam facere omnibus, quem praefici velit diuinis ministerijs ac sacerdotis munere fungi: Absorptis itaq; terre hiatu, soloque dehiscente Dathan & Abyron vna cum primarijs aliquot, conspirationi contra Mosem & Aaronem confociatis, qui se diuinis rebus

*Imaginatio
conceptum
fugit.*

*Nume. 16.
v. 17.*

rebus ingerere tentabant nullo Dei mādato aut vocatione, cęsis interim ex promiscua plebe ac gregaria multitudine quatuordecim milibus & septingentis, demādauit Deus Mosi vt acciperet duodecim virgas, in scriptis singulis virgis Principum nominibus, inter quas erat Aaronis Leuiticę tribus. Et posuit singulas Mosēs in tabernaculo testimonij, post die ingressus Mosēs tabernaculū oraculi, vnde à Deo responsa peti solebāt, inuenit germinasse fruticis in morē, virgā Aaronis Leuiticę familię, ac turgētibus gemmis flores emeruisse, qui folijs dilatatis Amygdala protulerunt. proferens aut Mosēs virgas omnes de conspectu Domini, spectandas illas exhibuit vniuersis filijs Israēl, qua re visa, acceperunt suam quisque virgam. Aaronis autem in signū rebellionis in tabernaculum relata est: quo sedato sopitōque murmure ac fremitu inconditę multitudinis, ea virga exemplo sit, ne amplius contra Deum eiusque ministros insurgant. Historia hæc illustre documen omnibus exhibet, nempe vt nemo sibi vsurpet aut vendicet vllam functionem, aut vltro se illi iagerat, nisi Dei iussu &

*Documen-
tum ex hi-
storia Aa-
ronis.*

voca-

cap. 5.

vocatione accitus, vel etiam communi consensu ac suffragio eorum quibus ea res per Dei Spiritum demandata est. quemadmodum Paulus ad Hebræos testatur Christum non sibi arrogasse eum honorem ac dignitatem, vt constitueretur Pontifex qui peccata aboleret effuso suo sanguine, sed hac perfunctum legatione iussu Patris qui illum constituit perpetuum Sacerdotem secūdum ordinem Melchisedech. Cui itaque virga, hoc est, regendi docendiq; munus commissum est, ac delegata functio propagādi Evangelij, ille se alacriter operi destinato accingat, suæq; vocationi gnauiter insistat. Atqui vt Aaronis virga prius arida, virtutē diuinā virefcere incepit, ac præter foliorum pompam flores peramœnos fructumq; salubrem proferre: ita quoque par est vt ministri verbi Dei gemina virtutum proferant, ac salutari doctrina illos, quorum cura ijs demandata est, imbuant, vt fructus bonorum operum per fidem in ipsis conspiciantur. Quod Christus sedulo inculcauit Petro ter ab illo stipulatus amoris confessionem, & pascendi gregis diligentiam. Videtur autem mihi admodum appositè ac conuenienter

*Hortatio
vt quisque
suam mini
sterium ex
equatur.*

nienter

nienter Nux Amygdalina posse statui vi-
te Christianę symbolū, in qua vt superiùs
de Iuglande diximus, aspera mitibus, a-
mara dulcibus, dura mollibus ac suavi-
bus mista sunt, nam per ligneum durum-
que putamen aduersitates, labores, ærū-
ne, incommoda designantur: per nucleū
dulcedine imbutū suauitas & solatium,
colorumque fomentum & mitigatio.

*Amygda-
lina nux vi-
te christia-
ne symbo-
lum.*

*De Platano eiusque natura, à qua
Similitudinem desumunt
sacri scriptores.
Cap. 48.*

PLatanus arbor est externa atque ad-
uenticia, vmbRARUM gratia ex Asia in
Europam aduecta, sic vt Plinius testetur
ad Morinos vsque Belgarum olim extre-
mos Romani imperij tributarios esse de-
latam. Diffundit hæc arbor amplissimè
ramos, cortice crasso, folio vitis aut Rici
mi, hoc est, eius stirpis quæ vulgò *Palma*
Christi dicitur, ob folia in expansæ manus
effigiem articulata, Catapotia maioris
etiam nomine cognita, quòd semen cui
inest vis purgatrix, pilulis quę Græcis *Ca-
tapotia* dicuntur, ab orbiculari forma, sit

lib. 12. c. 16

*Palma
Christi finis
Ricinns
berba.*

Q inclu-

inclusum. verum Platano, quam huic fructi folia paulò minora sunt, longo pediculo, hoc est, petiolo quo folium aut fructus dependet, rubicundo, flosculo paruo ac pallido, baccis rotundis atq; orbiculatis, scabris ac lanuginosis. Præbet hæc arbor, quòd patulis sit diffusa ramis, ac quaquaversum exporrectis, scenas & umbracula, ut apud Belgas fagus, vulgo *Buecken*, laxatis ac deflexis expansisq; in omnè partè, cultoris industria ramis, eaque elegantius Tilia seu Philyra Belgis *Linden*, cuius apud Brabantos ramosa illa arboris propago, & natura & arte exculta umbram exhibet & excluso Solis æstu opacū frigus adfert sic, ut subsidetes mirè afficiat frondosa concameratio, ac lassos languidosq; suaviter reficiat. Non desunt qui quum Tiliam hæc præbere còmoda videant, ac salubri umbra astantes recreare, Platanum existiment, Alij fagum, quòd Virgilius cecinerit.

Fagus.

Tilia.

Edog. 1.

*Tityre tu patula recubans sub tegmine fagi
Siluestrem tenui Musam meditaris auena.*

Verum magno errore inuoluti sunt, quum illis nulla in folijs cum Platano sit affinitas. Arcent quidem illæ arbores, ut Platanus, Solis ardorem, ac caput ob densam

sam foliorum pompam ab æstu tuentur,
 sed nō conspicitur ea species & forma fo-
 liorum in nostratibus arboribus, nō ema-
 nat ex frōde ea suauitas & expiratio quæ
 salubri halitu proximos afficiat. Est enim *Platanus* Platani vis
& natura. ea vi imbuta, vt yenenata quæ-
 q; arceat, ac Serpentes lōgè abigat adeo
 vt vesperilionibus hæc arbor aduerse-
 tur, nec facile sub ea nidulentur, eiusque
 ymbra ferre sustineant.

Quocirca sacri scriptores hanc etiam
 narrationibus suis accommodant, ex ea-
 que similitudines desumunt. Sic Sapi- Eccle. 24.
 entia sui commendatrix, atque in e-
 narrandis proprijs encomijs occupata,
 commemoratione excellentium arbo-
 rum, indicat se omni virtutum gene-
 re exornatam, ita, vt sibi adsit decus,
 honor, dignitas, amplitudo, sublimi-
 tas, fauor, gratia, venustas, quibus
 dotibus suos scētatores etiam illustrat.
 fatetur se frondescere ac fruticare, vt
 Platanum arborem speciosam, quæ ir-
 rigata aquarum affluentia augetur, at-
 que incrementa suscipit. Arbor e-
 nim hæc impensè humore delectatur,
 ac sitibunda est adeo, vt vini irrigatio-
 nem non respuat, quod ipsum factitasse

lib. Sat. 3. Hortensium Macrobius refert, quò vitacior esset ac magis spectabilis. Vt autem Platanus ramos ac propagines longè lateque diffundit, ac tam gratam vmbra exhibet, vt Xerxes Persarum rex totos dies illa se oblectaret. Ita Sapientia quæ ab Altissimo promanat, omnes qui eò confluunt, ac sub eius vmbra se reconduunt, suauissimo Diuinitatis afflatu fouet ac recreat, illorum curam ac tutelam suscipit, illosque ab omni iniuria atque incommodo defendit. Sic orat David,

psalm. 26. *Sub vmbra alarum tuarum protege me.* Et Hic remias plorabundus queritur se hoc solatio destitutum populi Iudaici personam sustinens, *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus, in vmbra tua viuemus in gentibus,* hoc est, illius præsidio fulti subsistemus & tuti erimus ab omni insultu. Cæterùm quum sint in Palestina ac Syria totòq; illo felicitis Arabiæ tractu amoenissimæ summæque proceritatis arbores ob foli vbertatem atq; aëris temperiem, Prophetæ ex rebus obuijs ducta similitudine Regum atque Imperatorum magnatumque splendorem, magnificentiam, sublimitatem, potentiã, maiestatem, celsissimis arboribus vt Cedris

dris comparant. Et si qui alij sunt paulò inferioris notæ Principes vel Sarrapæ quorum non tanta est potentia, vt cum summis certare possint, aut cum illis paria facere, sed tamen in aliquo numero celsari possint, & quibus obtingit non pœnitenda dominatio, non Cedro sublimi atque immensæ altitudinis arbori, sed Abieti vel Platano alijsque minus proceris aut speciosis arboribus comparantur. Itaque Deus apud Ezechielem amœnissima vtitur Metaphora in describenda amplitudine ac sublimitate Pharaonis, quantòque vtatur successu ac prosperitate, quid incrementi florentissimo Regno accesserit, quos progressus acceperit, sic vt pronunciet nullum Regem illi parem, nec quenquam illius magnificentiam ad æquare: illum tamen ex tanto fastigio ac gloria minimo negotio deiectum iri, quemadmodum celsissimæ arbores secunda deijci solent ac conuelli. Sic enim Propheta narratione prosequitur, qua Deus superbo elatòque Regi, cui vt nunquam Deus in mentem venit, ita eius populo fuit infestus, exitium minatur: *Factum est,* inquit Ezechiel, *verbum Domini ad me: Fili hominis dic Pharaoni Aegyptiorum Regi, & po*

*Magnas
celsis arboribus
comparantur.*

Ezech. 34.

pulo eius, Cui nam assimilatus es in magnificentia tua? Ecce Assyrius Cedro similis est in Libano. pulcher ramis, frondibus umbrosus, tanta proceritate & altitudine ut inter condensas frondes sit cacumen eius. aqua nutriturunt eam. Abyssus seu terrę profunditas qua radices aluntur, in altum illam eue-
xerunt, quumq; extendisset ramos suos, hoc est vires & potentiam assequutus esset Pharaonis dominatus, in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia cœli, & sub frondibus eius genuerunt omnes bestię saltuum, & sub umbraculo illius habitabant plurimarum gentium cœtus.

*Locus Exe-
chialis ex-
plicatus.*

Qua Metaphora indicat Pharaonis imperio multas nationes esse subditas, illique tributarias ac vectigales. Eratq; pulcherrimus in magnitudine sua, in dilata-
tione arborum suorum, hoc est, propagando imperio, ac dilatandis profe-
rendisque finibus. Erat enim eius radix iuxta aquas multas, quæ affluenter illam irrigabant. Quibus verbis designat opes illi accreuisse in immensum ob negotiatorum frequentiam, atque vltro-
citroque comitantium turbam. Cedri non fuerunt altiorem in paradiso Dei, Abietes non adequauerunt summitates

tes eius, & Platani non sunt æquatae illius frondibus. Quo indicat nullam prouinciam illi parem, nec Iudæam quæ sanctissima religione exornata est, nec vllas alias nationes quæ Dei cultum amplectuntur illi conferri posse. Ob tantam autem inquit, pulchritudinem & eminentiam æmulata sunt eam omnia ligna voluptatis quæ sunt in paradiso Dei, hoc est, inuidia quadam & emulatione moti sunt finitimi qui Deum colunt & venerantur. Vrit enim aliquando pios felicitas & successus impiorum, ita, vt improborum prosperitas illos propemodum vacillare faciat, atque à studio recti dimoueri. Quod ipsum testatur Dauid, quum inquit, Mei autem pœne moti sunt pedes, pœne effusi sunt gressus mei. quia Zelauit super iniquos, pacem peccatorum videns. Huius quoque rei indignatione motus Hieremias cum Deo disceptat, & quodammodo cum illo expostulat, quòd via impiorum prosperetur, & bene sit omnibus qui præuaricantur & iniquè agunt. In eodem argumento versatur Abacuc, & cum Deo propemodum rixatur, Quare respicis contemptores &

*Successus
impiorum
pios aliquandò
do vrit.*

Psalms. 72.

Cap. 12.

Cap. 6.

fe: quasi diceret, Cur conuiues: cur disti-
 mulas, & quodammodo mussas ad scele-
 ra & iniquitates improborum: Iob quo-
 que indignatur impios in tantam felici-
 tatem euectos, vt reliquos habeant con-
 temptui. Quare, inquit, viuūt impij, sub-
 leuati sunt & confortati diuitijs: Domus
 eorum securæ & pacatę, & non est virga
 Dei super illos, &cæ. Hæc autem tametsi
 in speciem inter felicitates referenda vi-
 dentur adeo vt piorum animos fatigent,
 & velut in lubrico cõstitutos ad ruïnã
 propemodum impellant, exitus tamen
 declarat, quã sint fallacia, incerta, momẽ-
 tanea, caduca, fluxa, tẽporaria quibus illi
 fruuntur, quum Deus subito & repente
 omnia euertat, ac in nihilum redigat, vt
 ne vestigium quidem tanti fastus & po-
 tentiæ appareat. quod etiam alio loco

Psalm. 36. indicat Dauid, *A dñe pusillum, & non erit
 peccator: & quæres locum eius, & non in-
 uenies. Et paulò inferius, Vidi impium
 super exaltatum & eleuatum sicut Cedros
 Libani, & transiui, & ecce non erat: qua-
 siui & non est inuentus.* Quo denotat

*Dauidis lo-
 cus explicat
 tus.*

Improbos in maximam sublimitatem at-
 tolli, sed ex florenti rerum statu, ex quie-
 ta possessione deturbari, illorũque pom-
 pam

pam ac strepitum euanescere vt fumum, sic, vt ne posteritas quidē in vllam regni partem aut hæreditariam possessionem admittatur, sed euertatur florētissima familia, & aboleantur ædes & palatia splendida, à quibus ferè Reges & magnates nomen sortiuntur. Exépla quotidie supeditant Belgarum aliquot proceres gestamine Regio decorati, quorum opes, decus, magnificentia defluerunt, & nominis celebritas extincta est, quòd in tāto splendore in quo erant constituti, nulla habita sit Dei ratio, nec suam felicitatem Supremo numini acceptam referre studuerint. Quò spectat hæc Ezechielis Metaphora, qua Deus Regi amplissimo interitum minatur, eò quod Cor eius elatum esset contra Deum sic vt alijs prædē sit futurus; atque ad interuersionem delendus, ipsis etiam confœderatis in eandem calamitatis sortē deiectis, quibus accedunt multa alia detrimenta quæ Ezechiel hoc capite multis Metaphoris amplificat. Huic prorsus affinis est illa apud Esaiã Dei cōminatio contra fastum, superbiã, tyrannidē, crudelitatem, sæuitiã Regis Babilonis, super cuius interitu etiam letatæ sunt Abietes & Cedri Li-

*Et sic locus
explicans.*

Zeog. vi.

bani, vt propheta differit. Qua Metaphora indicat Duces ac Sarrapas, omnesque illius iugo oppressos exultare atque exhilarere ruina atque interitu Tyranni saevissimi. Comparatur ille ob magnificentiam ac splendorem Regni, Lucifero sideri argentei ac clarissimi splendoris, qui Planeta nocturnis horis atque inclinata iam die, Solé subsequitur, Vesperugo & Hesperus dicitur, Belgis *Auont sterre*, de quo Virgi. *Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capella.* Matutinis autem atque antelucanis horis, primoque diluculo Solem præcedens Lucifer vocatur Phosphorus, denique ab amabili venustate ac splendore, lucidoque colore Venus, à qua & dies nomen sortitur, Belgis *Dach sterre* est *Morgben sterre*. Cui rei hæc subest ratio, quod veneris stella ratione epicycli moram ac retardationem faciat in signorum spatijs. quod fit vt tardius progressa, post occasum Solis appareat, velut itineris eius comes, mox tamen maturans iter, ocyore ambitu utitur, ac transiliendo se eripit à necessitate moræ, iustumque cursum perficit, ac Solé matutino tempore præcedens radiati splendore cælum illustrat. Huic sideri quæ Rex Babilonius memoratur assimilis, successu

cessu rerum magnarum elatus, suæq; fra-
 gilitatis oblitus diuinos honores sibi de-
 ferri passus est; oppressaq; Dei religione,
 ac profligatis eius cultoribus pro numi-
 ne coli voluit, cuius insolentiam ac su-
 perbiã, læsẽq; Maiestatis crimẽ indignẽ fe-
 rens Deus, illum ex sublimi imperij folio
 deturbauit, omniq; gloria ac decore spo-
 liauit (quẽadmodũ angelũ Satanę qui Di-
 uinitatẽ affectabat, Deoq; proximas se-
 des ambiebat) & ea ignominia affecit, vt
 etiã sepulturæ honor illi sit denegatus, il-
 lata etiã inũ memorabili clade regno Ba-
 bilonico, eiusq; incolis, atq; indigenis vn-
 diq; prostratis. quę ruina ac tã magnifici
 Regis interitus passim prouocauit popu-
 lares & finitimos, qui eius pompã ac stre-
 pitum vel inuiti spectare ac venerari soli-
 ti sint, ad dicacitates, scommata, dicteria
 sic, vt mortuõ cadaueri insultarẽt, quòd
 opulentissimus Rex qui solo nutu om-
 nes territabat, ex tãta sublimitate ac fa-
 stu in tã acerbam ac seruilem conditio-
 nem sit precipitatus ad eo, vt non sit infe- cap. 22.
 rãdus sepulchro morẽ Regio, sed (vt Hie-
 remias Ioachimo Regi Iudaico minatur)
 sepultura asini sit humanus. Quo in-
 dicat corpus, vt asini & equi, feris &

ali-

Esai. 19.

alitibus palam obijciendum . Quo spe-
 ctat illa Esaiæ Ironia & insultatio. *Omnes
 principes nationum dicent, Detracta est ad infi-
 ros superbia tua, hoc est, fastus, strepitus,
 magnificentia, voluptates, deliciae desie-
 runt: concidit cadauer tuum . Subcer te sterne-
 tur tinea, & operimentum tuum erunt vermes,*
 hoc est, corpus demortui nullo erit obli-
 tum vnguento aut ceromate, vt Regibus
 assolet, quò à putredine corpus conser-
 uetur: sed à lumbricis ac vermiculis arro-
 detur, vt infimo cuique cerdonum con-
 tingit. *Quomodo de caelo cecidisti Lucifer qui
 oriebaris mane ante coruscantem Auroram? Cor-
 ruisi in terram qui vulnerabas gentes, qui dice-
 bas in corde tuo, In calum conscendam, supra
 astra Dei exaltabo sedem meam, & sedibo in mon-
 te testimonij in lateribus Aquilonis. Tu verò in
 sepulchrum detractus es in profundum lacus.*

Esaiæ locus
explicatus.Ambitio
ruine obno-
xia.

Quo denotat eum vita, opibus, poten-
 tia exutum, & morte absorptum, qui hu-
 manæ conditionis oblitus, se efferre su-
 pra humanam conditionem studuit. Dei
 que honorem sibi vindicare. Quæ rerū
 vices documento sunt Regibus ac mor-
 taliū cuique, vt se contineant intra limi-
 tes, ac meminerint eas esse vices rerū hu-
 manarū, vt minimo momēto summa in
 imum

inum aliquãdo deuoluãtur, eóq; magis si homo fastu ac superbia intumescat contra homines, & cristas erigat aduersus Deũ. Sic Paulus infelicem ac funestũ exitum denunciat homini illi sceleroso ac perdito qui effertur supra soliũ Dei, & se extollit supra omnẽ quod dicitur Deus aut numen religiose colendum, & à quo cuiusque salus & incolumitas dependet, adeo vt in templo Dei sedeat ostentans seipsum pro Deo, & exercet palam sæuitiam ac tyrannidem in sanctos qui volũt piẽ viuere in Christo Iesu: quem Deus suo tempore conficiet potenti spiritu oris sui, atque euentura falsaque Diuinitatis specie sese iactantem abolebit claritate aduentus sui, quo detegetur omnis impostura, & euanescet (multis obstupescens, qui eius fraudulentis prodigijs & portentis dementati erant) vt fumus eius doctrina, & fucata fictaque religionis ac pietatis species.

*Ex frutice, virgulto, surculo, termite, mal-
leolo, palmite, germine, gemma qui & ocu-
lus in arboribus ac plerisque alijs, desum-
pta similitudines quibus Propheeta Vaticinia*

nia illustrant, Hæc Belgæ Spruyten, struijken, Schueten, Rancken, Plantsoenen, Botten ende knoppen vocant.

Cap. 49.

Frutex.

FRutex appellatur quidquid ab radice multiplici caudice ac ramosum se profert, sed quod ad iustam arboris proceritatem non assurgit. Virgultum est è terra emergens fruticosa virgularum cõgeries, quæ cõpluribus ramulis ac lignosis furculis constat, nec vt herba emoritur. Hæc aliquando excolitur vt arborescat.

Virgultum.

Surculus.

Surculus est germen quod ex ramis simplex & indiuiduum oritur. qualis nobis in ramusculorum summitate ad insitionis vsum accommodatur, *Inte Belgæ* vocant, quo efficitur, vt

Virg. Georg. 2.

Aliena ex arbore germen

Includas: vdoque doces inolescere libro.

Surculare.

Est aut Surculus in arbore, velut succrescēs soboles & propago, vt in familia nepotū & agnatorum successio. Vnde *Surculare*, hoc est, adnascētes arboribus surculos adimere. Malleoli & palmites à sarmentis, hoc est, prelõgis vitis virgulis porriguntur, nouellę sunt vineę germinationes,

Malleoli & Palmites.

nes,

nes, inter quas sunt pāpinarij, qui nihil aliud quā pampinis ac foliorū pompis luxuriāt, Nostri *water schueten* vocāt: ex quibus nihil speres quā ostentamēta stirpis: ut ficus Euāgelica Christo detestata. Sūt Ioan. 5.

enim stolones & inutilis fruticatio rese-cāda ferro, igniq; destināda. Qua Metaphora Christus impios atque improbos designat. Alij palmites fructuarij sūt, à quibus insequēte estate fructus speratur. nā ineunte vere palmites cōcepto humore, velut animati, protuberare incipiūt, ac velut parituri extumescere, sic ut gēmae

in ijs se próferre incipiāt, Quod Cicero Gemma in vite quid. indicat, In vitibus primo vere existit tanquā ad articulos sarmentorū ea quę gemma dicitur vel oculus, quòd extumescat.

Vnde *Gemmare* vitēs dicuntur ac turgescere in spem futuri fructus, Belgæ *Botten* Gemmato. vocant, *ende knoppen*. Indicauit id etiā Virgilius,

Iam venit aestas

Edog. 7.

Torrída, iam leto turgent in palmitē gemma.

Germen est id quod ex ipsis arborū surculis primo vere exit, ex quo mox folium producitur. Sic vere nouo *germinare* dicuntur arbores & pubescere. Ex qua re post ver aduentare æstatē conijcimus: ut etiā indicat Christus sumpta Germen.
simi-

Matth. 14

Termet.

Rom. 11.

Cap. 53.

Joan. 10.

Rom. 10.

similitudine à ficu germinante ac profere
 rente grossos suos, Quæ Metaphora su-
 perius explicata est de ficu. Termet auul-
 sus est ex arbore ramus folijs vestitus
 & fructibus onustus, præsertim ex Pal-
 ma & Olea, de qua Paulus Apostolus si-
 militudinem desumit contra illos qui fa-
 stu tumidi, ac sanctimonix specie inflati
 alios despiciunt, ac concipiunt de se opi-
 nionem quàm pro humana fragilitate
 maiorem. Hæc præfari visum est Lector
 candidè, quo plus lucis adferret planta-
 rum cognitio, ex quibus concinnæ simi-
 litudines & Metaphoræ desumuntur. ne-
 que enim solùm ex arboribus, herbis &
 fruticibus sacra historia Similitudines
 mutuatur, sed etiam ex earum partibus
 & appendicibus, radice qua alimentum
 alliciunt, trunco, per quem diffundunt,
 cortice quo muniuntur, ramis, fronde,
 folijs, flore quibus exornantur: fructu, se-
 mine quibus propagantur. Sic Esaias, vt
 rem aggrediar, quum de Christo, eiusq;
 ministerio vaticinatur, atque illum ocu-
 lis hominum spectandum exhibet, descri-
 bit tam salutarem summi patris legatum
 nulla specie, nulla formæ dignitate fuis-
 se, sed abiectum, despiciatum, ita, vt nul-

lus propemodum illo afficiatur, aut illum vt gratiosum hominem ac fauorabilem complectatur, Similem dicit Christum virgulto aut furculo qui emergit ex terra arida, ieiuna, squallentiq̄ue ac ficticulosa sic, vt nullam spem polliceri posse videatur hominibus (nam coram Deo nihil illo sublimius) vt in vllam sublimitatem possit euehi, suamq̄ue propagare doctrinam, aut vlla ratione efficere vt aliquam spem de eo quisquam concipiat instaurandæ salutis, vel aliquid magni ab illo sperare, adeo vt quum multi abiecti hominis specie offenderentur, eò res deuentura videatur, vt vix decimus quisq̄ fidem sit habiturus tam magnificis promissis eorum qui illum prædicant, ac testatum orbi volunt Christum esse Seruatorem, salutisq̄ue humanæ vindicem, & assertorem. Quum enim in eo nihil fuerit spectabile aut visenda specie (nisi deuicta morte, exhibito resurrectionis triumpho, ac consummato salutis humanæ mysterio) profecto nõ mirum cuiquam aut absurdum videbitur tam paucos amplecti eius professionem eiusq̄ doctrinam arripere: quum vix dignum deputent in quem defigant oculos, ac spectare sustineant:

*Esaiæ locos
explicat.*

neant: et abiectior sit quàm vt eius consuetudine ac familiaritate vti cupiant. Longum autè esset omnia persequi quæ in hoc Capite Esaias côm memorat de propagatione regni Christi, propterea lectorè ad huius Prophetæ interpretes telego Hieronymum, Rupertum Tuicensem, Adamum Sasboudum recètiorum, & si qui alij in illustrandis Esaiæ vaticinijs fuerunt occupati. Omnium autem Christianorum interest locum huius Prophetæ accuratè eructe, in eoq; identidem immorari, ac singula meditando excutere: quoniam in eo nobis proponuntur quibus maximè illustratur Christi & humilitas & gloria, & quid nobis contulerit, quantaque passus sit, vt excussa seruitute ac tyrannide Diaboli, in libertatem damnatos assereret. Reuocat nos ad Christi exemplum Paulus Apostolus rigidus Christianæ religionis assertor & propugnator, atq; hortatur, vt ita simus affecti, sic animati, vt Christus Iesus, *qui quum esset in forma Dei, non se rapinam arbitratus est, vt esset aequalis Deo, sed se ipsum exinanauit, vt assumpta serui forma, factus sit homini similis, & in forma reperiens vt homo, factus obediens vsque ad mortem Crucis* igno-

Philip. 2.

Pauli locus
illustratus

ignominiosam, quapropter Deus illū extulit in summam sublimitatem, & donauit illi nomen quod est supra omne nomen, vt in nomine Iesu se stillet omne genu cælestium, terrestrium, & inferiorum, hoc est, nulla vis, nulla potestas tanta quæ non submittat se illius imperio. Sic Paulus vt etiam Esaias duplicem Christi naturam complexus est, humanam qua obnoxius fuit & expositus calamitatibus & miserijs hominum: & diuinam ob consequutū imperium, quo deuicta morte & Diaboli tyrannide, extinctoq; peccato, mortales omnes in libertatem asseruit, sic vt nemo non illi asurgat, nemo non caput inclinēt, nemo non genua incūruet, vbi tam sacrosanctum Iesu nomen vel proferri vel inclamari audit. Ceterū vt in argumento suscepto progrediar, quum Esaias nusquam nō Christi gloriam illustreret, atque illius regnum, hoc est Euangelicam professionem propagandam predicet, Consolatur afflictos & mœerentes qui se destitutos omni presidio existimant, vt cōcepta spe & fiducia in Deū mentem erigāt. Futurum enim indicat (assumpta Metaphora sarculi vel fruticis) instauratum in spiritale Dauidis regnū per Christū,

omnesque pios qui se desertos credunt, propugnatorem habituros & vindicem, excussoque tyranni iugo, libertatem assequuturos, quod hoc vaticinio confirmat: *Egredietur, inquit, virga seu virgultum vel surculus ex radice Iesse & flos subsequente fructu ex caudice eius. Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiae & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientiae & pietatis, & replebit eum spiritu amoris Domini.* Quo indicat Christum omnibus donis cumulatissimum, quibus suos instruit ac locupletat. Eandem similitudinem paulo post repetit, *In die illa radix Iesse, quae inclinatis rebus Iudaicis prope modum extincta videbatur, ut aridus truncus (nam Belge quum indicant non ignobilem profopiam, Metaphoricè dicunt, *Hy is van een goeden tronck*, hoc est, optimis prognatus progenitoribus) instaurabitur & erigetur* ita ut omnes nationes tanquam in scopum oculos habituræ sint defixos in Christum, qui stat erectusque est in signum ac velut vexillum populi, atque illum requirent, eò se conferent, illum certatim gentes deprecabuntur. Cæterùm ex radice quæ humorem è terra elicit, ac vitalem succum per ramos

et sic locus illustrant.

mos vndique diffundit, sumuntur in Biblijs similitudines perelegantes, quas partim rebus prosperis ac secundis prophetæ accommodant, atque vbi successum pollicetur Deus, vel etiam incrementa virtutum: partim rebus deploratis applicant, quum scilicet improbis extinctionem atque interitum denunciât. Sic Iob quum floreret opibus & potètia, ac frueretur rerum omnium affluentia, omnesque proceres illum passim honore prosequerentur, *Radix mea*, inquit, *erat humore perfusa*. Metaphora sumpta ab arboribus aqua salubri irrigatis, quæ non arescunt, sed florum & frondium pompa spectabiles sunt. *Eros morabatur in messione mea*. Quo denotat omnia felicissimè successisse, nec quid detrimenti aut iacturæ accessisse rebus suis. Quum autem radix fundamentum sit quo arbores fulciuntur & alimentum percipiunt, Deus apud Oseam

Ex radice
sumpsit
desumptæ
similitudi-
nes.

Cap. 29.

Cap. 14.

pollicetur resipiscantibus atque ijs qui illi fidunt, vberissima quæque, opesque stabiles & diurnas. *Ero*, inquit, *quasi ros Israël, & germinabit sicut rosa aut liliū, & erumpet*, hoc est, dilatabit, diffundetque se *radix eius, & propagabunt se rami illius*. Quo designat non facile morituram illorum

felicitatem, sed vt validas arbores, stabilem fore & diuturnam. Solomon autem quum inanem atque cuanidam impiorum spem indicat, qua frustandi sunt votis suis, nec sunt consequuturi ea quæ animo conceperunt. *Desiderium* inquit *impij, monumentum est pessimum*, hoc est, ea cogitant ac meditantur quæ interitum adferunt: *Radix autem iustorum proficiet*; hoc est, pullulabit fructumque salutarem proferet. Unde Sapiencia radicatum se dicit, seu firmas defixisse radices, ac propagatam in populo honorifico, sic vt assurgat in immensum, vt Cedrus & Cupressus, hoc est, longè lateque diffundat virtutes suas, quibus sui studiosos obūbrat, ac saluberrimo halitu fouet ac recreat. Ediuerso quum Deus interitum minatur improbis, ac confirmat non fore stabilem aut diuturnam illorum potentiam, quantumuis illa vallata sit & munita, Radicem illorum eruendam pronunciat. Quo spectat illud Iobi. *Ego vidi stultum firma radice, & maledixi ac derelictus sum pulchritudinem eius*. Cui & illud coniungat, *Canctis diebus suis superbit impius, & numerus annorū & tyrānidis illius incertus est, Nō ditabitur nec perferabit substantia eius,*

Prouerb.

12.

Eccl. 24.

Eccl. 5.

Iob. 15.

*nec mittet in terrā radicem suam, hoc est, non erit diuturnus: ramos eius arfaciet flāma, & auferetur spiritus eius ab eo. Hæc omnia indicāt omnem fastum, strepitum, superbiam ad nihilum redigenda. Nō mitiora denunciat Dauid homini scelerato ac nefario qui rebus fluxis ac caducis filius, innocentes opprimit: *Destruet te, inquit, Deus in aternū, & euellet de tabernaculo, & radicē de terra uiuentiū*: Quo indicat illū radicitus extirpandum, ac funditus eruedū, sublata omni spe propagandæ familię. nā extincta radice nulla amplius est posteritatis spes. Eadem Metaphora Christus vsus est, quū os obturat Pharisæis, & discipulos libertate dicendi offensos placat, *Omnis plantatio quā non plantauit pater meus celestis, eradicabitur*. Quo indicat Omnem doctrinā aut institutionem vitę quæ non innititur Christi solido fundamento, & quæ plus habet superstitionis, quàm verę pietatis, extirpandam. Solent enim ferè in nihilū redigi & aboleri quę humanis cōcilijs, nec adhibito Deo statuūtur, omniaq; dissipari atq; obsolescere, que nō Scripturæ immobili autoritate fulciūtur, vel ad ostentationē & questū excogitata sunt. De Germine, hoc est,*

Psal. 51.

Matth. 15.

Ioan. 15.

1. Cor. 3.

ap. 1. 16.

rudimento floréscentis plantulæ ineunte vere, par est ratio. nã ex eo desumuntur similitudines vel in bonam, vel in deteriorem partem. Sic *vinea Domini exercituum Israel est*, vt Esaias testatur, *Et viri Iudæ germen eius delictabile*. Rursus eodem capite in deteriorem partem, *Radix impiorum sicut favilla erit, & germen eorum, vt pulvis ascendet*, hoc est, improbi perdentur, nec in ullam magnitudinem assurgent. Rursus quum idem propheta consolatur populum & pollicetur gratiam Seruatoris nõ defuturam, *In illa die*, inquit, *erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis seu honorificus*. Quo ostendit plurimum ornatus ac dignitatis accessum um ijs qui in fide persistunt, ac salutem Christi favore & munificentia consequuturos. Quò spectat illa exultatio qua sibi tacitè ac velut in sinu plaudit ac gratulatur homo pius, quòd tot tantisq; donis sit cumulatus. Sic enim omnia sua dona ac munera quibus affatim ornatus est, ad Deum cum gratiarum actione referens, *Gaudens*, inquit, *gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo. quia induit me vestimentis salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me, quasi sponsam decorauit me, &*

quasi

Esai. 5.

cap. 4.

61.

quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat: sic Dominus Deus germinare facit iustitiam & laudem coram vniuersis gentibus. Quibus verbis indicat se omni virtutum genere excultum, atque id Dei beneficio, cui vni debetur laus & gloria. Vt enim terra fertilis & fœcunda virentibus herbis exornata testatur Dei erga inferiora hæc munificentiam: ita iustitia, pax, tranquillitas, ac ceteræ virtutes quibus mentes humanæ exornatæ sunt, declarant summam Dei erga homines beneficentiam & amorem, sic vt merito hæc Dei munera nos ad gratitudinem prouocare debeant.

Palmites vitis qui se longè lateq; diffundunt, explicant, dilatant, atque vmbacula contra Solis æstum præbent, felicitatem, honorem, dignitatem, magnificentiam, decus, amplitudinē, successum in Scriptura designant. Sic David eleganti allegoria vitis & palmitis, Hebræorū res secundas commemorat, quas, calamitates postmodum sunt subsequutæ. Sic enim cum Deo sermocinatur, *Vineam de Ægypto transtulisti*, Quo designat populū

Iudaicum, *eiicisti gentes, & plantasti eam*, hoc est curam adhibuisti illis excolendis & instituendis. *Quæ vitis extendit palmites usque ad mare, usque ad flumina propagines suas*, hoc est, exporrexit imperij terminos. *Ut quid dirupisti sapem eius, & vindemiant eam omnes qui hac iter faciunt?* hoc est, diripiūt, conuellunt, lacerant, dilaniant potentiã populi Iudaici, quòd destituti sint protectione tua, tuoq; præsidio orbat. Idẽ argumentem tractat Esaias, à vinea ac palmitibus desumpta similitudine. Extat autem insignis locus apud Ezechielẽ exhibita parabola Ænigmatica, qua declarat Deus producta in concionẽ Aquila prægrandi ac rapaci, qua Regem Babiloniæ regno Israëlitico inhiantem designat, cui talia insignia attribui solent, ac vinea frondosa, multisq; palmitibus exporrecta, nihil stabile esse aut diuturnũ nec temerè hominum potentię fidendum, esse enim Regum ac Principum fœdera, amicitias, pacta, societates infidas, florentissima regna ruinę obnoxia. illa enim Deum dissipare & excindere, vt vineam foliorum ac frondium pompa luxuriantem: erigere autem humilia, abiecta, despicata, Quod ipsum in postrema

cap. 5.

cap. 17.

capitis parte his verbis indicat, *Et scient omnia ligna vel arbores regionis, hoc est, superbi, elati, sublimes, Reges, quia ego Dominus humilio lignum sublime, & ex alio lignum humile, & siccaui fecique exaridescere lignum viride & succulentum, ac frondere ut virentem arborem, lignum aridum. Ego Dominus locutus sum & faciam.* Quo indicat erigere se humiles & despiciabiles, atque è sublimi deturbare arrogantes. Quod ipsum agnouit Diua Virgo, & cantico illustri testatum voluit omnibus, Deum clementia uti erga illos qui eum reuerentur: deijcere autem illos & profligare qui animi fastu contra Deum & homines insolebant, diuites famelicos pati, esurientes autem affatim saturare & implere bonis. Paulo post idem argumētum prosequitur Ezechiel vaticinio fulminato contra Iotham, Eliachim, & Sedechiam perituros & foeditragum. Sic enim primò illos suis depingit coloribus, & indolementorum exprimit, mali scilicet corui, ut habet prouerbiū, *malum ouum, Quare mater tua leona inter leones cubauit? in medio leunculorum nutritiui catulos suos, & eduxit unum de leunculis, & leo factus est, didicit prædā capere, homines deuorare, ea capto à gentibus non absque*

Luc. 5.

Cap. 19.

Ezech. 21.

Prouerbiū

i: iusprobos.

vulneribus, nec sine sanguine, ita vt victoria nō fuerit incruenta. Mater frustrata sua expectatione & spe sumpsit alterum è leuincuis suis iochimum scilicet, & leonem hoc est, tyrannum conficuit eum, qui incedebat inter leones, & factus est leo, ac didicit prædam capere, at quo homines deuorare, didicit viduas facere, ciuitates depopulari, atque in desertum redigere, qui etiã vincus catenis abductus est ad Regem Babilonis. Quò autem magis exaggeret rei atrocitatem, atque amplificet Regis crudelitatem, quæ etiam illi ab vtero materno adfuit, repetit Capitis initium, vsus Metaphora Physica in hunc modum, Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquas plantata est. Quam Metaphoram & quæ subsequuntur, nemo nisi Physicus & qui in re Medica sit exercitatus. rectè interpretari poterit. Alludit enim ad infantis gestationem in vtero. nam rubicundo ac sanguinolento sanguine foetus alitur, ac sensim incrementa capessit. itaque indicat matrem à qua crudelitatem suxit, mirè fecundam esse, & sanguine in quo foetus voluitur, redundantem, vt vineam fertilem in locis irriguis: eoque euenit vt materno sanguine affluenter pastus & saginatus vires validas & robustas concepe-

Tyranni
descriptio.

Locus Ex
chielis Phy
sicus.

ceperit. Quod indicat, quum inquit: *Frax*
Eus eius & frondes eius creuerunt in aquis mul-
tis, hoc est, humorum in utero abundan-
tia. Et factæ sunt illi virgæ solidæ in scepro do-
minantium. Quo designat imperatoriam
dignitatem & regalem pompam ac stre-
pitum. Et vidit altitudinem suam in multitu-
dine palmitum suorum . Quo indicat illius
potentiam ac magnitudinẽ longè expor-
rectam, & exaltatam staturam eius inter
comantes frondes. Quo designat illum
longè superasse magnificentia sua vici-
nos reges & Satrapas, ac latiùs propagas-
se ditionis terminos. Quum autem in tanto
regni fastu ac strepitu constitutus cepisset alie-
nari à Domino Deo suo, ipse ut speciosa ac diffu-
sa vixit, auulsus est, & emarcuerunt atque arefa-
ctæ sunt virgæ arboris illius, & aque vinea tran-
splantata est in desertum loco arido & siticulo-
lo. Quo designat exilium & captiuitatẽ,
in quam abductus est, ac priuatus hono-
re, dignitate, dominatione, magnificen-
tia Regia, Quod ijs verbis indicat, Non
est in ea (nam persistit in vineæ Metapho-
ra) virgæ fortis, nec sceperum dominantium, hoc
est, nulla est imperij maiestas, nulla mag-
nificentia, nulla autoritas quæ illum ex-
tra contemptum possint vindicare. Ha-
tenus

4. Reg. 13
 Hier. 59.
 Or. 52.

zedechar
 in Babylone
 nem abdu-
 ctus.

etenus de palmitibus ac vitis propagine,
 à quibus Christus etiam similitudinem
 desumit, atq; homines qui illi per fidem
 insiti sunt, ac bonorum operum fructum
 proferunt, fructuosis palmitibus assimi-
 lat: improbos verò omni ornatu destitu-
 tos, nulloque fidei ac Charitatis succo
 imbutos, aridis & infrugiferis, qui vt in-
 utiles frutices & sarmenta igni desti-
 nantur. Qua de re vberius in Capite de
 Vineâ, vbi Ioannis Euangelistæ locus ex-
 plicatur. Ceterùm Rami Belgicè *Tac-*
ken, qui multiplices ex caudice atque ar-
 boris trunco, velut erectis brachijs se dif-
 fundūt, simili Metaphora vt palmites cō-
 cionibus adhibentur. Designātur autem
 hac voce robur, potētia, firmitas, incolu-
 mitas, decor, & ornatus familiæ, totiusq;
 posteritatis propagatio, ac soboles, deni-
 q; consanguineorū, affiniū, cognatorum,
 nepotumque series. Sic Sapiens quū illi
 felicitatem ac florētes annos pollicetur
 qui Sapiētiā amplectitur. *Radix sapien-*
tia, inquit, *timere Dñm, et rami eius longam*, hoc
 est, in multos annos illi vita proregabi-
 tur, & longū habiturus est qui decursum.
 Extat autem insignis apud Paulū Cōcio
 Metaphorica de ramis auulsi ex Olea, &

Cap. 15.

Ex Ramis
Metaphora

Ecd. fia. 1.

Rois. 11.

in illorum locū alijs infitis. in qua solidis
 argumētis ac demonstrationibus Iudeos
 non ita excisos ac diffractos ostendit ac
 conuincit, vt sublata sit omnis recuperan-
 dæ salutis spes : sed illos denuo inseren-
 dos, si fidem amplectātur. *Si enim primitiæ,*
inquit, sanctæ, et cōspersio sancta est. Si fermentū
sanctum, oportet & totā massam statui sanctam,
quæ fermento vndiq; imbuta est. Si radix sancta,
& rami sancti erunt . Si Abraham primus
 credentium pater fidem amplexus est,
 & illi imputatum est ad iustitiam : quid
 vetat & nepotes ac posteros stirpis suæ
 authorem exprimere, ac fidem eandem
 amplecti, vt superius fufius à nobis expli-
 catum ? Ceterū vt comantes ac lon-
 gius exportecti rami aliquando foelicitatem
 denotant, ac rebus lætis ac secun-
 dis adhiberi solent : ita nonnunquam il-
 los rebus aduersis. sacri Scriptores ac-
 commodant, eoque nomine calamita-
 tes obuenturas denunciant, nec im-
 probos diuturna prosperitate vsuros.
 quod huiusmodi verbis indicatur apud
 Iob, *Cunctis diebus suis superbit impius, sed*
nec ditabitur, nec perseuerabit substantia ei-
us, nec mittet in terra radicem suam, ramos
ius arefaciet flamma, hoc est, omnia
 cedent

*Pauli locus
 excussus.*

*Roman. 4.
 Galat. 3.
 Iacob. 2.*

c. 15.

cedent in deterius, & abolebuntur, & si videantur ad tempus florere improbi, suosque ramos diffundere, omnia tamé sublapsa confestim dilabentur. Id ipsum Sapiens obuenturum pronunciat generationi peruersæ, quum inquit, *Adulterinae plantationes non dabunt radices altas, nec stabile fundamentum collocabunt.* Et si rami tempestiuè suoque tempore germinauerint, infirmiter positi, à vento concutientur, suisque sedibus commouebuntur. *Confringentur enim rami inconsummati,* hoc est, imperfecti & qui nondum iustum robur ac firmitatem sunt consequuti, & *fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum,* nec ad vllum vsum idonei. Quo indicat, vt ex orationis serie intelligi potest, nec progenitores, nec filios, nec nepotes v sui esse Reipublicæ, nec aliquid commoditatis aut subsidij adferre rebus humanis. quandoquidem vt concionem prosequitur, *Ex iniquis & nefarijs progenitoribus prognati filij, testes sunt nequitia aduersus parentes.* In Ecclesiastico seu Concionatore prorsus idem argumentum tractatur, quod instituitur contra adulteram quæ alteri quàm viro legitimo corporis sui vsum concessit, seseq; ræcho subiecit,

ac præ-

cap. 4.

Eccl. 23.

ac præbuit (vt Plautus ait) vsurariam. Quod crimen ita exaggerat vt primùm declaret illam publicitus infamia notandam, & proles quas putat hæredes posse constitui, patri putatiuo, nullo honore, nullaque dignitate habendas. quibus etiam hoc incommodi atque infelicitatis accessurum pronunciat, vt huiusmodi proles nõ figant radices, nec rami earum fructum proferant, hoc est, nõ propagabitur vlla posteritas, nec erit illis vlla sobolis spes. Cui sententiæ ista eius autoris consonat. *Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices immunda super cacumen petre, siue in summa rupe se extendent.* Quibus verbis indicat (vt Christus de semine cõcionatur quod incidit in loca aspera ac petricosa) illos impuros nõ posse radices figere, nec in vllam spem posteritatis emergere, sed mox vbi quid ex eorũ stirpe exortum sit, emarcescere atque in nihilum redigi. Tale quiddam etiam Esaias exprimit, quum inquit, *Ante messem totus effloruit, & immatura per sectio germinauit. Et præscinduntur ramusculi eius falcibus, & qua relicta fuerint, abscinduntur.* Qua Metaphora declarat impijs omnia prosperè succedere ad tempus aliquod, accelerarijs

Ex adultério progenerati infansilla

Eccle. 40

*Matth. 13.
Marci 4.*

Cap. 18.

LEVINI LEMNII

annonam, messē præmaturè adesse, fructus properè maturescere: verùm quum iam omnia maturuisse visa sunt, ac fructu futuri videntur, segetes, rami, sarmēta, palmites, propagines excinduntur, hoc est, tota felicitas, successus, prosperitas corrui, ac vana spe illusi sperata vindemia, messisq; desiderio, atq; auidè expectata iam flauescēte segete frustrantur.

Flos ex quo fructus speratur, gaudiū est & amœnitas seu blandimentum arborū, quod vernis mensibus oculos hominum oblectat, ac suauī odore nares reficit. Herbx autem aliæ alijs temporibus florescunt, nunc vere, nunc æstate, nunc autumno, nōnullę etiam hieme, vbi cœlum clementius est, nec omnia gelu rigescūt. Indicatur non solūm in sacris literis, sed etiam apud alios scriptores, floris nomine quidquid præstanti excellentiq; specie est. Sic prima indoles, adolescētia, iuuentus, ætas florida & pubescēs floris nomine designatur, tū etiā decor & species, venustas, pulchritudo, blādicies, ac pleraq; alia fugacia in homine, & quę cito euanescūt, nec stabilia sunt aut diuturna licèt ad tēpus spectatu grata ac peramœna. In eodem significato adhibentur cō-

*Metaphoræ
ex flore.*

cionibus folium, herba, omnisq; nitor & herbescens viriditas, tum fœnum, stipula, ac pleraq; alia quę cito elanguescunt, nec diu subsistūt . Sic Paulus doctrinam inanem, fucatam, adulterinam, infrugiferam, superstitiosam, noxiam, damnosam ligno, fœno & stipulis cōparat . Qui em̄ huiusmodi doctrina minus salutari imbuti sunt, nec solido fundamēto innitūtur, primum omnium ingruente tentationū procella labascunt ac corruunt, nec prorsus in aduersitate subsistunt , vt nec arida nutrimenta ac fomites contra ignis vim.

1. Cor. 3.

Pauli locus explicatus

Ceterū floris nitor spectabilis in Scriptura passim accōmodatur rebus caducis, fragilibus, momentaneis, ruinosis. Sic Iob, *Homo natus de muliere repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur, hoc est, se expandit, se dilatat, sed conteritur, & fugit velut vmbra.* Cui illud Davidis affine est, *Homo sicut fœnum, dies eius sicut flos agri sic efflorescit.*

Cap. 14.

Psal. 102.

Quibus verbis indicat rem mox perituram, quamlibet speciosa sit, aspectuq; amabilis & gratiosa . Quo autem sua cuique fragilitas identidem ob oculos versetur, atque ex aduerso verbi Dei vis & efficacia, Esaiæ elata voce exclaman-

Cap. 40.

Ecclési. 14 dum præcipitur, *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccaturum est fœnum; & cecidit flos, quia Spiritus Dei sufflauit in eo.* Verè fœnum est populus, exiccaturum est fœnum, & cecidit flos. *Verbum Domini manet in æternum.* Quo palam facit omnè pompam, fastum, strepitum, splendorem, magnificentiam, deniq; quidquid in homine excellens est, & magnificum, seu externa seu interna spectes, scilicet, prudentiam, ac scientiæ coniunctam sapientiam, & si quid aliud humanæ menti insitum est, flatu Dei euanescere. Quapropter nemo rebus tam caducis & momentaneis inniti debet, aut illis fidere, sibiq; inaniter harum rerum possessione blandiri, sed fulcire se verbo Dei quod stabile est, firmum, diuturnum, & mentes hominum solida ac salutari doctrina imbuat. Reuocant nos ad æternas has opes Petrus & Iacobus Apostoli, ac sectanda præcipiunt nō fluxa, nō tēporaria, nō euānida, quæ tanquam flosculi ad Aquilonis flatum, aut Solis ardorem emoriuntur: sed celestia ad quæ Christo duce, eiusq; verbo perducere nos cōtingit. Plures sunt eius generis apud Prophetas Metaphoræ, atque ex folijs floribusq; desumptæ

*1. Pet. 1.
Iacob. 1.*

*Solida spe-
flanda.*

fimi-

similitudines, quarum commemoratio-
 ne ob oculos ponit mortalium res fragi-
 les & caducas, prorsusque instabiles, qui-
 bus tantopere intumescunt homines.
 Sic Esaias fastum ac superbiam Effraim,
 quorum nomine designat omnes iisdem
 vitijs obnoxios, folijs ac floribus mox e-
 uanescentibus ac defluis comparat. Sic
 enim illis interitum minatur: *Væ coronæ*
superbiæ, ebrijs Effraim & flori decidentit. Pedi-
bus conculcatur coronæ superbiæ ebriorum Ef-
fraim, & erit flos deciduus exultationis eius, Et
sicut fructus temporaneus & præcox. Ut enim
 nec fructus nec præcocia poma diu sub-
 sistunt: ita nec illorum felicitas diurnâ
 prosperitatem est habitura. Naum quo-
 que propheta declarat eadem similitudi-
 ne nihil tam speciosum ac spectabile, ni-
 hil tam blandum & amabile, quod Deus
 non concutiat ac conterat, vbi exarserit
 in nefarios atque improbos ira illius, sic
 vt flores & germina elatorum hominum
 discutiantur, hoc est, omnis illorum pō-
 pa, & splendor ad nihilum redigatur,
 quod ijs verbis indicatur, *Infirmatus est*
Basan & Carmelus, & flos Libani elanguit,
 hoc est, virtus, robur, potētia ruinosa est,
 omnis nitor, decor, species, venustas de-

Cap. 28.

Cap. 1.

florescit ac deformata est. Floribus succedunt fructus & semina, de quibus quoniam similitudines desumuntur, hoc obiter indicandum, Semen duobus modis ut & fructum, usurpatum in sacris literis, pro tribu atque illustri familia vel prosapia, pro sobole ac totius posteritatis propagine, pro successione hæreditaria, pro stirpe, genere, cognatione, Belgæ vocant *Gheslachte*, *afcoemste*; quæ omnia pollicetur Deus in humana vitæ decursu optatum felicemque successum habitura, ubi quis mandatis eius obsequitur, atque morum integritati insistit.

*Semen in
Biblijs
quid designet.*

Psal. 36.

Quod indicat David in Psalmis quum inquit, *Iuxior fui, etenim senui, & non vidi istum derelictum nec semen eius quarens panem. Semen illius in benedictione erit, & iusti hereditabunt terram. Semen vero seu generatio impiorum peribit.* Sic Elephaz unus disceptantium cum Iob commendat Dei castigationem, eaque sic erudiri hominem pronunciat, ut totum se committat eius arbitrio, eiusque voluntati se subijciat, quod sciat se castigari vel ad emendationem, vel ut exploretur illius constantia, qua ratione consequitur homo, ut omnia illi prospere succedant, & accedat opima benedictio. *Spectabis, inquit, multiplex semen tuum, &*

Cap. 5.

pro-

progeniem tuam, hoc est, proles, nepotes, & posteros, & herbam terræ numerosam. Ingre-
diēris in abundantia sepulchrum sicut infertur
aceruus tritici in tempore suo, hoc est, genero-
si hominis more. & magnificè te efferrī
continget comitante magna procerum
multitudine. Rursus quoniā semen her-
bis ac arboribus inest, atq; id similem spe-
ciem producit, seseque ex alia in aliam
stirpem propagat, Prophetæ quoque &
isto in concionibus illustrandis utantur.

*Semen fit
pingue.*

Designat autem Semen successum, vberē
prouentum, annonam fructiferam, be-
nedictionem, beneficentiam, vberrimos
fructus. Ita quū Deus apud Esaiam pol-
licetur felicitatem ac rerum omnium af-
fluentiam ijs qui illi fidunt, illiusq; man-
datis insistant, *Dabitur, inquit, pluuia semi-
ni tuo vbicunq; seminaueris in terra, & panis
frugum terræ erit vberrimus & pinguis. Pasce-
tur in possessione tua agnus spatiosè, & tauri tui
& pulli asinorum qui operantur vel colunt
terram, commistum migma, hoc est ordeum
purumque pabulum comedent, sicut in
area ventilatum est, hoc est, ventilabro
vannoq; accuratè expurgatum à paleis.*
Quibus verbis designat rem familiarem
amplissimè augendam, omniaq; ex voto

cap. 30.

*Esai elo-
cus excusa-
sit.*

atque animi sententia successura.

*Fructus
stirpium
quid desi-
gnat,*

De Fructu par est ratio. nam & herbarum arborumque fructus in Biblijs designat vbertatem rerum, abundantiam, fertilitatem, beatitudinem, prosperum successum, opera bona & mala, inopiam, annonæ caritatem & pēnuriā, iustitiam vitæque integritatem, impietatem, nequitiam, mores improbos: quæ etiam frumenti ac frugum nomine designantur.

icp. 10. Sic Oseas quum ad optimam frugem, ad decus, probitatem, iustitiam exhortetur homines suę salutis oblitos, qui rebus improbis assuescere cœperunt, *Seminate vobis, inquit, iustitiam, & metite in ore misericordiæ, hoc est, Misericordia, clementia, bonitas vobis cordi sit, & in ore versetur, innouate vobis nouale, dum tempus inquirendi Dominum.* Quo suadet immutandū vitæ institutum, quò possint vitam, mores, studium approbare Domino Deo. *Etenim hæcenus, vt Propheta inquit, arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacij.* Qua Metaphora indicat nihil illos aliud quàm fraudes, sycophantias, perfidiam, imposturas, dolos machinari, quibus innocentes opprimunt. Quocirca monet vt excussis atque extirpatis vitiosis

tiosis fruticibus ac Zizanijs in exculto nouali puræ mentis, probitatem, mansuetudinem, iustitiam, humanitatem inferant. Quod etiam apud Hieremiam ac curatè Dominus præcipit, *Nonate uobis nouale, & nolite serere super spinas*, hoc est, redite corda uestra exculta optima semente integritatis, iustitiæ, innocentia, bonitatis, extirpatis spinis ac sentibus nequitia. Hac enim ratione omnia prosperè homini succedunt. Quod Deus apud Esaiam palam testatur insigni consolatione qua pij hominis mentem in spem ac fiduciam erigit consequendæ salutis. Sic enim securitatem rebus adflictis ac desperatis denunciat, *Dicite iusto, quoniam bene illi erit, quoniam fructum adinventionum seu manuum suarum comedet*. Quo illum comonefacit ut securo sit animo, bene speret, optimam spem concipiat: quoniam ingruente calamitate & afflictione famis aut belli, fruatur securè rebus quas sua manu, suoque labore à Deo opt. max. sit consequutus. *Impio verò, ut idem ait, male erit, quoniam secundum opera manuum eius rependetur illi*. Cæterùm Fructus pro sobole etiam & posteritate sumitur ac liberorum propagine. Quod munus David

cap. 4.

cap. 3.

Fructus
pro herede
Psal. 126.

Deo acceptum refert, quum inquit, *Eccē hereditas Domini filij merces fructus ventris.* Quo indicat prolium propagationē Dei donum esse. Rursus quum Deus sub Dauidis nomine Christi regnum fore sempiternum pollicetur, *Iuravit Dominus Dauid veritate, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Illuc producam & germinare faciam cornu Dauid: paravi lucernam Christo meo. Inimicos eius induam confusione. Super ipsum autem effloret sanctificatio mea, vel diadema meum.* Quibus verbis amplificat fortitudinem, decus, magnificentiam imperij, quod longē lateque sit propagandum. Et sub Dauidis typo Christi Seruatoris regnum spirituale, eiusque Ecclesiam, hoc est, cœtum fidelium, nunquam extinctum aut oppressum iri, nec vlla vnquam vetustate, vlla temporum iniuria abolendum: quamlibet sæuiant inimici, quantumuis doctrinæ Euangelicæ insultent, illamq; lucem extinctam cupiant, atque omnes machinas ad illam opprimendam admoveant. Quò spectat illud Christi deinceps concussa fide, & inexpugnabili solidaque professione nominis eius, *Et portæ inferi non preualebunt aduersus eam.*

Quis

Psal. 131.

Matth. 16.

Quisquis enim tam immobili ac tam firmo fundamento nititur, non est quòd metuat se ab illo posse dimoueri aut diuelli. Quod Christus etiam aliàs testatus est, similitudine adducta ex viro prudente ac sagaci, qui ædificium suum construit non in fluida arena (Belgæ *Drijsant* vocant) aut fundo palustri & vliginoso, sed in solido saxo aut firma rupe, ne ingruentes tempestates, fulmina, tonitrua, imbres, venti, flumina & concursus aquarum totam molem conuulsam dissipent ac discutiant. Qua similitudine designat illum qui fidem solidam ac viuidam, non vmbatilè amplexus est, eamq; factis exprimit, inconcusso infractòq; animo subsistere aduersus imminètes tempestates quæ nullis nõ momētis homini Christiano impendent. Quã securitatem David etiam illi pollicetur qui Deo confidit, illiúsque præsidio totum se committit, atq; omnem suã spem ac fiduciam in Dei misericordia per fidè collocat. Hac enim ratione fit vt ab omni quantumuis exitiosa peste & periculis tutus sit, & securè subsistat, seu illa noctu, hoc est, tacite & latenter ingruant, vel interdiu, hoc est, palam & aper-

Matth. 7.

Fiducia in Deum.

Psal. 91.

aper-

LEVINI LEMNII
 aperto Marte grassentur. Quòd Altissimus
 cui fedit, umbra alarum sua-
 rum illum muniat, suaq;
 protectione tutum
 præstet.

F I N I S.

CAPITVM HVIVS
 operis Index.

- Cap. 1. **A**mplissimos reges ac sacratissimos va-
 tes herbarum cognitione exactè suis
 se imbutos, desumptæ ab ijs tot Metaphora ac
 parabola declarant: quæ hic spectandæ exhi-
 bentur. fol. 1.
- 2 De conditione & natura mandragoræ, quam
 à Lya sorore eblandita est Rachel. 4.
- 3 De Manna cælicus delapsa, tum ea quæ Me-
 dicis in vsu est. 9.
- 4 De Lactuca siluestri. 12.
- 5 De Olea, Okastro, Oliua, oleo. 15.
- 6 De Rhamno, aculeato frutice. 19.
- 7 De Cucurbita siluestri vulgo Colloquintida.
 21.
- 8 De Salice. 21.
- 9 De Saliunca. 24.

INDEX CAPITVM.

- 10 De herba Borith , quæ Medicis veteribus Struthion vocatur, Mauritanis Arabibusque scriptoribus Condifi, cui affinis recentioribus vocata Saperitaria, & herba fullonia, Belgis zeep cruijdt, quòd vt smigma eluendis maculis adhiberi solet. 25.
- 11 De Cocco vermiculo Cœchylio, Murice, Ostro, ac colore purpureo, Belga, Scaerlaken vocant ende Cramoix yn. 27.
- 12 De Paliuro aculeata stirpe, cui sanguinarij comparantur atque insidiosi, quique ad inferenda damna prompti sunt. 30.
- 13 De Gith quæ Græcè Melanthion, vulgo à nigrore Nigella dicitur, Belgicè Swarte Nardus ob odoris suauitatem, cum alijs stirpibus desumpta comparatio. 32.
- 14 De Lentisco, quæ Græcè Schinos dicitur, & Ilice. 37.
- 15 De Hyacintho, vestè que hyacinthina, vel à viola colore Ianthina. 39.
- 16 De Carice, scirpo, iunco palustri, papyro. 41.
- 17 De Absynthio, vulgo Alsen. 45.
- 18 De Carduis, Spinis, Vepribus, Tribulis, Rubis, Lappis, Sentibus, Belgis dystel, doerne, braem, cluten, & quibus hæ stirpes in Scriptura accommodari solent, & quid designent. 47.

INDEX CAPITVM.

- 19 De Ficu, Carica, grosso. 52.
- 20 De Palma arbore eiusque fructu, & quid in scriptura sacra illis designetur. 52.
- 21 De Hebeno, & alijs quibusdam exoticis quorum in scriptura sit mentio. 53.
- 22 De Terebintho. 56.
- 23 De Myrica siue Tamarice, & Erica quae vulgo a solitudine & loco arido Heyde vocatur, ex qua Belgae extergendis pavimentis scopas conficiunt. 58.
- 24 De Resina Belgicè Hers. 59.
- 25 De Vite seu vinea, cuius partes atque appendices, sarmenta, palmites, malleoli, pampini, claviculi vel capreoli, vna, racemus, botrus, acinus, vinaceus, seu acinorum granum: Et quàm appositè horum pleraque Concionibus ac vaticinijs adhibentur. 62.
- 26 De Hysopo. 66.
- 27 De Arundine, quae Graecis Calamus, Belgicè Riet vocatur, eiusque differentijs: de lino, stipula, quisquilijs, & plerisque alijs, ex quibus Similitudines desumuntur. 67.
- 28 De Cucumere & plerisque alijs herbis quarum in Biblijs sit mentio. 73.
- 29 De Iunipero. 74.
- 30 De Labrusca. 75.

INDEX CAPITVM.

- 31 De Mentha, ruta, anetho, cumino, quæ
Christus parabolis adhibet in insectanda Pha-
riseorum avaritia, & fucata religionis san-
ctimonia. 76.
- 32 De Sinapis vi & natura, cui fides ac dei ver-
bum comparantur. 76.
- 33 De hedera, quæ belgis Vele, Cleuer, est clem-
merboom vocatur, quòd arboribus ac parie-
tibus tenaci amplexu adhareat. 78.
- 34 De Moro arbore & fructu eius, Belgis
Moerbosien vocato à colore atro & nigri-
cante. 79.
- 35 De Sycomoro & caprificu. 81.
- 36 De malo punico vulgo Granat oppel. 83.
- 37 De Citro ac malo Medico, Limenibus &
Aurangijs, vulgo Araeyn appelen. 85.
- 38 De Croco Belgicè sofferacn. 86.
- 39 De Myrto quæ apud omnes nationes nomen
retinet, & de Myrto siluestri. 87.
- 40 De Pino quæ mutuo nomine Belgis pyn-
boom dicitur, & Nux pinea Pynappel. 91.
- 41 De Buxo Belgicè busboom errore vulgari
Palma dicta. 92.
- 42 De Nuce. 95.
- 43 De Pomis in genere, è quibus Sacri vates si-
militudines desumunt. 96. 97.
- De Quercu, vulgo Eycke, & alijs glandife-
ris arboribus. 98.

C18015847

51

LEMM

V. S.

ILLUSTRATION

BILL

